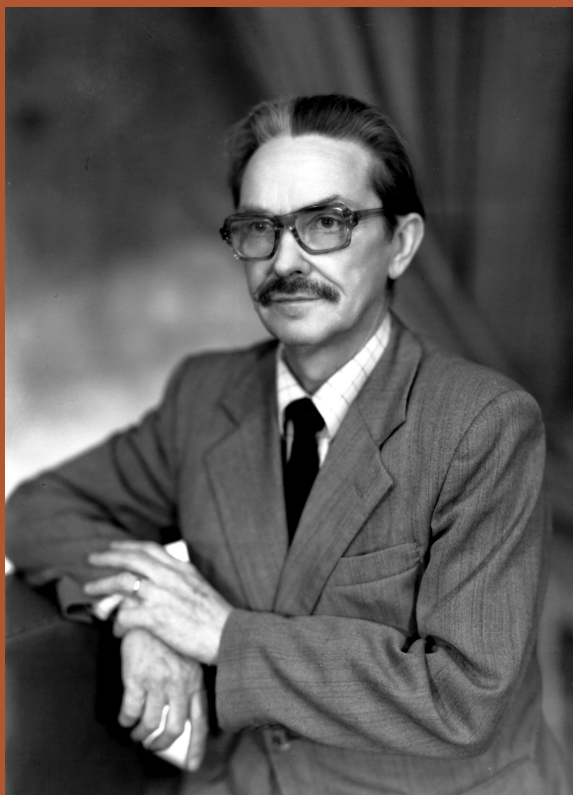

ПАМ'ЯТІ ЕМІЛІЯ КОБУЛЕЯ (1929–2004)

Збірка спогадів і матеріалів

KOBULEJ EMIL EMLÉKÉRE (1929–2004)

Összegyűjtött megemlékezések

ПАМ'ЯТІ ЕМІЛІЯ КОБУЛЕЯ

KOBULEJ EMIL EMLÉKÉRE

За сприяттям Угорського Фонду Рідна Зімля

Készült a Szülőföld Alap támogatásával

ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ ІМ. М.ЛИСЕНКА
ТОВАРИСТВО КУЛЬТУРИ ЛЬВІВСЬКИХ УГОРЦІВ

ПАМ'ЯТІ ЕМІЛІЯ КОБУЛЕЯ
(1929 – 2004)

Збірка спогадів і матеріалів

Видавництво Інтермікс

Львів–Ужгород

2008

Рекомендовано до друку Вченою радою ЛНМА ім. М. Лисенка,
26. 06. 2007 р., протокол № 6

Пропонована книга присвячена життю, творчості та педагогічній діяльності музикознавця, піаніста і композитора, одного з чільних викладачів ЛНМА ім. М. Лисенка та одного з засновників Товариства культури львівських угорців Емілія Дмитровича Кобулея.

У книзі вміщено спогади відомих митців, які спілкувалися з цією талановитою, непересічною людиною, а також його колег по роботі та учнів. Усі матеріали публікуються вперше.

Книга проілюстрована світлинами з сімейного архіву родини Кобулеїв.

Упорядкування:

Елішка та Марія Кобулеї

Вступна стаття:

Юрій Булка

Редакція:

Олександр Козаренко

зав. кафедрою теорії музики, професор, доктор мистецтвознавства (голова)

Юрій Булка

професор, кандидат мистецтвознавства

Яким Горак

доцент, кандидат мистецтвознавства

Габор Сарваш

голова Товариства культури львівських угорців

Габор Ковач

редактор угорського тексту

Рецензенти:

Наталія Кашкадамова

професор, кандидат мистецтвознавства

Георгій Павлій

професор, кандидат мистецтвознавства

Технічне редагування:

Олександра Тракало

Видавництво Інтермікс

Львів–Ужгород

2008

Звучить рояль... (Емілу Кобулею)

Співав рояль... Він звук до Ваших рук,
Шукав тепла в чутливих ваших пальцях.
І розумів весь біль сердечних мук,
І сам для Вас глибинно відкривався...

Він був живий... А в ньому цілий світ...
Тут змісту набирала нота кожна...
Він лиш не знав прожитих Вами літ,
Бо знать про те роялеві не можна.

А Ваші роки падали дощем
В жіночі ніжні пелюстки-долоні
І залишали в серці терпкий щем,
Сивинами склалися на скроні...

Йдуть кожен рік у світ випускники...
Студенти... Пересічності, таланти...
Ви дивитесь на них із-під руки...
Між них – лауреати, дипломанти...
Їх імена тримають на устах, –
Такі суворі присуди реалій...
А Ваше ймення – у святих трудах,
Те знаєте обидва Ви з роялем...

Між Вами не буває таємниць.
Підслухати б таємну вашу мову...
Звучить рояль... Безжурно як колись...
Мрійливо, урочисто і святково.

Тетяна Фролова

Юрій Булка

ЕМІЛЬ КОБУЛЕЙ: ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ

Наші посполиті уявлення про людей мистецтва пов'язані, як правило, з такими поняттями, як популярність, слава, різного роду почесні титули й звання. Та є в цій ділянці нашого суспільного буття категорія працівників, для яких у муз, здебільшого, не залишається лаврових вінків: це митці-педагоги. Працюють вони задля майбутньої мистецької репутації своїх учнів, естетичної та духовної наповненості навколишнього людського середовища. Саме це, а не слава чи кон'юнктурна вигода, стає сутністю й основною метою їхнього існування, що нерідко викликає скептичну посмішку в твердих прагматиків.

За такими моральними принципами жив і працював один з найбільш шанованих викладачів Львівської державної музичної академії імені Миколи Лисенка Емілій (Омелян) Дмитрович Кобулей. Коріння роду Кобулеїв у напрочуд мальовничому і благодатному куточку українських Карпат – у селі Поляна на Свалявщині, у якому й до сьогодні значна частина жителів носить це милозвучне прізвище. Саме звідси пішов у широкий світ батько Емілія Дмитро Кобулей, відомий у своїй професійній сфері інженер-залізничник. У 30-х роках він працював у Мукачевому та Ужгороді, де й народився Емілій Дмитрович 23 липня 1929 року.

У 1938 році Закарпаття відійшло до Угорщини і наступного року батька перевели на роботу за Дунай до міста Печ. Тут за рік померла мати і життя Дмитра Кобулея, на руках якого залишилися четверо дітей, стало вкрай важким. У 1941 році він переїхав до Будапешта, де, закінчивши курси залізничників управління, був переведений на більш оплачувану посаду старшого інспектора (на ній за кваліфіковану і сумлінну працю був відзначений трьома золотими зірками). Дбав не лише про матеріальний добробут родини, але й про добре виховання дітей. Навчання в угорській гімназії забезпечило їм якісну гуманітарну освіту.

Оскільки в родині завжди панувала любов до музики (мати добре грала на цимбалах), Д.Кобулей посилав синів також до приватної музичної школи: Емілій навчався гри на фортепіано, старший брат Володимир – на скрипці. У старших класах вони самостійно програвали сонати для скрипки й фортепіано В.А.Моцарта. Угорська піаністка Фійк Еденний, оцінивши неабиякі музичні здібності учня, працювала з ним з особливим задоволенням. Так тривало до

весні 1945 року. Постійно переховуючись у холодних і вологих підвалах підчас бомбардувань Будапешта, батько родини захворів нирками і лікарі порекомендували йому терміново виїхати на Мукачівщину до цілющих сваявських джерел. А вже у вересні 1946 року Еміль Кобулей став студентом Ужгородського музичного училища. Тут також йому пощастило з викладачем класу фортепіано: ним стала С.Хосроєва, досвідчений, талановитий і винятково інтелігентний педагог.

У 1950 році Е.Кобулей успішно закінчив навчання в музучилищі і став студентом Львівської державної консерваторії ім. М.Лисенка. Навчався на двох факультетах – фортепіанному та теоретико-композиторському. Викладацький склад на той час почав потроху відходити від важкого шоку, яким став для нього сфабрикований 1948 року політичний процес над колишнім директором консерваторії, видатним композитором і педагогом професором В.Барвінським. Тут ще викладали українські митці, які були сумлінням національної культури – Ст.Людкевич, С.Крушельницька, Р.Сімович, М.Колесса (з 1953 року – ректор). Близькими їм за духом були відомі польські музиканти – композитор і диригент А.Солтис, піаніст Т.Маєрський, композитор і піаніст А.Нікодемівич. Як було тоді заведено в Галичині, прислали на роботу для «підсилення» викладацького складу музикантів зі Сходу. На щастя більшість з них виявилася неординарними, інтелігентними особистостями й дуже добрими фахівцями, як професори А.Котляревський, В.Задерацький-старший, Д.Лекгер, К.Донченко та інші. Всупереч деспотичній жорстокості тодішньої суспільної обстановки в консерваторії виник особливий мистецький мікроклімат, сповнений поваги до істинних мистецьких цінностей і взаємної толерантності.

У цьому мікрокліматі талановита й емоційно вразлива натура Емілія Дмитровича відчула себе затишно й комфортно. До того ж, музичне життя тогочасного Львова було значно цікавішим і динамічнішим, ніж ужгородське: це й насичені програми симфонічних концертів і численних гастролерів у філармонії, і по чотири-п'ять прем'єр оперних і балетних постановок у театрі опери і балету (головним диригентом працював тоді Я.Вошак). Такої кількості музичних вражень Е.Кобулей не переживав навіть підчас чотирирічного перебування в Будапешті з огляду на воєнні часи. Молодий талановитий музикант як губка вбирав знання з потрібних йому предметів, а лекції з суспільних дисциплін, якими навчальний план консерваторії був перенасичений, здебільшого пропускав, просиджуючи на репетиціях солістів-гастролерів або симфонічного оркестру філармонії, що відбувалися у Великому залі консерваторії.

Восени 1951 року розпочав професійно працювати концертмейстером у Львівській музичній школі №2, де швидко здобув прихильність і визнання з боку старших, більш досвідчених колег завдяки легкості в музикуванні (прекрасній читці з листа), широкій музичній ерудиції та вродженій артистичності. Працював, в основному, у вечірніх вокальних класах, оскільки денний час використовувався для навчання. У 1953 році завдяки ініціативі Е.Кобулея у Львові виник своєрідний музичний колектив – хор угорських студентів, які навчалися у львівських вузах. Звичайно ж, йому довелося й диригувати цим хором. Працював з властивим йому захопленням, і весною 1954 року у залі обласної філармонії відбувся перший концерт, який виявився дуже успішним. Та через рік хор перестав існувати: Емілій Кобулей закінчив консерваторію і виїхав зі Львова.

Новий етап творчого шляху – самостійна творча праця – розпочалася, звичайно ж, в Ужгороді. Насамперед молодий фахівець такої високої кваліфікації потрібний був музичному училищу. Тут він став працювати концертмейстером у класі сольного співу та викладати музичну літературу, сольфеджіо і гармонію. В училищі в той час не було музично-теоретичного відділу і Емілій Дмитрович зініціював його створення 1960 року, викладаючи теоретикам поліфонію і аналіз музичних форм. Одночасно отримав учнів у класі фортепіано, а в 1961–62 роках навіть завідував фортепіанним відділом. Серед кращих його учнів того періоду – відомі сьогодні музикознавці і музиканти-виконавці І.Костик, О.Стечик-Лиховид, Й.Тадлер, К.Цірікус, І.Бошицька тощо.

Незважаючи на таке велике як на молодого початкуючого педагога навчальне навантаження, Е.Кобулей не обмежувався педагогічною сферою. Потреби музичного життя Закарпаття стимулювали різномірну творчу активність митця. Так, він дев'ять років (1955–63) працював піаністом концертної бригади Закарпатської обласної філармонії. Однак з часом мусив її покинути, оскільки мандрівний спосіб функціонування концертної бригади відривав від планомірної викладацької роботи. Але це не означало зречення від сцени. Протягом 1960 років виступав у багатьох концертах як соліст, а частіше як концертмейстер, рівних якому не було в Ужгороді. Особливо тісно співпрацював зі скрипалем Тібором Боніславським, однокурсником по консерваторії і другом, з яким підготували низку цікавих програм, що стали б окрасою будь-якого європейського міста. Для прикладу: в концерті, що відбувся 1962 року, виконувалися твори Й.С.Баха, Р.Шумана, М.Римського-Корсакова, Л.Вагнера, С.Рахманінова, Д.Шостаковича. З такими програмами вони виступали не лише в Ужгороді, але й в інших містах і містечках області. Кілька концертних програм підготував також з солістом філармонії Єфимом

Фломеном. 1956 року Еміль Дмитрович разом з Т.Боніславським створив перший в Ужгороді дитячий струнний оркестр, згодом 1969 року очолив камерний оркестр у музучилищі й керував цими колективами.

Вже тоді Е.Кобулей мав репутацію одного з кращих теоретиків-методистів, зокрема став методистом-куратором дитячої музичної школи міста Хуст. Допомігав не лише цій школі. До нього постійно звертався Будинок народної творчості за кваліфікованою допомогою і Еміль Дмитрович, який був глибоко переконаний у конечній потребі музично-естетичного виховання людей, ніколи не відмовляв. У 1960-х роках він був незмінним учасником журі обласних конкурсів і оглядів художньої самодіяльності, допомагав у підготовці концертних програм самодіяльним колективам, як от вокально-інструментальному ансамблю «Лісоруб» Великобичківського лісокомбінату в 1964-65 роках, від співпраці з яким отримував справжню сатисфакцію. Плідною була також співпраця з Закарпатським народним хором, який під орудою Михайла Кречка став тоді одним з найкращих в Україні професійних колективів фольклорного типу. Один рік (1963) Е.Кобулей навіть працював другим диригентом хору.

На сторінках обласної газети «Закарпатська правда» та її угорськомовного варіанту протягом 1960-70 років публікувалися рецензії Еміля Дмитровича на різні події музичного життя (концерти французької піаністки Жаклін Еймар, угорської співачки Стефанії Молдован, львівської піаністки Марії Крушельницької), музично-освітні матеріали (наприклад стаття до 60-річчя Д.Шостаковича – 25 вересня 1966 року), публіцистичні виступи (з приводу питань масовості й майстерності в музичній самодіяльності – 24 лютого 1961 р., про можливість і користь створення в Ужгороді дитячої філармонії – 20 грудня 1973 р.).

При всій своїй великій зайнятості не поривав контактів зі Львовом, до якого час від часу навідувався. 1961 року брав участь у науковій конференції до 80-річчя Бели Бартока, яка відбувалася у Львівській консерваторії. Під час відвідин Львова в січні 1962 року познайомився з Василем Барвінським, творчість якого знав і шанував. Додому повернувся з цінним дарунком – нововиданим примірником Лірницької пісні для фортепіано з дарчим написом: «Вельмишановному тов. Омеляну Кобулею на спогад нашого першого знайомства від автора. Львів, 16.1.1962. Василь Барвінський».

Тут, в Ужгороді, відбулася ще одна, на цей раз доленосна, подія – одруження. Викладаючи у піаністів 2 курсу зарубіжну музичну літературу, не міг не звернути увагу на гарну чорнооку дівчину з Хуста, яка виділялася в групі надзвичайною працьовитістю і зовсім не дитячою серйозністю. Долею випадку на 3 курсі її призначили до класу Е.Кобулея по спеціальності

фортепіано. Після успішного завершення навчання і державних випускних іспитів викладач запропонував своїй колишній студентці руку і серце: 1958 року вони побралися. Так Елішка Іванівна Бринзей-Кобулей стала вірною супутницею життя Емілія Дмитровича і такою була до останніх його днів. Виховали двоє чудових дітей – Дмитра і Марію, котрі стали такими ж порядними, працьовитими та інтелігентними людьми, як і їх батьки.

П'ятнадцять років праці в Ужгороді засвідчили, що Е.Кобулей разом з іншими двома визначними музикантами – Дезидерієм Задором та Іштваном Мартоном, з якими його єднала взаємна творча дружба – був душою музичного життя Закарпаття, його активним і невтомним будівничим. Намагався заповнити всі прогалини в цій духовній ділянці і часто, розриваючись між різними обов'язками, забував про себе й власні професійні інтереси.

Коли 1970 року ректор Львівської консерваторії професор Зенон Дашак запросив Емілія Дмитровича на роботу на кафедрі теорії музики, це не стало несподіванкою ні для нього самого, ні для його оточення. Правда, переїхавши до Львова, він ще деякий час наїжджав до Ужгорода, наче боячись відрізати всі контакти з дорогим для себе середовищем. Так, протягом 1973 року побував тут тричі: на творчій зустрічі з колективом ДМШ ім. Чайковського та на камерному концерті в обласній філармонії (в обох імпрезах виконувалися твори закарпатських композиторів, в тому числі і його власні), а також виконував партію фортепіано на звітному концерті соліста філармонії, скрипаля Павла Готвоні.

В консерваторії знову зустрівся з деякими своїми колишніми викладачами, зокрема професорами С.Людкевичем та Р.Сімовичем, ставши їх колегою по кафедрі. Тут з новою повнотою розкрився педагогічний талант Е.Кобулея у плеканні молодих музикознавців, яким викладав курс аналізу музичних форм та вів клас спеціалізації з теоретичного музикознавства. Десятки музикознавців, які пройшли дуже добрий вишкіл у його класі, працюють у багатьох містах України і за її межами – у Польщі, Угорщині, Німеччині, Білорусі. І ким не працювали б випускники Е.Кобулея (а серед них є професори й доценти вищих навчальних закладів, викладачі музичних училищ, музичні критики й редактори музичних редакцій на телебаченні і радіо), їх вирізняє професіоналізм, любов до музики, самостійність і самотність естетичних суджень, музична й гуманітарна ерудованість, успадковані від Учителя.

Про професійно-мистецький рівень підготовки випускників класу Емілія Дмитровича може свідчити, зокрема, тематика їх дипломних робіт. Частина їх присвячена дослідженню різних сторін композиторської майстерності

класиків світової музичної культури (наприклад «Драматургічна роль вступів у симфоніях П.Чайковського» І.Іваніщева-Сибірякова, чи «Новаторські риси музичної драматургії та стилю балету Б.Бартока «Чудесний мандарин» В.Лісецького). Своїх вихованців Еміль Дмитрович переважно націлював на вивчення й популяризацію творів українських композиторів, які недостатньо, або й зовсім не досліджені. Понад двадцять дипломних робіт, написаних під його науковим керівництвом, – це роботи про музику С.Людкевича, Б.Лятошинського, М.Колесси, Є.Станковича, Р.Сімовича, А.Солтиса та інших авторів. А дипломні роботи О.Кравців та Л.Мокану, присвячені творчості Д.Задора та І.Мартона, стали першими науковими працями монографічного типу про цих авторів.

Викладацькому методу Е.Кобулея були властиві такі цінні прикмети, як блискуче знання музичної літератури різних епох, тонке відчуття стилістичних особливостей музики, точне аналітичне мислення, здатне блискавично розкрити логіку музичного розвитку, подивляюча властивість захоплюватися музичними красотами. І ще одна річ: він сам писав музику, а це, безумовно, допомагало йому глибше пізнати психологію творення і передати це в неповторній, індивідуальній формі своїм учням.

Композиторською діяльністю Е.Кобулей не займався регулярно і, можливо, не мав авторських амбіцій, в кожному разі після переїзду до Львова музики майже не писав. Це дає підставу для припущення, що братися за перо його спонукували якісь конкретні життєві обставини, потреба створення того чи іншого репертуару в залежності від того, чим в даний момент він як музикант «горів». Працюючи з дітьми в музучилищі, відчував відсутність цікавих і технічно доступних творів і намагався самостійно заповнити цю прогалину. Так, напевно, з'явилися його фортепіанні п'єси «Мініатюра» та «Прогулянка в Карпатах». «Прелюдію і фугу» для камерного оркестру написав для колективу, яким керував в Ужгороді. Написання солоспівів «Сім струн» на слова Лесі Українки для голосу й фортепіано (другий варіант для голосу і струнного квартету) та «В дусі часу» на слова Шандора Петефі могло бути спровоковане проведенням ювілейних заходів, присвячених цим поетам. Та найбільшу кількість творів було написано для двох колективів, з якими співпрацював – Закарпатського народного хору та ансамблю пісні і танцю «Лісоруб». Це низка хорових обробок українських народних пісень («Реве та стогне Дніпр широкий», «Слава рідним братам» тощо) та хорових творів на слова закарпатських поетів Юрія Чорі, Петра Скунца, Юрія Шкробинця, а також велика вокально-хореографічна композиція «На березі Тиси». Перу Емілі Дмитровича належать також Тріо для двох скрипок і альта (при житті композитора вона виконувалася у Великому залі Львівської

консерваторії у 1970-х роках), два твори для скрипки і фортепіано – Маленьке рондо та Сюїта, музика до двох вистав Ужгородського музично-драматичного театру – казки «Івасик-Телесик» та «Ялинка-верховинка» за п'єсою Ю.Чорі.

Музику Е.Кобулей писав так, як робив усе інше: з захопленням і любов'ю. Це проявилось в образному строї його творів: вони теплі, щирі, ліричні, колористичні. В кожному такті відчувається справжній талант і технічна вправність, навіть майстерність, бо ж був ерудованим теоретиком. Майже усі твори сповнені українським чи то угорським мелосом, втіленим у тактовній, шляхетній формі: художній смак автора і його самобутня інтонація присутні в кожній фразі.

Працюючи у Львівській консерваторії, зосереджувався на педагогічній праці. Від того може скластися враження, що його духовне життя стало завуженим і біднішим у порівнянні з ужгородським періодом. Та це зовсім не так, бо не вмів жити спокійно і безтурботно. Як вдумливий педагог вищого навчального закладу, завжди виявляв природну зацікавленість станом викладання у середній і початковій ланках музичної освіти. Постійно підтримував контакти зі своїми колишніми вихованцями, які працювали у Львові та інших західноукраїнських обласних центрах, знав їх потреби й проблеми, допомагав добрими порадами. У 1970-х роках завідував музично-теоретичним відділом Львівської державної музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької, забезпечивши високий рівень викладання дисциплін теоретичного циклу. Був методичним куратором Івано-Франківського, Тернопільського та Ужгородського музичних училищ. З його добрих і мудрих порад користали і його консерваторські колеги, і відомі львівські музиканти-виконавці. Прикладом цього можуть бути довірливі товариські контакти Емілія Дмитровича з Заслуженим діячем мистецтв України, художнім керівником прославленої капели «Дударик» Миколою Кацалом, які тривали багато років.

До Емілія Кобулея як до досвідченого методиста зверталися за консультаціями з методичного кабінету при управлінні культури Львівської обласної державної адміністрації. Саме з його благословення з'явилися на світ методичний посібник Н.Савчук і Л.Матійце «Українська пісня на уроках сольфеджіо» та «Тематичний план курсу сольфеджіо для учнів 1-7 класів дитячих музичних шкіл».

Уважним і мудрим вихователем Еміль Дмитрович продовжував бути й тоді, коли став науковим керівником музикознавчої секції Студентського науково-творчого товариства консерваторії, прививаючи молоді смак до самостійної науково-дослідницької діяльності. У 1980 роках став ініціатором і першим організатором «Днів Станіслава Людкевича» у Львівській консерваторії. Спочатку проводив їх у рамках студентської музикознавчої

секції, але дуже швидко «Дні С.Людкевича» перетворилися у загальноконсерваторський, а згодом – у загальноміський захід, до якого долучалася ширша музично-культурна громадськість (що викликало неабияку тривогу в інстанцій, покликаних дбати про ідейну стерильність обстановки в студентському середовищі консерваторії). У рамках цих днів відбувалися концерти з рідковиконуваних творів композитора та наукові конференції, на яких виступали з доповідями не лише студенти, але й викладачі, у тому числі і сам Е.Кобулей. Теми його доповідей – «Проблеми редагування творів С.Людкевича», «Композиційні та формотворчі принципи в симфонічних творах С.Людкевича», «Поліфонія в музиці С.Людкевича».

Шість років, велінням долі проведених у підлітковому віці в угорському середовищі, наклали свій відбиток: Еміль Дмитрович добре володів угорською мовою, знав культуру та історію цього народу і пишався цим. З Угорщиною завжди був тісно пов'язаний, оскільки мав там родину і багатьох знайомих музикантів. Особливо добре був поінформований про рівень викладання в Будапештській академії музики ім. Ф.Ліста та її філії в місті Печ – музично-педагогічному інституті, де неодноразово бував. Зокрема, у 1984 році брав участь у конференції Товариства музикантів Угорщини, у 1987-88 роках виступав з лекціями в Будапешті та Печі про творчість С.Людкевича та Є.Станковича. Серед його знайомих був один з чільних угорських музикознавців професор Ерні Лендваї, відомий у Європі дослідник стилю музики Б.Бартока. З його ідеями й творчим методом Еміль Дмитрович познайомив своїх колег по кафедрі ще до того, як у радянських виданнях з'явилися перші критичні огляди праць цього вченого. Він переклав також українською мовою окремі розділи угорського видання книги О.Франка «Гармонія і форма функціональної музики». На прохання голови Львівської організації Спілки композиторів професора А.Кос-Анатольського допоміг 1974 року нав'язати стосунки з угорськими композиторами, внаслідок чого Львів відвідав Калман Добош, твори якого згодом тут виконувалися на музичному фестивалі «Контрасти» у 1990-х роках. Працюючи над темою «Про записи Б.Бартоком українських народних пісень», листувався з сином великого угорського композитора і вченого-фольклориста. Про результати дослідження доповідав на наукових конференціях у Львівській та Ленінградській консерваторіях. Двічі у 80-х роках брав участь у виїзді концертних бригад Львівської консерваторії до Угорщини з метою популяризації творчості львівських композиторів. Ці та багато інших фактів з життя Емілія Дмитровича свідчать, що він був наче живим містком між українською та угорською музичними культурами, сприяв їх зближенню та взаємному пізнанню.

Еміль Кобулей зберіг життєву енергію і свіжість сприйняття до кінця своїх днів. Коли сили стали відмовляти, працював зі студентами вдома. В останні роки за його участі вийшла низка цікавих видань. Насамперед слід назвати ті, які стосувалися популяризації творчості його ужгородського побратима І.Мартона: збірник обробок угорських народних пісень «Мала пташка» для голосу в супроводі фортепіано (він уклав клавір з оркестрової партитури) – Ужгород, 1996; Квінтет для дерев'яних духових інструментів у п'яти частинах (редакція та вступна стаття Е.Кобулей) – Великобританія, Ланкастер, 2001; Квартет для дерев'яних духових інструментів з його редакцією і вступною частиною – готується до видання там само. З притаманним йому художнім тактом і бездоганим смаком відредагував збірку творів відомого в Галичині в 1930-і роки композитора і диригента, професора отця Северина Супруна та його сина Северина Супруна-молодшого під назвою «Крихти» – Львів, 1999. Того ж року вийшла друком збірка творів сучасного незрячого бандуриста Лайоша Молнара «Співаю серцем». Запис, редакція і вступне слово також належать Е.Кобулеєві. У кожній із цих робіт частинка його благородного серця, яке перестало битися 21 вересня 2004 року.

У контактах з людьми був, як справжній інтелігент, толерантним, делікатним і поблажливим, не втрачаючи поваги до співрозмовників. Вирізняли його дві якості: однозначно не терпів фальші і мав гостро розвинуте почуття справедливості. Без вагань різко і твердо ставав на захист скривдженого без огляду на те, хто він – колега чи студент. Це був прояв твердості моральних засад, яких ніколи не зраджував.

Книжка, яка пропонується читачеві, має на меті окреслити і зберегти в пам'яті нащадків образ чесної і благородної людини, різносторонньо обдарованого музиканта, мудрого й сердечного вихователя, виняткового сім'янина, відданого і душевного товариша. Бо таким багатогранним і духовно щедрим був Він – Еміль Кобулей.

Степан Лісецький

МИ БУЛИ ОДНОДУМЦЯМИ

Жанр спогадів вимагає, з одного боку, чогось ексклюзивного, суб'єктивного, з другого боку, про митця треба говорити щось вагоме, підсумовуюче, оцінчне. Саме ці два моменти спробуємо зафіксувати в нашому тексті. Моє знайомство з М.Кобулеєм було тривалим, тому на кількох сторінках неможливо викласти все, зупинюся на кількох наших зустрічах (першій, останній та декількох інших), розкрию зміст наших розмов, взаємних інтересів, зокрема професійних тощо.

Емілій (Мілій) Дмитрович Кобулей (1927 – 2004) музикант високого рангу, музикант від Бога, його діяльність у сфері музики була основною формою його життя, усі його поривання були спрямовані на музику (хоч він також мав схильність до техніки, виявляв широкі інтереси до літератури, живопису та інших сфер людської діяльності, він любив красу в усьому).

Праця М.Кобулея на музичній ниві виявилася у різних формах: у концертній діяльності його як піаніста, як піаніста-концертмейстера, в його педагогічній праці як вихователя студентів-піаністів в Ужгородському музичному училищі чи педагога музично-теоретичних дисциплін Львівської консерваторії (зокрема він вів аналіз музичних творів, поліфонію, гармонію, керував дипломними роботами музикознавців); до того ж Мілій Дмитрович займався композицією, диригентсько-хоровою та музично-критичною працею.

В усіх цих сферах Мілій Кобулей був щедрим, безпосереднім, талановитим, відданим справі, за яку брався. Мабуть, йому був потрібен секретар (подібно як Р.Крафт у І.Стравинського) для того, щоб його цікаві й живі думки записувати, чи фіксувати деякі животрепетні ідеї, кинуті принагідно, піддати дискусії або просто зберегти на майбутнє, як щось важливе і дуже потрібне. Уся творча діяльність Кобулея була високо професійною, вагомою, прогресивною, це і є те найцінніше, що залишив нам Мілій Дмитрович (хоч воно не все зафіксовано).

Думаю, що не помилюся якщо скажу, що музика робила його щасливим. Важко зараз сказати, що йому приносило більшу радість: концертний виступ, заняття зі студентами, чи творча зустріч з ким-небудь зі своїх колег-музикантів. Повсякденна творча праця не приносила Е.Кобулею самозадоволення, чи самозаспокоєння, він завжди хотів чогось більшого, вагомішого. Періодичні

наші зустрічі присвячувалися спілкуванням про високе мистецтво (побутові справи в них займали другорядне, навіть незначне місце, винятком були події загального відпочинку – перегляд міжнародних футбольних зустрічей, святкові обіди, пікніки тощо, тут, звичайно було більше жартів, веселих історій).

Наша перша зустріч відбулася у м. Хусті (Закарпаття), де М.Кобулей, як викладач Ужгородського музичного училища проводив засідання фортепіанного відділу у дитячій музичній школі (це був, здається, 1957 рік). Була тепла, сонячна погода, ми зустрілися у дворі школи, нас познайомили. У нього була щира відкрита посмішка, якою він запрошував до розмови, він тоді був поважний педагог, а я – студент-першокурсник Київської консерваторії. Розмова велася про музику, про творчість Д.Шостаковича, С.Прокоф'єва, тобто про новаторське, свіже, талановите в музиці.

Мене тоді вразила не тільки сердечна, Кобулейська посмішка, а й широта музичних інтересів, зацікавлення молодими музичними силами. Треба зазначити, що ужгородські музиканти М.Кобулей, Л.Товт, М.Попович, С.Мартон, Й.Гарчар та багато інших були пройняті молодечим азартом будівництва музичної культури на Закарпатті.

Якою була наша остання зустріч з Мілієм Дмитровичем? Минули десятки років, ми стали сімейними, виховували дітей – у Кобулейів їх було двоє – Дмитро та Марія (Міка), у Лісецьких – один Василь. Про те, як швидко перебігає час ми могли спостерігати по дітях: вони підростали, вчилися, ставали дорослими. Від першої до останньої нашої зустрічі, яка відбулася у 2003 році в Києві ми бачилися багато разів у різних містах – Києві, Львові, Ужгороді, Хусті, Рахові й неодноразово у селі Крайникове (тут проживали батьки моєї дружини). Це були приємні побачення, радісні зустрічі.

Відзначу, що наші творчі стосунки постійно зміцнювалися, зміцнювалися і чисто людські взаємини (досить часто вони були на рівні усієї родини). Неможливо зараз про все розповісти. Пригадую часи своєї праці в Хустській музичній школі (1955-1965) й приїзд до школи М.Кобулея зі скрипалем Т.Боніславським з концертом. Це було справжнє свято, бо обидва вони гарні музиканти. Грали на концерті для викладачів та учнів школи з душею, з повною віддачею, усі ми тоді були спрагли до музики. Це був справді незабутній вечір, бо концерт вдався на славу.

Ще один спогад. М.Кобулей певний час керував Ансамблем пісні й танцю лісокомбінату у Великому Бичкові (здається, це був 1964 р.). Він щотижня їздив із Ужгорода до Бичкова через Хуст, нерідко затримуючись на

день-два у своїх родичів (у Хусті жили батьки його дружини). Втім зосередитися й поповнити творчу насагу Мілій Дмитрович міг тільки у приміщенні музичної школи, де по вихідних днях нікого не було. Траплялося, що і я випадково бував у приміщенні школи. Одного разу він вирішив зі мною поділитися своїми композиторськими задумами, Мілій Дмитрович програв свою нову музичну композицію – хорову сюїту для згаданого Ансамблю.

Я висловив своє схвалення по кількох параметрах: 1) твір власний – не фольклорний (як тоді найчастіше робилося), 2) в ньому були свіжі, цікаві інтонації (особливо мене вразила тема в дорійському ладі), 3) нова музична композиція Кобулея вигідно вирізнялася на фоні багатьох інших сюїт, обробок народних пісень тощо, які робили керівники хорових самодіяльних колективів. Це була перша моя оцінка музики Мілія Дмитровича, до якої він прислухався і позитивно віднісся.

З 1966 року я став киянином, а з 1970 року М.Кобулей став львів'янином (педагогом Львівської консерваторії). Наші творчі взаємини зміцнювалися. Мені та моїм домашнім – дружині й синові – завжди було приємно, що Мілій Дмитрович хотів зупинятися у нашій київській квартирі. Він постійно підкреслював, що тут він себе добре почуває. І це дійсно було так, бо навіть одного разу, коли прийшов Мілій Дмитрович, а у нас проводився дрібний ремонт, то він запропонував свою допомогу. Ми були вражені, на щастя це був кінець ремонту. То цей вечір і наступні дні ми могли повністю присвятити себе творчим справам.

У ті, 70-і роки нашим спільним захопленням була музика молодих українських композиторів – Є.Станковича, М.Скорика та інших (до речі, тоді часто звучали їхні твори, відбувалися перші виконання, нерідко відбувалися прем'єри театральних спектаклів, наприклад, балету Станковича „Ольга” тощо). Крім того, Мілій Дмитрович постійно ділився своїми враженнями щодо прочитаного, зокрема з праць угорських авторів, чи від прослуханих творів російських, грузинських, вірменських, угорських композиторів.

Пригадую неодноразово йшла мова про музику Бели Бартока – фортепіанну, камерну, оркестрову і балетну, до речі, любов до творчості угорського класика уся родина Лісецьких перейняла від Кобулея, до того додам, що мій син Василь обрав темою своєї дипломної роботи балет „Чудесний мандарин” Бартока, а його науковим керівником погодився стати Мілій Дмитрович (захист пройшов успішно).

Пригадується мені ще одна зустріч з М. Кобулеєм у Києві. На цей раз його дуже зацікавила інструментальна народна музика – угорська, румунська й українська, – що її записав Барток на початку XX століття. Інтерес Кобулея був настільки сильним, що я вирішив відкласти усі свої справи і супроводити його до науково-культурних інстанцій, де згаданий матеріал, на нашу думку, міг би бути. Але наші відвідини ІМФЕ імені М.Рильського Академії Наук України, Київської консерваторії та Наукової Бібліотеки імені В.І.Вернадського і величезні пошукові зусилля не принесли бажаних результатів (потім стало відомо, що записи інструментальної фольклорної музики знаходяться тільки у США).

Головне, тоді я побачив у М.Кобулея велике творче захоплення, можна було здогадуватися, що ця тема була йому до душі, що вона, очевидно, мала стати науково-дослідною працею (кандидатською дисертацією). Я певен, що ця тема приносила б йому щире задоволення. Але не пощастило. Втім, Мілію Дмитровичу вдалося тільки привести із Будапешта записи українських народних пісень та інструментальних мелодій, що їх Б.Барток записав на початку XX століття у селах Хустського району (Стеблівка, Сокирниця та ін.). Тут було десь біля 150 зразків.

М.Кобулей любив показувати ці мелодії, бо вони були живими зразками народних музикантів столітньої давності – Барток їх записував на фонограф, тому звучання викликало велике зацікавлення своєю документальністю і оригінальністю. Ці прослуховування вражали багатьох, вони вражали мене, мого сина Василя, який на той час був студентом Львівської консерваторії і учнем Мілія Дмитровича з фаху.

Остання наша зустріч відбулася навесні (березень) 2003 року. Він приїхав до Києва для того, щоб отримати візу в Американському посольстві для поїздки до США (там живе його син із родиною). Зупинився Мілій Дмитрович, як завжди у нас. Чомусь і він, і я сильно, глибоко кашляли (хоч цьому не придавали серйозного значення). Ми багато розмовляли, пили каву і до кави, будували плани на майбутнє, говорили про майбутнє наших дітей; він цікавився як у Василя просувається написання кандидатської дисертації (тема – опера і балети Бартока), а я в котре закидав думку про те, щоб Марія Кобулей (Міка) обирала тему і приходила до мене в аспірантуру для написання кандидатської дисертації.

В один із вечорів Кобулей мав зустріч із Є.Станковичем (у кафе біля Оперного театру). Повернувся він додому досить пізно з іще більшим кашлем. У центрі наших розмов була тоді музична творчість Євгена Станковича. Ми

вже вкотре дивувалися композиторським талантом цього великого митця, раділи за його успіхи. Найбільшим розчаруванням у той час було те, що Американське посольство не дало згоду на поїздку Кобулея до Америки, до сина. Коли знову з'явилася його чарівна посмішка – ми зрозуміли, що він свої розчарування відкладає на бік. І ми знову говорили про музику, про життєво важливі музичні проблеми.

Мілій Дмитрович 21 вересня 2004 року відійшов у вічність, проживши красиве, віддане музиці життя. Його творчий доробок, як музикознавця – педагога, дослідника, публіциста, як піаніста – виконавця, концертмейстера і педагога, на жаль, не повністю зафіксований. Дай Боже нам мудрості, щоб ми свої враження від спілкування з Мілієм Дмитровичем Кобулеєм задокументували на папері, а згодом опублікували (наша пам'ять поки утримує багато інформації).

Культура краю – Закарпаття, Львівщини, як і вся українська музична культура, без творчого доробку М.Кобулея може стати значно біднішою.

Євген Станкович

ОДИН ІЗ НАЙБІЛЬШ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕОРЕТИКІВ

Я не один десяток років спілкувався з Емілієм Кобулеєм. То була насправду дуже світла, добра людина... Коли такі люди йдуть з життя, наче відривається частина твого власного життя. Ми були знайомі коло 45 років, ще відтоді, як він викладав в Ужгородському музичному училищі. Я тоді познайомився з Ним, будучи студентом. Еміль Дмитрович був надзвичайно активний як музичний діяч: був блискучим піаністом, теоретиком. Я навіть пам'ятаю, як Він виступав з концертами, різними ансамблями, які організовували тоді молоді викладачі в Ужгородському музичному училищі. Ну, а ближче я познайомився з Ним пізніше, коли він переїхав до Львова, де і я часто бував на той час, телефонував до Нього, писав листи, завдяки чому зміг відчути та зрозуміти, яка то була винятково інтелігентна і толерантна людина. Усі, хто з ним спілкувався, зауважували це, говорили про Його скромність, доброту.

Це був один з найбільш професійних теоретиків, якого я зустрічав у своєму житті. Мав чудовий аналітичний розум, завжди був у курсі того, що відбувається у світовій музичній культурі, мав свої принципи, був гострий на думку... Його дуже поважали й любили студенти. Надзвичайна доброзичливість Емілія Дмитровича до мене, до моєї роботи, його підтримка дуже допомогли мені і багатьом іншим людям у житті. Так, він познайомив мене з композитором Юрієм Ланюком, який був тоді зовсім молодим студентом, навчався на IV курсі консерваторії, а нині то є один з найяскравіших композиторів сучасності.

Еміль Дмитрович ніколи не жив своїм замкнутим життям, а завжди намагався допомогти іншим. У цьому і полягала його безмежна доброта... Він передав людям свої знання і доброту.

Мені дуже важко про нього згадувати у минулому часі... Це була надзвичайна людина... тяжко сказати «була»...

Востаннє ми бачилися за кілька місяців перед його кончиною... я і досі бачу Емілія перед своїми очима, спілкуюся з Ним... то був мій Друг... ні, є мій Друг. Світла пам'ять цій Великій Людині.

Тібор Боніславський

МІЙ ДАВНІЙ, ВІРНИЙ ДРУГ

Емілій Кобулей, один із визначних музичних діячів Закарпаття, жив, творив і працював в багатогранному та магічному світі музики.

Як професора ЛДМА ім. М.Лисенка, охарактеризував митця проф. С.Лісецький в одній зі своїх статей в місцевій газеті «За вільну Україну» в 2001 році з нагоди 50-річчя творчої діяльності фахівця з теорії музики, музикознавця, педагога, товариша і друга, котрий сприймав навколишній світ крізь призму музики, вірним слугою якої був.

Не ототожнював ідею з істиною, оскільки істина, як така, в абсолютному сенсі непізнана, лише осягав таємницю співвідношення музики й форми її відтворення, що було сенсом його життя і керувало ним протягом 75-и років.

Музикознавець широкого калібру, викладач теорії музики, піаніст і диригент, композитор і естет, філософ, людина з великої букви – Еміль Кобулей, відійшов на вічний спокій 21 вересня 2004 року.

Із ним, благословенним божою іскрою музичного таланту, прощалися його колеги, викладачі львівської музичної академії. Все, що він робив у своєму багатому на важкі випробування житті – чи грав на весіллях, чи займався репетиторством з учнями, чи часом провадив наукову роботу – було освячене усвідомленням своєї найважливішої місії, котру він був покликаний виконувати і про котру ніколи не забував – служіння музиці.

Кобулей був багатогранною, талановитою людиною, в якій саме провидіння знайшло особистість, що жила заради музичного мистецтва й була готова на будь-які жертви заради нього. Він був безкорисним помічником, з якого самі випробування долі витесали майже ірреальну, душевно чисту особистість – правовірного місіонера без найгірших людських рис – злості, заздрості та єхидства.

Е.Кобулей не належав до конформістів: його стиль життя вирішував не офіційний інструктаж органів влади, а закони мистецтва. Гідність, чесність, справжній талант і безкомпромісність, а також модерне сприйняття життя служило взірцем, котрий, хоч і стосувався переважно музики, не був до вподоби багатьом місцевим авторитетам.

Він народився 23 липня 1929 року в Ужгороді. Вчився в гімназії в Будапешті. Добре грав на фортепіано на слух ще перед тим, як почав брати приватні уроки у Ракошпігеті. На жаль, дуже швидко втратив матір. Музичні заняття в приватній школі Фийк Еденний визначили його долю: в 1945 році,

коли молодий чоловік опинився в Мукачеві, він вирішив пов'язати своє життя із музикою, до якої мав талант, із повною наснагою та витримкою віддався своєму покликанню. Навчання в музичному училищі після війни супроводжувалось великими труднощами (рання втрата батьків). У ті часи Е.Кобулей постійно вчився, заробляючи собі на життя грою на вечорах та весіллях, репетиторством з дітьми. Напружений стиль життя не змінився зі вступом в ЛДК, тепер ЛНМА ім. М.Лисенка: навчання та поглиблення своїх знань він поєднував з «практичною» роботою – грою на фортепіано в кінотеатрах, пізніше працював асистентом диригента. Все цікавило й приваблювало молоду багатопланову особистість, обдаровану надзвичайним розумом та особливими здібностями. Свій потяг до знань він задовольняв повністю: навчався одночасно на теоретичному і фортепіанному факультетах, займався композицією (факультативно), із задоволенням грав на органі. Більш того, познайомився із «хитрощами» побудови та ремонту органу, оскільки і це його дуже зацікавило. Попри все це, з власної ініціативи, грав у студентському симфонічному оркестрі на ударних інструментах.

В існуючому на той час студентському науковому товаристві брав активну участь у виступах як соліст-піаніст або учасник оркестру чи керівник хору, органіст, засвідчуючи свій талант та неабиякі здібності.

Досліджуючи філософські глибини музики вже як піаніст-виконавець при інтерпретації музичного твору, він міг так вражаючи розкрити перед слухачами його суть, що кожен міг відчути, що воно виражає.

Викладаючи в Ужгородському музичному училищі і будучи провідним педагогом теорії музики, він відкривав перед своїми учнями невичерпні можливості гармонії, за складовими елементами аналізував таємниці і красу музики, пояснюючи при цьому їх взаємозв'язок. За 50 років педагогічної діяльності він випустив у музичний світ багато прекрасних викладачів, композиторів, музикознавців, котрі примножують те, що отримали від свого учителя. Як спеціаліст він отримав визнання не лише у Закарпатті і на Україні, але й у найближчих сусідніх країнах (Польщі, Угорщині, Болгарії), завдяки своїм учням, котрі після зміни режиму мали можливість роз'їхатися по світі; його високо цінять у Америці, Канаді, Мексиці.

Після вивчення різноманітних стилів, у центр його «музикознавчої» уваги потрапила особливо модерна музика, суть котрої у наш час ще далеко не всі розуміють. В певній мірі йому вдалося розкрити своїм вченим колегам суть даного питання в рамках своїх простих, але високопрофесійних лекцій. Його доповіді, котрі були прочитані на наукових конференціях державного масштабу, на жаль, досі не вийшли з друку. Е.Кобулей дуже рідко записував свою музику,

котру імпровізував на уроках та виступах чи в сімейному колі, але ці імпровізації – я можу це із впевненістю сказати – були проявом геніальності.

На лекціях та виступах в музичній академії він захоплював студентів та колег фаховим аналізом творчості Бартока та Кодая, а його всебічна компетенція сягала недосліджених щаблів музично-теоретичних знань, «програмуючи» погляди майбутніх музичних критеріїв.

Е.Кобулея, нашого близького друга і колегу, варто згадувати власне таким чином, адже йому було надане особливе право мислити і жити музикою. Відомий той факт, що ревні кар'єристи в той час, в першу чергу по партійній лінії, намагалися добитись успіху, що зовсім не цікавило Кобулея. Він ніколи не належав до них, не був таким як вони – він був завжди інший: особистістю, митцем, мислячою людиною, котра в душах і пам'яті вдячних студентів завжди працювала на музичній «ниві» і стояла осторонь політичного життя. Це також своєрідна кар'єра, але інша, кар'єра тих, хто сповна віддає, регенерує творчу життєву силу.

Його композиціям притаманні прониклива щирість і природність. Багато музикантів-виконавців і сьогодні мають у своєму репертуарі твори Кобулея, незважаючи на те, що вони не були видані друком. Його твори просто передаються із рук в руки – відомими виконавцями, студентами-початківцями, колективами. Так, наприклад, Великобичківський народний танцювальний ансамбль, для якого Е.Кобулей написав велику танцювальну композицію, що за тривалістю обіймає весь концертний вечір, має постійно в своєму репертуарі його твори. А митці знають, що немає кращого визнання...

Своїми творами, котрі він записав, ніколи не був задоволений: він лише тоді їх залишав, коли піддав професійній критиці.

У великих хорових композиціях і в камерних творах, а також для солюючих інструментів, завжди домінували мелодії і мотиви в народному дусі, викладені модерним способом, хоча Е.Кобулей, як і Б.Барток, ніколи не цитував оригінальних українських і угорських мелодій, за винятком обробок народних пісень.

У своїй творчій роботі протягом п'ятидесяти років Кобулей багато уваги приділяв популяризації музичного мистецтва. Він був диригентом, хормейстером, керівником камерного ансамблю, концертмейстером солістів. Але завжди, будучи керівником чи партнером, прагнув до досконалості виконання, відчував радість спільного музикування, не вимагаючи персональної похвали.

Величність музиканта Е.Кобулея – у скромності. І ця риса характеру була йому притаманна не лише по відношенню до музики, але й у повсякденному житті.

Безпосередня простота, гуманізм, душевність, творчо-піднесене мислення, філософський світогляд, втілення правдолюбства і совісті – ось істинний «портрет» цієї людини. За 58 років нашої дружби я його знав власне таким. Його ім'я я б записав великими буквами у Книгу пам'яті. Пішов із нашої епохи справжній музикант, суспільство втратило великого вченого. Я ж втратив істинного друга.

Біль втрати глибоко відчуває його дружина, котра протягом всього життя завжди була з ним, тужать його діти та онуки. Адже приклад його життя і діяльності гідний наслідування, наскільки це можливо, відповідно до наших сил, талантів, чеснот і порядності. Тоді й нас колись будуть згадувати так, як ми згадуємо Е.Кобулея – зі слезами і вдячністю.

Сумуємо за ним і вітаємо себе думкою про те, що ця справжня людина спочила у Господі, знайшовши свій вічний спокій. Царство йому небесне.

Любов Баб'юк

ЧУДОВА ЛЮДИНА, ТАЛАНОВИТИЙ МУЗИКАНТ

Писати спомини про Емілія Кобулея – здається неможливо. Не хочеться вірити, що цієї високо інтелегентної, прекрасної людини, талановитого музиканта вже немає серед нас. Здається зараз побачу його привітання, щирю усмішку, почую цікаву розмову. Невже цього більше не буде.

Знаю Емілія Дмитровича з 1954 року. Тоді я приїхала після закінчення аспірантури в Києві працювати на запрошення тодішнього ректора проф. Миколи Колесси у Львівську консерваторію ім. М.Лисенка. Вела я тоді курс естетики. Хвилювалася, це був початок моєї довголітньої роботи у консерваторії. Довго готувалась до кожної лекції, щоб сказати студентам V курсу щось цікавого, важливого для них. Здається вчилася саме на них викладання цього предмету.

Серед тодішніх студентів і був молодий хлопець із Закарпаття – Емілій Кобулей. Дуже талановитий студент, навчався на фортепіанному і музикознавчому факультетах. Дуже веселий, любив жарту, мав друзів, з якими і далі підтримував щирі стосунки.

Після закінчення консерваторії поїхав працювати на Закарпаття в Ужгородське музичне училище. Але через певний період – 70-ті роки – приїхав працювати до нас, до Львова. Ось тоді ми з ним ближче пізнались, часто зустрічались на спільних кафедрах, обговорювали питання музикознавства і Емілій Дмитрович завжди виступав з цікавими думками, пропозиціями, міркуваннями.

Ще ближче ми зіткнулись з ним, коли він став нашим сусідом – дістав квартиру на вул. Володимира Великого (тоді Артема), кілька будинків від моєї сім'ї. Спочатку у них не було телефону, а батьки дружини Мілія Дмитровича – Елішки Іванівни – мешкали на Закарпатті. Вони часто приходили до нас дзвонити батькам і тоді ми дуже зблизились з цими чудовими людьми. Мілій Дмитрович – весела людина, завжди міг щось цікавого розказати, так що ми дуже потоваришували з ними. Здається вони стали для нас як рідні, близькі духом люди.

Зближували наші сім'ї також діти – їх дочка Марійка (Міка) була майже ровесниця нашої Ульяни, обі вступали до консерваторії і тоді ми мали багато спільних інтересів. Завжди було приємно зустріти його і дружину на вулиці, заходили ми одні до одних часто, щоб поспілкуватися, дізнатись про їхні справи, розказати про наші. Потім стало нам відомо про важку хворобу

Мілія Дмитровича, це тягнулося довго, все думали, що все пройде. Та стан ставав все гіршим. Згадую останні зустрічі на святкуванні мого 80-ліття. Він тоді так щиро, з гумором говорив про те, як він був студентом у 1954-55 роках, як цікаво їм було жартувати з молодим педагогом. А останній раз ми були у Львівському оперному театрі на святкуванні 150-річчя нашої консерваторії, зараз вже Музичної Академії. Разом вертались машиною додому, а за кілька днів прийшли пп. Кобулеї до мене і це вже була наша остання зустріч.

Талановитий музикант, прекрасний педагог, людина високої культури, щирої вдачі залишиться довго в споминах його товаришів по праці, студентів, просто добрих знайомих. Пам'ять про нього не зітреться зі сторінок історії музичної культури України.

*Любомира Мелех-Яросевич***«МІЛІ КОБУЛЕЙ...»**

Світловолосий, сіроокий, в окулярах, завжди привітно усміхнений, – йому симпатизували всі – і колеги-студенти, і наша професура тодішньої Львівської Державної консерваторії ім. М.В. Лисенка, 50-тих років минулого вже століття.

Основною професією Кобулея був піанізм, вступив він до нашої консерваторії, маючи вже за плечима досвід педагогічної роботи в Ужгородському музичному училищі. Поряд з ним навчались колишні учениці його фортепіанного класу, а він, відчувши у собі покликання до музикознавства, факультативно, навчався також на ІТФ (історико-теоретичному факультеті) ЛДК.

Наша «конса», – так у студентській говірці трансформувалась офіційна назва вузу, – якось кількісно «не вписувалась» у систему вищих навчальних закладів як Львова, так і тодішньої УРСР. – «Що це за вуз, котрий налічує всього 300 чоловік: студентів, педагогів, керівного та іншого адміністративного персоналу, разом узятих», у порівнянні з такими могутніми (тоді) Інституціями, як Університет, Політехніка, Поліграфічний, Аграрний, чи інший, котрі за чисельністю особового складу могли сягати 12-ти тисяч...

З такою думкою можна було часом зустрітись, звичайно, тільки серед «широкого загалу»... Але для нас, студентів, цей «мініатюризм» мав свої плюси. Передусім, ми, майже всі, були між собою знайомі, а, тим більше, теоретики, котрих у групах було по-трьох, а то й всього двоє. Наша група (до якої належав і Мілі Кобулей) була навіть дуже «чисельною» – аж п'ять чоловік: – Мара Каушанська, Іра Дроздова, Генріх Деревенко, Любомира Мелех і Мілій Кобулей; дещо згодом до нас приєднався ще й студент-композитор Марк Копитман. Отож, усі ми, теоретики приятелювали «по вертикалі» – від першого до п'ятого курсу.

Своєрідним «колеритом» виділялись серед загалу студентів закарпатці – вихідці, як правило, з Ужгорода. Вони непогано володіли українською мовою, дещо гірше знали російську, а між собою часто розмовляли угорською. І з них ближче контактували з теоретиками піаністка Маріана (Мері) Тіводор (красуня, на яку задивлялись усі «кавалери»), скрипаль – Тиберій (Тібі) Боніславський, кларнетист – Карл (Корчі) Геннел, но і «наш» Еміль (Мілі) Кобулей. У згаданій «вертикалі», крім нас трьох однокурсниць, – Мари Каушанської, Іри Дроздової та Люби Мелех, були ще – Муза

Нікольська, Ліля Ухоботова, Інна Тітович, Зося Грица, Леся Цалай, а також – Богдана Фільц і Михайло Лемішко.

З глибокою пошаною, любов'ю і визнанням їхніх великих заслуг для розвитку музичної культури нашого краю, ставились ми до педагогів старшого покоління – Корифеїв – Станіслава Людкевича, Романа Сімовича, Іларіона Гриневецького, Євгена Козака, Миколи Колесси, Адама Солтиса. Новим, яскравим явищем на ниві музично-історичного навчання став для нас Арсеній Миколайович Котляревський: «...мой отец – украинец, мать – эстонка, а я ...ленинградец», говорив він про себе...

Нашу увагу він привернув незвичайною тоді (часто небезпечною!) свободою висловлювань – міг, для прикладу, – з неприхованою іронією поставитись до вимог «канонізованого» у той час, т. зв. методу соціалістичного реалізму, зокрема, стосовно творчості видатних композиторів радянського періоду. Ми захоплювались лекціями Арсенія Миколайовича з історії музики – він об'єктивно оцінював, нерозв'язливо суперечливий розгромаючий «високо партійний» критиці, творчість С.Прокоф'єва, Д.Шостаковича, В.Мураделі, К.Данькевича, інших. Позицію професора завжди активно й аргументовано підтримував Мілі Кобулей.

Справжній демократизм наших студентських стосунків з викладачем високого рангу підтверджувала традиція спільних виїздів «на природу» – у недалеких околицях Львова під час вихідного дня – другого травня. Мандруючи лісом, зупиняючись для перепочинку з «каналками» і чаєм (з принесених термосів) ми вели цікаві розмови на «вільні» теми... Пригадую також веселу зустріч Нового року (здається – 1954), котра відбулася, за участю А.М. Котляревського у помешканні Зосі Грици (нині – доктора мистецтвознавства, професора, видатного етномузиколога). Наступний – 1955-й рік приніс закінчення консерваторського навчання... Ми роз'їхались, хто куди, згідно з направленням керівництва вузу.

З деякими «ближчими» колегами час від часу листувались. Я, зокрема, отримувала вісточку від Музи Нікольської, Лілі Ухоботової, також – від Мілі Кобулей.

У 1957-му році одружилась з недавнім однокурсником – скрипалем Орестом Ярославичем, а літом 1962 (мабуть!) ми з чоловіком виїхали удвох мотоциклом на прогулянку по Закарпаттю. Було цікаво, часом – особливо ввечері, страшно, бо дороги лісисті й гористі... Але ж, наступив день, котрий подарував нам дуже приємну несподіванку. На якомусь «крутому» повороті ми зустріли молоду сім'ю, яка теж відпочивала «на природі». Це були – Мілі Кобулей з дружиною Елішкою і двома чудовими діточками:

Дмитриком, котрому не було тоді ще й п'яти років, та його дворічною сестричкою Мікою. Мілі – щасливий сім'янин, познайомив нас з Елішкою і, звичайно, також зі своїми милими нащадками, котрі щебетали, гралися з татом, пестились з мамою... Для нас ця зустріч залишилась у пам'яті на все життя...

І знову минали роки. Я працювала в Івано-Франківську, спершу в Музичному училищі (нині – ім. Дениса Січинського), а з 1958-го року в Івано-Франківському педінституті ім. Василя Стефаника (нині – Прикарпатський університет ім. В.Стефаника).

У 1964-му році мій чоловік Орест Ярославич передчасно відійшов з цього світу...

У 1974-му – я, уже після захисту кандидатської дисертації, отримую пропозицію подати заяву на участь у конкурсі претендентів до Львівської консерваторії ім. М.В. Лисенка. Примітно, що про наявність посадових вакансій на ІТФ повідомив мене телефонічно Мілі Кобулей.

Ми знову стали колегами, тепер уже як педагоги ЛДК ім. М.Лисенка. Мілі (для інших – Мілій Дмитрович) був, як завжди, дружній, не раз допомагав мені детально розібратись з аналітичною характеристикою виразових засобів симфонічних, оперних творів (Бетговена, Ліста, Вагнера; Ревуцького, Лятошинського та ін.), бо ж він, як одночасно піаніст і теоретик, володів більшими можливостями досягнути безпосередньо «через клавіші» деякі індивідуальні нюанси цих творів.

І так минало життя – «доросле», педагогічне.

Наші контакти залишались приятельськими. І з колишньої групи I-V курсів ІТФ у консерваторії працювали тільки ми двоє. Інші – «розлетілись» по Україні (Ужгород, Київ), дехто опинився за кордоном (Будапешт, Ізраїль), дехто, на жаль, передчасно відійшов у Вічність (Генріх Деревенко, Муза Нікольська). А зовсім недавно, після важкої хвороби, залишив цей світ Мілій Кобулей. Гірко було прощатись з колегою, який лінією щирої приязні назавжди вписався у мої спогади – особливо – молодих студентських років у нашій консерваторії ім. М.Лисенка...

Марія Крушельницька

СПОГАДИ, СПОГАДИ...

Мілій Кобулей – це благозвучне ім'я в моїй уяві вповні відповідає тому образу Людини, яким був Мілій Дмитрович.

Ми познайомились у далекому 1963 році, коли я вперше приїхала з концертом в Ужгород і відтоді тепле почуття взаємної симпатії супроводжувало нас всі роки, на жаль, рідкого спілкування. Тоді в газеті «Закарпатська правда» появилася надзвичайно прихильна і по-справжньому професійна рецензія на мій концерт. Я була, навіть, дещо здивована, але ж бо я не знала Кобулея з його львівських років навчання, бо вони співпали з моїми московськими. З того часу, можна сказати, що ми здружились з ним і Його родиною. Склалось так, що я неодноразово очолювала Державну іспитову комісію в Ужгородському музичному училищі і тоді ми обов'язково зустрічались. Дух, який панував в їхньому сімействі, створював таку приємну атмосферу, що хотілось бувати в їхньому товаристві. Мені дуже подобались їхні діти, а Елішка, дружина Мілія Дмитровича, надзвичайно природно стала мені подругою, ніби ми товаришували багато років!

Мені дуже шкода, що з переїздом Кобулеїв до Львова, ми не стали зустрічатись частіше, але обставини мого життя не створювали умов для товариських зустрічей. І все ж, працюючи в консерваторії, ми не раз бачились і завжди мали про що поговорити. Розмови наші були переважно погідні, він ніколи не нарікав і, навіть, коли вже було ясно, що Його хвороба невмолимо прогресує, він з надією розказував про лікування.

Спогади...

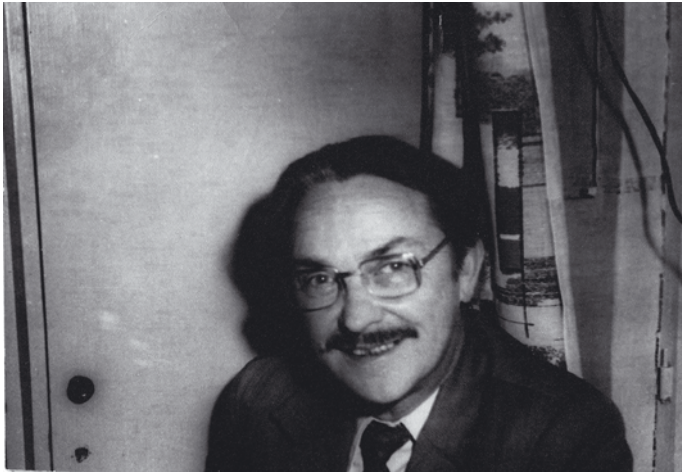
Мілій Дмитрович не афішував свої композиторські досягнення. Але колись подарував мені «П'єску», яку я любила після цілої концертної програми заграти на «біс». Тепер ця мініатюра буде опублікована з іншими творами Кобулея і Його музика буде звучати у виконанні майбутніх поколінь піаністів. А це прекрасно! Бо дух Мілія Дмитровича буде витати там, де звучатиме його музика.

*Михайло Лемішко***ПАМ'ЯТІ ТОВАРИША**

Моя дружба з Мілієм Кобулеєм зав'язалась давно – ще на початку 50-х років минулого століття, коли ми були студентами консерваторії. Зблизив нас ніби незначний епізод. Професор С.Людкевич схвалив мою «Баладу» для фортепіано і вирішив показати її у звітному концерті своїх студентів-композиторів. Не маючи достатнього досвіду я вагався – грати самому, чи шукати виконавця. Допоміг Мілій. «Не журись, Міську, я тобі заграю, давай ноти». За лічені дні він вивчив «Баладу» і майстерним виконанням підняв її до рівня художнього твору, хоч зрештою, це була доволі незріла учнівська музика. В цьому епізоді вже проглядаються деякі суттєві риси характеру Кобулея – Людини і Музиканта, які стали притаманними його особистості, зокрема – доброзичливість, готовність допомогти, багатогранність обдарування (не тільки інтелектуал-музикознавець, але й талановитий виконавець). Після концерту, коли його вітали з успішним виступом (Людкевич подякував йому особисто і нагородив «призом» – шоколадкою). Мілій переадресував похвали автору музики, мовляв, це заслуга композитора. В цьому – ще одна прикметна риса характеру Мілія – скромність. Після декількох років перерви ми зустрілись вже як колеги-викладачі кафедри теорії музики. Він швидко здобув авторитет серед студентів та викладачів. Ерудиція, викладацька майстерність, вміння чудово ілюструвати теоретичні положення живою музикою, – все це імпонувало. Студенти поважали і більше – любили Мілія. «Мілашка Кобуляшка» – таке ніжне прізвисько вони йому придумали. За роки викладання в консерваторії (потім – Музичному інституті та Музичній академії), Мілій Дмитрович виплекав не одне покоління музикознавців (до речі, він навчав мою доньку і внучку, які зберігають вдячну пам'ять про нього). Вроджена інтелігентність і внутрішня культура не дозволяли йому опускатись до інтриг, він завжди з повагою ставився як до товаришів по роботі, так і до студентів. Мілій був (так не хочеться вживати тут це слово...) людиною життєрадісною, умів доброзичливо кепкувати (навіть над собою), цінувати добрі жарти, вмів насолоджуватись життям у всій його багатогранності. В час важкої недуги виявилась ще одна чудова прикмета його характеру: сила духу. Звідки вона в цьому слабкому, виснаженому тілі – годі було збагнути. Він майже до останніх днів редагував методичні праці своїх колег, підбирав літературу, цікавився життям Кафедри. Згадую його останній день народження. Мілій схудлий, змарнілий – сидить за столом,

жартує, сміється... Не хотілось вірити, що фатальний кінець насувається.... Мілій Кобулей мав один суттєвий «недолік»: він не вмів (чи не хотів) «робити кар'єру». Його учні, учні його учнів здобували наукові та почесні звання, високі посади, а він залишався наче в тіні – без звань і титулів, хоча щодо ерудиції, всебічності обдарування не кожен професор чи доктор міг би з ним конкурувати. Учителі – С.Людкевич, А.Солтис, Р.Сімович – передали йому великі традиції європейської музикознавчої культури і він ніс цю естафету далі – в сьогодення. Учні Мілія Дмитровича продовжать цю справу. Вони збережуть і розвинуть його настанови, ідеї, методичні знахідки, в яких – вагома частка життя Мілія Кобулея.

І це – справедливо, це прекрасно, в цьому – Мудрість Життя.

Йосиф Тадлер

МІЙ ПРОВДИР У СВІТ МУЗИКИ

Вперше я зустрівся з ним у 1955 році. Це було на концерті молодих випускників Львівської консерваторії у місті Мукачеві. Я ще добре пам'ятаю, як Він виконав «Революційний етюд» Ф.Шопена. Його фортепіанна гра мене дуже вразила і я захотів позайматися в нього. Через доброго знайомого і друга Карла Геннела, також музиканта, я налагодив перший контакт. Перше його запитання до мене було: «Чи Ви дійсно бажаєте стати професійним музикантом?»; я відповів: «Так». Після того Він сказав: «Ви знаєте, що це нелегкий шлях!». Я відповів на це: «Це мене не лякає. Я люблю музику більш за все».

Отже, для мене почався вдалий період в мистецтві гри на фортепіано. Його зауваження були завжди методично й дидактично продуманими. Крім того, Він вражав мене не тільки в галузі музики, але і літератури та філософії.

Впродовж мого навчання в музичному училищі в Ужгороді (1956-1959) між нами встановилися дуже добрі стосунки. Я міг з моїм другом Емілом (Мілі) розмовляти про усі мої проблеми. Його поради були завжди щирими і далекоглядними.

Так і сталося в 1967 році, коли Він порадив мені поступати на композиторський факультет Львівської консерваторії, де я і мав честь слухати його лекції з інструментознавства. Мої одногрупники також завжди захоплювалися його особистістю.

У моїй пам'яті Він завжди залишиться провідирем у світ музики, тим, хто відкрив мені двері у світ мистецтва.

Мій улюблений педагог, музикант і друг Еміл (Мілі)! Спочивай в мирі!

Микола Кацал

ЛИЦАР, ЕРУДИТ, АРИСТОКРАТ

Що би Ви зробили, коли б несподівано одержали від Польського фонду фестивалів духовної музики пропозицію щодо виконання у Варшаві Симфонії № 3 «Каддіш» Леонарда Бернстайна? Пропозицію у 1993 році отримала, власне кажучи, Львівська державна філармонія, а враховуючи творчий потенціал хорової капели «Дударик», головний диригент симфонічного оркестру Іван Семенович Юзюк (народний артист України, професор) поставив це питання мені...

В Україні твір ще не виконувався, та й симфонічна творчість Бернстайна для мене на той час була невідкритим континентом. Симфонія № 3 передбачає участь подвійного хору (дорослого та дитячого), спів єврейською мовою та її діалектами, модерну фактуру, семантику, яка пов'язана із багатьма невідомими явищами для свідомості слов'янина. І перед Іваном Семеновичем, і перед «Дудариком» повстала альтернатива глухого кута: погодитися на виконання незнайомого твору з невідомими труднощами – страшно і почесно (страшно-почесно), а відмовлятися – розписатися у слабкості українських виконавців!

Не знаю, що зробили б ви, а ми звернулися за порадою до третьої сили – Емілія Дмитровича Кобулея, авторитет котрого, яко музикознавця був незаперечним, і чиї знання секретів хорового та оркестрового виконавства були почерпнуті із власної практики. І от наша маленька художня рада ознайомилася із грамзаписом, перечитала партитуру... Чи не вперше у житті і у своїй диригентській практиці відповідальне рішення я просив за себе прийняти «стороннього». Про «стороннього» буде пізніше, а поки що – про вердикт. Декілька днів аналізу партитури, і Еміль Дмитрович схвалює участь «Дударика» у виконанні «Каддіша», ще й підбадьорює нас у можливості виконати партитуру подвійного хору. Далі – усе просто: праця, натхнення, щоденна підтримка Івана Семеновича та Емілія Дмитровича, чутлива і тепла позиція артистів оркестру, консультації знавців єврейської мови (у Львові діє товариство єврейської культури), проникливі монологи (щоправда українською) народного артиста Богдана Козака – забезпечили нам «відмінно» на «тестовому» концерті у залі львівської філармонії. У Варшаві до нас приєдналися солісти для виконання арій та монологів єврейською мовою – і знову успіх! Наступного року «Каддішом» ми «погоостили» ще й

перемишлян – також успіх у польського слухача! А всього-усього потрібна була добра порада та вірне рішення...

Досвід таких дружніх художніх рад ми продовжили, бо доля не поскупилася для «Дударика» партитурами чи то «Апокаліпсиса» Ж.Франсе, чи то «Реквієма» А.Дворжака, чи «Землі обітованої» Ж.Масне для прем'єрного виконання у Парижі, Ніці, Ле Ман'ї, чи то «Весни» М.Скорика для Львова і Києва. Я завжди радів присутності Емілія Дмитровича на репетиціях і концертах, охоче приймав поради, схвалення та критику. Адже, володіючи досконалим художнім смаком, величезними знаннями та досвідом, він істотно допомагав мені у трактуванні різноманітних творів, писаних різними за стилями авторами, вирослих на ґрунтах різних національних культур. Обидва ми були свідомими тієї відповідальності, яка лягала на нас – українських музик, – котрі зобов'язалися задовольнити смак (ой, ще й який вибагливий) меломанів Львова, Києва, Братіслави, Варшави, Парижа, Брюсселя...

А стороннім для мене Еміль Дмитрович був лише номінально. До серця цієї людини я наблизився завдяки маленькому «троянському конику» – Романові, хто водночас був і улюбленим внуком Емілія і одним з кращих співаків «Дударика». Та ця обставина аж ніяк не могла впливати на засади сумління, совість Емілія була недоторканою! Усі ремарки, зауваження, побажання, схвалення чи незадоволення, котрі виходили із суті виконавчих намірів і планів ніколи не були кон'юктурно zdeформованими. Еміль Дмитрович мав велике обдарування і велике щастя бути серед обраних, тому він міг подібно Сократу сказати: «Миколо, ти мені дорогий, та істина дорожче». Ось про що йдеться, коли називають слова: лицар, аристократ, – поруч з іменем Еміль.

Оксана Лиховид

ВІН ВИЗНАЧИВ МОЮ ДОЛЮ

Проживши насичене творче життя і озираючись на пройдений шлях, усвідомлюю нині, яку велику роль відіграв мій шановний Учитель, незабутній Омелян Дмитрович Кобулей, у моїм професійнім становленні, у виборі життєвих і творчих орієнтирів.

Як важливо у юному віці зустріти справжнього наставника, радника, людину непересічних здібностей, безмежної ерудиції і Вчителя з великої літери, навчання в якого сформувало мій мистецький світогляд і визначило мою подальшу долю.

Пригадую собі закінчення семирічної музичної школи в Мукачеві, де мені любов до Музики прищеплювали улюблені викладачі Емілія Буцко (фортепіано), Адріана Штец та Іван Штец (теорія і сольфеджіо). У 1959 році я приїхала до Ужгородського музичного училища. Тут цього року відкрили новий музично-теоретичний відділ. Перед вступними іспитами було попереднє прослухування абітурієнтів, які подали документи на новий відділ. Консультацію проводив Омелян Дмитрович – по-юнацьки худорлявий, поривчастий, дуже уважний до співрозмовників. Мене тоді вразило, що нас, «зелених» підлітків він трактував серйозно, як рівних, звертався на «ви».

Я зіграла свою шкільну програму, в тім числі. Фортепіанний концерт Л.Бетховена до мажор. І несподівано для себе почула від нього пропозицію навчатись одночасно на двох відділах – теоретичному і фортепіанному.

Прагнучи створити максимальні умови для фахового і творчого розвитку студентів, Омелян Дмитрович невтомно, поза всякими часовими рамками навчальних планів, займався зі мною і читанням з листа симфонічних партитур, розвиваючи активне музичне мислення та відчуття драматургії на класичних зразках Гайдна, Моцарта і Бетховена; давав уроки композиції та імпровізації, аналізував зі мною музичну форму творів, знайомив з різними стилями і напрямками сучасної музики. Формував мій професійний інтерес до народного мистецтва.

Тепер я усвідомлюю. Що саме в цьому розмаїтті впливів і полягала педагогічна концепція комплексного музичного навчання. Індивідуальна творча стратегія вчителя – а саме: формування універсального музичного мислення – виконавського (техніка та інтерпретація), аналітичного і творчого, креативного.

Як радів мій учитель моєму першому успіху, коли я, юна студентка, одержала ІІІ премію за вірші і музику «Молодіжного маршу» на обласному конкурсі самодіяльних композиторів (головою якого був славний маестро М.М. Кречко). Омелян Дмитрович підготував мене і до участі у фортепіанному конкурсі на краще виконання поліфонічних творів, де я теж успішно виступила.

Людина дуже скромна, лагідна і сердечна (а це був високий професіонал європейського рівня), відданий родині, ніжний, люблячий батько і в цьому був зразком для своїх юних учнів і учениць.

Але найбільш відданим він був Музиці. Для нього наче не існувало приземлених, побутових тем – всі думки, почуття, розмови, спостереження, дискусії з колегами і бесіди з учнями – були підкорені безмежному, всевладному світу музики. Для нього, здавалось, не існувало дріб'язкових, прозаїчних справ. Це був вірний лицар музики з ясним поглядом блакитних очей – водночас і принципово-сталевих, і по-дитячому довірливих.

З ним неможливо було хитрувати, ані обдурити, ані лукавити. З ним можна було спілкуватися лиш чесно і відверто, підкоряючись магічному впливу аури його особистості.

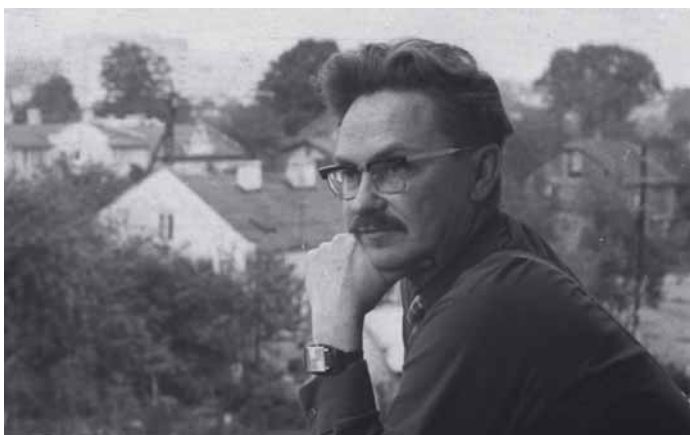
Оця інтелігентна м'якість і чутливість натури в сполученні з непохитними високими принципами та ідеалами поєднувалась в ньому органічно.

Блiskуча піаністична техніка, надзвичайно виразний емоційний піанізм, енциклопедично широкі знання, висока ерудиція. І при таких масштабах особистості – життєва скромність і невибагливість. Родина Кобулеїв з 4-ох осіб мешкала в Ужгороді у маленькій двокімнатній «хрущовці», де майже всю площу кімнати займав рояль, який для всієї родини був «музичним центром Всесвіту»...

... Через багато-багато років, коли я пройшла шлях від музучилища через навчання в київській консерваторії, через асистентуру на кафедрі історії музики, через 11 років викладання в консерваторії, роботу в міністерстві культури, діяльність у Спілці композиторів України – пройшовши усі ці щаблі професійного зростання, ми зустрілися з учителем на моєму ювілейному концерті в Ужгороді (до мого 50-річчя). Тоді вже доцент Львівської консерваторії Омелян Дмитрович зі сцени промовляв до залу, де зібрались студенти, викладачі, відомі музиканти. Говорив, підсумовуючи і підтверджуючи свій педагогічний досвід, наче розмірковуючи вголос: «Я переконався, що молодих музикантів, які мають творчі здібності, необхідно формувати одночасно в двох напрямках – як теоретиків і як піаністів. Лише це професійне сполучення може привести до найкращих результатів»...

Пригадую ще одну зустріч з Омеляном Дмитровичем, коли моя донька Мар'яна скінчила музичну школу і її перші спроби в композиції мені обов'язково хотілось показати своєму вчителю. Таким чином, моя донька теж одержала цей благотворний урок творчості від Омеляна Дмитровича. Через кілька років, після закінчення музичного училища, Мар'яна вступила до львівської консерваторії на музично-теоретичний факультет і теж мала щастя вчитися у нашого Вчителя. Я пишаюсь результатами цього навчання – бо донька моя пише музику. Її хоріві і пісенні твори виконуються і навіть були у 2006 р. відзначені на Всеукраїнському конкурсі «Карпатський едельвейс».

Не можу вибачити собі, що живучи більше 25 років у Києві і безліч разів проїжджаючи маршрутом «Мукачево-Київ», проминала Львів, як звичайну чергову станцію на моєму шляху. А зараз особливо боляче усвідомлюю свою непоправну помилку і маю вічний докір совісті – як можна було не зупинитись у Львові і не відвідати свого дорогого вчителя, який своїм розумом і талантом визначив мою життєву Долю...

Юрій Чорі

ПАМ'ЯТЬ ПРО НЬОГО – З НАМИ

Вірно кажуть у народі: поки людина живе, ми її належно не шануємо, ніби й не бачимо, а коли її втратимо – гірко бідкаємось і плачемо. Сказане має пряме відношення до пам'яті про Омеляна Дмитровича Кобулея.

О.Кобулей – не просто земляк, котрий жив серед нас, він – колоритна особистість у нашій крайовій музичній культурі. Громадськість області пам'ятає його як невтомного митця, котрий, не шкодуючи здоров'я й творчих сил, робив усе, щоб пісенно-поетична милозвучність карпатської землі звучала повсюдно – в кожному нашому місті й селі. Цій благородній меті присвячував він усього себе – і як викладач музичного училища, і як художній керівник Закарпатського народного хору, і як композитор, і як громадянин-патріот.

Ми з Омеляном Дмитровичем були добре знайомими. Причому зналися тривалий час, ще починаючи з 60-их років минулого століття. Ми тоді (і він, і я) часто опинялися в складі того чи іншого конкурсного журі, що оцінювало виступи колективів міської та обласної художньої самодіяльності. Він був арбітром по музично-хоровому жанру, а я – по словесно-драматичному. Слід зазначити, що члени журі до його зауважень щодо того чи іншого музичного номеру завжди належно прислухалися, адже був він тонким і глибоким знавцем народного мелосу. Мало хто так кваліфіковано розбирався в пісенному фольклорі, як він. І якщо аналізуючи, давав якісь зауваження, то робив це ґрунтовно і вмотивовано. Не раз доводилося чути, як він безкомпромісно критикував бездумну поверховість сольного чи хорового виконання, трафаретність чи шаблонність змісту окремих номерів – сюїт, танців або хорів. І навпаки, натхненно, по-приятельськи заохочував тих, котрі в своїй індивідуальній чи колективній творчості зверталися до фольклорно-пісенних джерел.

Спільність наших поглядів з багатьох питань не тільки зблизила нас, але й спонукала до творчої співпраці. Унаслідок – ми створили декілька спільних творів-пісень, ставши співавторами, позаяк Омелян Дмитрович написав музику до моїх віршованих текстів, котрі друкувалися в закарпатських обласних газетах та в збірнику «Тобі, Вітчизно» (Ужгород: вид-во «Карпати», 1972 р.).

Треба віддати належне музичній обдарованості та енциклопедичній ерудиції О.Кобулея. З ним приємно було спілкуватися, ділитися враженнями про угорську, чехословацьку, російську чи українську музичну

фольклористику, а також аналізувати творчість тогочасних закарпатських професіональних і самодіяльних композиторів, таких як Дезидерій Задор, Степан Мартон, Михайло Кречко, Микола Попенко, Петро Гудзь, Іван Керецман та інші. Ми раділи з розквіту їх самобутніх талантів. У той-бо час нас непокоїв репертуар Ужгородського музично-драматичного театру, зокрема дитяча музична драматургія. В театрі майже взагалі не йшли музичні вистави для дітей. Ось тоді, в 1969 році, у нас з Омеляном Дмитровичем і визріла думка про створення Дитячого театру. Не просто театру, а саме музично-драматичного!

Ідея була детально обговорена нами на обопільних родинних радах, при участі всіх членів сім'ї й гарячій підтримці Кобулеїв і Чоріїв молодших, котрі охоче виявили бажання стати першими акторами новоствореного театру при міському палаці піонерів.

Про організацію Дитячого музично-драматичного театру в школах Ужгорода були розвішані афіші – оголошення з конкретними умовами конкурсу й датою його проведення. Бажаючих прийшло більш ніж достатньо. І якщо навички сценічної поведінки й словесної вимови належало оцінювати мені, то слух, ритміку й наявність голосу – Омеляну Дмитровичу. У такий спосіб понад тридцять школоповинних дівчат і хлопчиків стали акторами єдиного в області Дитячого музично-драматичного театру. А невдовзі, весною 1970 року, відбулася й перша вистава. Це була казка «Івасик-Телесик», музичне оформлення до якої повністю робив О.Кобулей. Розучувала партії й акомпанувала пані М.Валковська, а художні декорації до вистави здійснили юні художники із гуртка заслуженого учителя України Золтана Баконія.

Прем'єра вистави відбулася в приміщенні Закарпатського музично-драматичного театру (де нині театр ляльок), при переповненій залі. Про успіх юних артистів та їх старших наставників – Е.Кобулея, Ю.Чорія, З.Баконія та пані М.Валковської вельми схвально відгукнулася газета «Закарпатська правда» (№ 119 за 24 травня 1970 року).

Того ж року театром була здійснена ще одна постановка. На цей раз новорічна «Ялинка-Верховинка, або Зачарована полянка» – за мою дитячою п'єсою. Музику до неї так само написав Омелян Кобулей. Ставилося чимало й інших вистав та концертних програм у музичному оформленні Омеляна Дмитровича, з котрими Дитячий театр виступав у різних школах та містах області. Однак восени 1971 року наш дитячий театр, на жаль, припинив свою діяльність. Справа в тому, що Міністерство освіти видало наказ, згідно з яким вчителів не дозволялося мати більше, як півтори ставки. А позаяк О.Кобулей і я були обоє вчителями, то нам довелося розпрощатися з Дитячим музично-

драматичним театром. Керівництво театром ми передали Л.Луцкеру, котрий відразу ж перепрофілював його на ляльковий.

Згодом О.Кобулей разом із сім'єю переїхав до Львова, ставши викладачем консерваторії. На Закарпаття навідувався рідко. Систематичних зустрічей з ним уже не було, бачилися тільки від випадку до випадку. А зустрівшись, ділились більше новинами, чим спільними задумами про творчу співпрацю.

І раптом скорботна звістка... Вона боляче вразила. Мимоволі ворухнулося в душі: «Ну чому Кістява забирає все кращих, а не гірших?» Несправедливо! І все ж, як стверджує народна мудрість, людина живе доти, доки живе пам'ять про неї. А пам'ять про Омеляна Дмитровича – з нами, вона в наших серцях!

Віктор Теличко

ЛЮДИНА ВЕЛИКОЇ ЧИСТОЇ ДУШІ

... Перші спроби написати власну музику були у мене з 6-7 років, і, на моє щастя, саме Мілій Дмитрович Кобулей став у моєму житті першим справжнім учителем по композиції. Якщо мені не зраджує пам'ять, він займався зі мною композицією біля трьох років – протягом навчання у 5-7-му класі Ужгородської ДМШ №1 ім. П.Чайковського. Термін невеликий, але саме Мілій Дмитрович зародив у мене чітке усвідомлене бажання писати музику, і взагалі надалі він постійно цікавився моєю долею, давав потрібні, важливі, дуже виважені і коректні поради, підтримував мене.

Як відбулось перше знайомство, чи воно зразу перейшло у перший урок – точно не скажу, але ця досить не схожа на інших, привітна, лагідна, стримана, чемна людина після першої ж зустрічі мені дуже сподобалась.

Його душевність, доброта були потужним комунікативним інструментом. А розказати, показати, подискутувати! – він це робив легко, невимушено, не ворожо. Мілію Дмитровичу завжди було про що розказати своєму співбесіднику; у спілкуванні, пошуку тем він був гнучким, швидким, але завжди коректним.

Йому ніколи не бракувало кількості та розмаїття ідей, що кипіли в ньому – напевно, трохи забракло часу для їх реалізації. Але весь свій час він віддавав вихованню, навчанню наступних поколінь музикантів...

Він був дуже хорошим піаністом. На уроках багато і добре грав, наводячи приклади музики композиторів різних епох і стилів. З-під його, завжди трохи блідих пальців, виринали звучання, набагато красивіші, ніж, здавалося б, дозволяв сам інструмент. Багато і цікаво розказував – як народжується музика, як жили і творили великі композитори. Грав і розказував неспішно, непомітно слідкуючи за тим, щоб дитина встигала зрозуміти, запам'ятати, зафіксувати. При цьому посміхався – не занадто і не часто, але м'яко, по доброму. Паралельно спонукав до власних пошуків, аналізу, порівнянь. Також легко і невимушено читав з листа, що мене, дитину, вражало, і, як тепер я розумію, викликало бажання досягти в музичній професії такої ж легкості та невимушеності.

Думаю, що саме багата і глибока творча постать Мілія Дмитровича, в якій органічно поєднувались дуже важливі і позитивні складові – душевність і доброта, глибока інтелігентність, ввічливість, висока освіченість,

професіоналізм, універсалізм – стала для мене високим взірцем для наслідування.

Дивувало і його, здавалось, безмежне викладацьке терпіння, такт, повага до маленької особистості учня...

Я писав першу в своєму житті сонату для фортепіано. Почуття величезної відповідальності, і, до того ж, музикантська недосвідченість стали для мене великим гальмом у процесі написання. Весь час мене переслідувало відчуття, що я пишу не те і не так. Експозиція створювалась в муках. А як почати розробку? Ось тут я і застряг. Мені часом здавалось, що безнадійно.

Напевно, більше місяця жоден початок розробки мене не влаштовував. Мілій Дмитрович кожного заняття надзвичайно обережно і терпляче, наводячи відповідні музичні приклади, пропонував різні варіанти початку розробки і жодного разу не дозволив собі оцінки моїх старань, які б могли мене образити, вколоти, охолодити бажання продовжувати роботу. Його посмішка, уважний добрий погляд крізь окуляри знову і знову зароджували в душі надію. Іноді, повертаючись додому, я одразу сідав за інструмент, імпровізував, шукаючи єдино вірне і логічне продовження... І врешті-решт розробка, а потім і перша частина сонати, були закінчені.

Мілій Дмитрович виробив у мене постійний інтерес до фольклору, перш за все до закарпатського. Під його творчим керівництвом я з особливим задоволенням писав свої перші обробки закарпатських народних пісень, а трохи згодом – свідомо прагнув до оволодіння закарпатською музичною лексикою.

Кращі з учнівських творів завдяки старанням М.Д. Кобулея ми показували в учнівських концертах, і навіть грали на обласному телебаченні. Для нас, учнів-композиторів, це були перші в нашому творчому становленні прем'єри, що викликали великі хвилювання, а після – радість та задоволення, і високу честь...

Мілій Дмитрович прагнув, щоб в Закарпатті діти займалися композицією так само серйозно, як і грою на фортепіано або скрипці. Він давав нам зрозуміти, що професія композитора, без перебільшення, ще цікавіша і загадковіша, ніж піаніста або скрипаля. А композитор, який вільно володіє фортепіано, має суттєві музичні переваги. Тому він заохочував нас до поглиблених занять на фортепіано, до читки з листа творів різних композиторів, адже «ви повинні добре знати багато хорошої музики». А зразками для наслідування Мілій Дмитрович завжди рекомендував брати твори Моцарта, Бетховена, Рахманінова, Бартока, Прокоф'єва.

Ще одна, серед дуже багатьох, позитивна риса Мілія Дмитровича – пунктуальність, висока дисциплінованість. Навіть будучи хворим, він займався з учнями вдома, відганяючи від себе кволість, слабкість, погане самопочуття.

... Вже працюючи у Львові, він не поривав з Закарпаттям, його музичним життям. Безвідмовно підписував по необхідності усілякі прохальні листи на захист і підтримку культури і мистецтва Закарпаття, завжди підтримував студентів з Закарпаття, широко радів за їх успіхи. Для мене глибоко символічно, що М.Д. Кобулей по фортепіано вчився у Семіраміді Аркадіївни Хосроєвої-Щекіної, у якої і я мав щастя займатись і закінчити фортепіанний відділ Ужгородського музичного училища, а по композиції – у С.Ф. Мартона, під творчим керівництвом якого я теж кілька років поглиблював свої композиторські знання.

Коли в Закарпатті виник офіційний осередок Спілки композиторів України, Мілій Дмитрович «задля загальної благородної справи, щоб зміцнити молодий осередок» був готовий навіть вступати до лав СКУ. Гаряче підтримував вшанування в Закарпатті пам'яті Д.Задора та присвоєння Ужгородському музичному училищу його імені, започаткування обласної премії ім. Д.Задора. Взагалі, він не жалів сил, енергії для того, щоб зберегти пам'ять і спадщину Д.Задора, С.Мартона, С.Хосроєвої. Я щасливий, що про них Мілій Дмитрович встиг залишити свої, нехай короткі, але глибокі і точні спогади.

Коли у Львові в 2001 році на фестивалі «Контрасти» виступав Ужгородський струнний квартет під керівництвом Юрія Соколовського, який вперше за багато років представив львівському слухачеві програму з творів закарпатських композиторів, Мілій Дмитрович дуже уважно прослухав увесь концерт, а потім доброзичливо і детально передав нам свої глибокі враження.

Він встиг... Встиг зробити на землі багато хорошого, встиг зігріти теплом своєї великої чистої душі багатьох близьких і далеких людей. Він був і залишиться в нашій пам'яті Людиною Гармонії та Світла.

Я надзвичайно вдячний Богу за те, що в моєму житті був такий Вчитель, як Мілій Дмитрович Кобулей.

Маргарита Немеш

КОНЦЕРТМЕЙСТЕР З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ

Ніколи не мала на гадці, що переживу таку творчу людину, як Омелян Дмитрович. Завжди чомусь пригадую його енергійну ходу та милу усмішку і ясні очі з-під скелець окулярів.

У пору нашого з ним знайомства я ще не працювала в Ужгородському музучилищі ім. Дезидерія Задора, проте четверо з моїх шести дітей навчалися там на різних відділах. У директора і педагога Леоніда Федоровича Клепікова опановував гру на віолончелі син Іван. Він виконував технічно достатньо складну програму, яка вимагала й «сильного» концертмейстера. Отож, ним і виявився піаніст – Омелян Дмитрович.

Наприкінці навчального 1959 року у концертному залі Ужгородської філармонії відбувався заключний концерт, в програмі якого значився виступ і мого сина Івана. Його концертним номером були «Половецькі танці» з опери «Князь Ігор» О.Бородіна. Та коли до виступу залишилось якихось лічених 10-15 хвилин, сталася прикра і несподівана подія. Син стурбовано повідомив мене, що хтось «пожартував» – поцупив ноти акомпанементу, очевидно, з метою зірвати номер.

Спонтелічена цією звісткою, я підійшла до Л.Ф. Клепікова і повідомила його про цей неприємний казус. Він скерував мене чимдужче побігти в музучилище і взяти зі столу ноти Етюд № 19 Ф.Шопена. Я швидко впоралась і вчасно повернулась до філармонії. Але ще більше я здивувалась того вечора, коли віддала ноти Омеляну Дмитровичу Кобулею, який навіть і не встиг поглянути на них, бо вже виходив на сцену.

І коли бездоганно прозвучав ансамбль віолончелі і фортепіано, я зрозуміла, наскільки високий професійний рівень нашого концертмейстера. Відтоді я не сприймала Омеляна Дмитровича інакше, як Концертмейстера з великої літери.

Надія і Борис Затіни

В КОЛОВОРОТІ МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ В УЖГОРОДІ

Про Емілія Дмитровича Кобулея можна говорити безкінечно багато. Наші життєві дороги майже щоденно перетиналися на роботі в музичному училищі, де ми з Надією Григорівною в ті роки працювали, у філармонії, в коловороті музичного життя Ужгороду.

Емілій Дмитрович був добрим, чуйним і вимогливим педагогом. Він був прекрасним музикантом-піаністом, теоретиком, композитором. З-під його пера вийшло багато музичних творів. Коли він переїхав працювати до Львова, багатьом з нас його бракувало. Адже він був одним із тих, хто, як і С.Мартон, спрямовував і надихав нашого сина Анатолія в його творчих композиторських починаннях. І не випадково саме тоді, а точніше 1969 року Анатолій став лауреатом першої премії на конкурсі молодих композиторів у Києві.

Внесок Емілія Дмитровича у творчий розвиток нашого сина великий і безцінний. Наша родина завжди з теплом і вдячністю згадує про спілкування з цією прекрасною людиною.

Йожеф Ермін

СЛОВО ПРО СВІТЛУ ЛЮДИНУ

*Не складайте скарбів собі на землі,
де нищить їх міль та іржа і де
злодії підкопуються й викрадають.
Складайте ж собі скарби на небі...
Євангеліє від Матвія, 6, 19-20.*

Немає в світі людини, яка б хоч раз в житті не задавала собі питання: «для чого я прийшов у цей світ? Яка моя місія в цьому житті? Що таке вічність?» В пошуках відповіді на них людство розділилося на дві радикально протилежні сторони. Одна частина людства вважає, що головне в цьому світі матеріальне багатство, досягнення всіляких висот в кар'єрі, використовуючи для цього найбрудніші способи, а поняття вічності для них є міфом.

Інша частина розуміє, що людина – не випадкове явище у цьому світі. Для неї призначений шлях, яким вона має смиренно йти: чинити благі діла, заслуживши собі цим світлу пам'ять. До цієї частини людства належала людина, якій присвячений цей спогад – професор, великий вчитель Емілій Дмитрович Кобулей.

В силу тих обставин, які викладені вище, він не отримав ученого звання, але для нас, студентів, які дуже любили та цінили його, Емілій Дмитрович був і залишився в пам'яті як професор.

Моє знайомство з Емілієм Дмитровичем відбулося в 1973 році. Я був учнем п'ятого класу Ужгородської музичної школи ім. П.І.Чайковського. Мене і ще трьох учнів попросили вивчити твір у 8 рук для концерту пленуму закарпатських композиторів. Це були варіації на закарпатську тему під назвою «Прогулянка в Карпатах». Ми з великим хвилюванням чекали на зустріч з композитором. І ось настав цей день. У клас увійшла невисоко зросту людина з дуже приємною усмішкою (ця посмішка взагалі була характерною рисою лагідного характеру Емілія Дмитровича). Перед зустріччю моя вчителька Зузанна Петрівна Костик, яка була в приятельських стосунках з Е.Кобулем, показала мені фотографію Г.Г.Нейгауза. Коли увійшов в клас Емілій Дмитрович, я підхопився на ноги, мені здалося що це увійшов Г.Нейгауз. В ті часи він особливо був подібний на Г.Нейгауза своєю шевелюрою, очима, вусами (як пізніше вияснилося він дуже любив мистецтво Генріха Густавовича). Емілій Дмитрович відразу відчув, що ми дуже хвилюємося і

вирішив зняти цю напругу, сказавши: «Я дуже вдячний вам за те, що ви погодилися виконати мій твір. Я, правда, не знаю, що написав, оскільки сам вперше буду його слухати». Відчувши таку доброзичливість, ми зі всіх сил старалися і напевно заграли непогано. Професор нас похвалив. На концерті ми дуже добре виступили, твір мав великий успіх. Після концерту автор запросив нас в кафе, де ми пили дитячу каву, їли морозиво. Він розказував дуже цікаві речі, тоді я вперше почув про Д.Задора. Емілій Дмитрович знав дуже багато цікавих фактів з концертної діяльності Д.Задора, як він грав на біс Ре бемоль мажорну «Consolation» Ф.Ліста тоном вище. Догравши до середини, зрозумівши, що грає не в тій тональності, збився. Для нас, дітей, це було надзвичайно цікаво. Е.Кобулей був прекрасним дитячим психологом. В подальшому він постійно цікавився моїми успіхами, концертами, програмами. Інколи сам радив вчительці, що було би корисніше грати в даний час. Емілій Дмитрович в минулому був прекрасним піаністом, тому дуже добре знав усі проблеми, пов'язані з вихованням молодого піаніста.

В 1979 році, коли я став студентом Львівської консерваторії, в нас почалися більш дружні стосунки. З першого дня він заявив, що в угорців немає молодших чи старших – всі звертаються один до одного на «ти». Уважно слідкував за моїм музичним розвитком, був добрим радником у житті. Я вважаю, що до мого особистісного формування Емілій Дмитрович доклав немало свого досвіду, розуму, людяності. Бував на всіх моїх львівських концертах. На другий день після концерту ми йшли в кафе, де він робив деталізований аналіз виступу. Завжди давав застереження що до однієї серйозної небезпеки у виконавстві – я був надмірно емоційним, не завжди контролював час і музика від цього часто була, як він казав «перегріта», перевантажена, втрачала пропорції, міри, що є найважливішим в мистецтві. У той час я не зовсім розумів, що означає «занадто музикально грати». Потім на цю ж проблему звертав увагу Е.В.Малінін, професор Московської консерваторії.

Пам'ятаю наступний випадок, коли я грав у концерті сонату Б.Бартока. У всіх радянських книжках писали про Бартока як засновника ударного принципу гри на фортепіано, хоча я завжди відчував, що знаходжуся в конфлікті зі своєю власною уявою. Наступного дня Емілій Дмитрович запросив мене до себе додому і ми слухали багато музики Б.Бартока, як оркестрової, так і камерної. Він багато розповідав про цього композитора, про його любов до ударних інструментів. Я був щасливий, що мої внутрішні відчуття співпадали, що Барток великий майстер імітації ударних інструментів

на фортепіано, це вимагає від виконавця вміння передати багату палітру барвистості звучання ударних інструментів. На мій погляд, Емілій Дмитрович зіграв велику роль у формуванні та розвитку музичної культури Львова.

Він ніколи безпосередньо не брав участі в організації фестивалів, але завжди був добрим радником, до його ідей прислуховувалися. Як неординарна людина, висловлював цінні ідеї, які народжувалися одна за одною без жодних зусиль. Був надзвичайно ерудованим з гострим розумом. Згадую факт з історії фортепіанної секції СНТТ, якої я був керівником два роки. Ми проводили семінар на тему «Бах та сучасність». З сучасної музики студенти розбирали твори К.Штокгаузена, П.Булєза, А.Веберна. О.Месіяна. Пам'ятаю, як він відразу в дев'ятому клавіріштіку помітив числові ряди Фібоначчі. Як легко розбирав додекафонні ряди А.Веберна.

1981 року Емілій Дмитрович у нас на курсі читав аналіз музичних форм. Це були дуже цінні лекції, які виходили далеко за рамки теоретичної науки. У нього була власна система проведення занять, викладав дуже доступно, ясною мовою, після чого можна було не відкривати підручник. Аналіз якогось твору, наприклад Бетговена, якого дуже любив, коли це збігалося з моментом натхнення, був таким одкровенням, що ми слухали, затамувавши подих. Він проводив паралелі з філософією. Кожен акорд, модуляція, структура знаходили філософське пояснення. Творчість композитора пояснював зі світоглядної позиції.

Ніколи не забуду розмови на тему вічних інтонацій, чому один композитор залишається в історії, інший, вмираючи, зникає з історії. Він любив повторювати, що геніальний композитор належить до категорії посвячених людей, і тільки усвідомлюючи свою посвяченість, при величезній духовній роботі, коли піднімається на рівень чистої свідомості, може отримати інформацію з космічної книги знань. Саме з неї черпає композитор цінні інтонації. У старовинній китайській філософії цей зв'язок називається «мордонглі», про це згадує в своїх працях Медушевський. Це повністю перевернуло мою свідомість. Допомогло зрозуміти сутність справжнього мистецтва.

Нам всім дуже бракує Емілія Дмитровича, його мудрого слова, живих ідей. Був надзвичайно скромною людиною з високою аристократичною душею. Кредом його життя були слова з Біблії: «Нехай права рука не знає, що робить ліва». Нас всіх продовжує гріти те світло, яке він випромінював, та світла пам'ять про нього, що назавжди залишиться в наших душах.

Любов Кияновська

КОЛЬОРОВА МОЗАЙКА СПОГАДІВ

Коли пані Елішка Кобулей, вдова мого вчителя, незабутнього Еміля Дмитровича Кобулея, сказала, що збирає спогади про нього, мені вдалось, що вони напишуться дуже швидко, наче самі собою. Адже я спілкувалась з ним впродовж більш ніж тридцяти років, починаючи від шкільної лави, а точніше – від спеціальної середньої музичної школи-інтернату імені Соломії Крушельницької, де він дуже тривалий час (і надзвичайно успішно!) очолював теоретичний відділ та викладав у нашій групі аналіз музичних форм, і закінчуючи останніми місяцями, коли відчувала вже, як поступово згасає промінь життя у цій милій, завжди для всіх доброзичливій і відкритій людині, та намагалась при кожній змозі зателефонувати і поговорити з ним. Та виявилось, що укласти всю об'ємну і *кольорову мозаїку спогадів* у цілісну картину не так і просто. Одного разу видавалось, що важливіше згадати і описати студентські враження від занять з аналізу музформ, іншого – що варто занотувати спостереження над нашою спільною працею на вступних іспитах і його методикою опитування, ще пізніше згадувались розмови на найрізноманітніші теми з царини мистецтва, політики, філософії... Адже Еміль Дмитрович був людиною винятково різносторонньо освіченою, цікавився багатьма темами і проблемами, дискутував про них дуже палко і переконано, мимоволі захоплюючи і свого співбесідника. Врешті, довелось махнути рукою на бажання вибудувати якусь цілісну і струнку форму спогаду і просто попливти за течією пам'яті. Видається навіть, що самому герою цієї книги така довільна і примхлива форма оповіді сподобалась би більше – він-бо ніколи не прагнув до розміреної педантичності і передбачуваності способу життя, дуже любив несподіванки, радісні імпровізації спілкування, залишав за собою свободу вибору у тому, що «важливо» чи «неважливо».

Отже, перше, що пригадується у зв'язку з Емілем Кобулеєм, – це його цілковита «невписаність» у радянський колорит. Він ніколи так і не став зразковим радянським педагогом, не лише за суттю, тобто за тими прописними істинами, які йому належало виголошувати, з року в рік притримуючись однакових програм, і які він вперто не виголошував, разом зі своїми вихованцями шукаючи в сухому предметі аналізу форм містичної таїни музики, але й за суто зовнішніми ознаками – манерою поведінки, спілкування з учнями (потім – студентами та колегами), за самим своїм виглядом та навіть мімікою.

Невисокий, худорлявий, в окулярах, з тонкими шляхетними рисами обличчя, він вже зовні являв собою досконалий типаж «буржуазного інтелігента», яким його зображали в радянських фільмах, а гречна, спокійна і довірлива манера розмови, в якій повага до співбесідника ніколи не залежала від його офіційного статусу чи віку, а обумовлювалась природженою доброзичливістю і життєлюбністю, значно посилювала початкове враження. В його присутності кожен почував себе вільно, невимушено і комфортно. Це, мабуть, було пов'язано з багатьма нюансами особистості Еміля Дмитровича, які сприймалися свідомо чи підсвідомо.

Коло нього взагалі створювалась якась особливо позитивна аура, зумовлена, напевно, всім його стилем життя і поведінки. Так, дуже рідко він дозволяв собі про когось висловитись іронічно чи з нехиттю, значно частіше з добрим гумором і симпатією розповідав про своїх педагогів, друзів, учнів, навіть тих, з ким йому мимовільно доводилось зустрічатись. Надзвичайно рідко проявляв гнів чи обурення – згадуючи наше спілкування, я пробувала викликати в пам'яті образ свого вчителя і колеги без усмішки і дотепу, натомість розгніваного і невдоволеного. Десь в далеких закамарках свідомості, тьмяно блимнуло його сердите обличчя і підвищений тон – чому і з якого приводу це було, справді не можу пригадати, але було, очевидно, дуже давно. Здебільшого ж пригадується його м'який сердечний тон розмови, страшенно милий в його «інтерпретації» закарпатський акцент, що додавав манері розмови особливого аромату, негучний теплий сміх. Еміль Дмитрович дуже любив розповідати дотепи і не менше любив їх слухати, при тому завжди безпосередньо, як дитина, сміявся.

Його уроки в школі були вельми нестандартними – аналіз музформ він завжди подавав насамперед з позиції *змісту*, образної суті, а вже потім пояснював, як цьому змісту підпорядковуються структурні особливості твору. Іноді міг зупинитись на містичних особливостях аналізованої музики: так зі своєї рідної феноменологічної позиції Еміль Дмитрович пояснював нам сімнадцяту фортепіанну сонату Л. ван Бетховена, наголошуючи її неймовірний енергетичний потенціал, стан душі, яка з чіпких ланцюгів виривається назовні, до світла – а вже від цього відчуття переходив до логіки формального вирішення циклу. В ті часи подібне трактування могло б видатись навіть екстравагантним, проте тепер, озираючись назад, я розумію, що він прагнув нам передати найцінніше: живе співпереживання художньої ідеї. При тому сам прекрасно

володів фортепіано, з захопленням і самопосвятою ілюстрував обрані приклади, що надавало заняттям додаткового шарму.

Працювати з ним було так само приємно і легко. Одного разу – це було, здається, в 1990 році – ми сиділи на вступних іспитах на теоретичне відділення теоретико-композиторського факультету втрьох: Еміль Дмитрович, Ярема Васильович Якуб'як і я. Зайве говорити, якою приємною і цікавою була наша сумісна праця, що нерідко тяжіє над головою як каторжний обов'язок – щоденне багатогодинне сидіння, необхідність виняткової уваги і пильності, зваженого підходу до кожного абітурієнта, переважно, виснажує. Проте наше невелике товариство не вболівало над своєю тяжкою долею, а кожен з нас знаходив можливість зробити цю спільну працю і приємною, і професійно повчальною, і цікавою. В короткі перерви між черговими групами чи між письмовим та усним іспитом ми пригощали одне одного кавою з термосів, фруктами і канапками, причому «переможцем» в нашому кулінарному міні-конкурсі завжди виходив Еміль Дмитрович: такої запашної міцної кави по-закарпатськи і таких оригінальних та смачних бутербродів, які незмінно готувала його дружина, пані Елішка, не було ні в кого з нас.

Крім того, ми завжди знаходили цікаві теми для розмов, які хвилювали кожного з нас. Пригадую, що палку дискусію викликала в нас тема «традиційного» і «сучасного» в музиці останніх років – куди нас приведе постійне прагнення експерименту в серйозній творчості і чи не витіснить її для широкого загалу музика прикладна, яка може просто розважати і приносити приємність. Ярема Васильович непохитно обстоював неухильний шлях вперед і доводив, що непрофесійна публіка полюбить таку музику, якщо її відповідно подати і розрекламувати – чи не тоді в нього зародилась ідея «Контрастів», щорічного міжнародного фестивалю сучасної музики, що кілька років згодом заснувався у Львові? Ми з Емілем Дмитровичем були настроєні більш скептично, хоча погоджувались, що нам особисто до смаку модерна творчість, але масовий слухач, на нашу думку, все одно потребуватиме краси і чутливості.

Принагідно Кобулей розповів про те, як в 1944 році він довідався про смерть Антона Веберна, наймолодшого представника нововіденської школи та предтечі європейського авангарду. З несприятливим йому на загал зворушенням він згадав, як старші, обговорювали безглуздий випадок, що забрав життя талановитого і в той час вже далеко не молодого композитора. Веберн вийшов на ганок покурити, а оскільки діяла комендантська година всі повинні були обов'язково затемнити вікна і не світити, то вогник його сигарети американський солдат прийняв за сигнал і вистрілив у тому напрямку. Потім довелось чути різні версії трагічного випадку, проте розповідь Емілія Дмитровича все одно залишилась в пам'яті як найбільш емоційна і переконлива.

Та наші теоретичні суперечки так насправду нікого не зачіпали надто глибоко: все одно Якуб'як найбільше любив музику Й.Брамса та Р.Шумана, Кобулей – Ф.Ліста і Б.Бартока, а я ціле життя залишалась фанаткою Ф.Шопена. І коли залишалось ще кілька хвилин перед наступним екзаменом для «вільного музикування», то на старенькому піаніно в аудиторії 58 на третьому поверсі звучали або «Wagum?» з «Фантастичних п'єс» Шумана, або «Consolation» Ліста, або перший ноктюрн Шопена, і по тому можна було безпомилково визначити, хто сидить за інструментом.

Оскільки ми розподілили між собою обов'язки: мені припала музична література, Ярема Васильович провадив гармонію, а Еміль Дмитрович зосереджувався більше на сольфеджіо – то мені, тоді ще молодому викладачеві, було дуже цікаво спостерігати за тим, що в поважних підручниках називають «індивідуальною методикою» досвідчених педагогів. Кобулей проводив іспит дуже романтично, творчо, навіть граючи конструктивний диктант, він намагався вкладати в нього емоційні відтінки і дуже засмучувався, коли не міг дійняти логіки і природності у випробувальному тексті: «Та ж ми їх вчитимемо сприймати, розуміти і оцінювати музику, а це просто набір звуків якийсь», – іноді обурювався він. Особливу приємність приносив йому підбір художніх прикладів слухового аналізу – тут вони з Яремою Васильовичем сідали до інструменту просто наввипередки, захоплено програвючи фрагменти улюблених творів, вслухаючись в кожен звук.

Два роки згодом, у 1992 р. доля звела нас на літньому відпочинку у Великому Мізуні – курорті на Івано-Франківщині. І тоді я із здивуванням виявила, якою по-справжньому романтичною і наближеною до природи особистістю є мій колишній вчитель. Одного ранку за сніданком він щиро нам дивувався: «Як, ви ще до цього часу не пішли в гори по малину і гриби? Якби ви лише бачили, яка там неймовірна краса, таке пережиття ні з чим не зрівняється!» В наші довгі сумісні прогулянки гірськими дорогами ми з Кобулеями переговорювали, мабуть, на всі можливі і неможливі теми: від тодішніх стрімких політичних змін і перспективи розвитку держави – до практичних кулінарних рецептів, яких незрівнянна господиня, пані Елішка знала десятки. І, звісно, вони дуже багато згадували свою юність, роки роботи в Ужгороді, іноді навіть жалкували за тим, що переїхали до Львова – незважаючи на свою провінційність, Ужгород мав неповторний шарм, і як стало зрозуміло з їх розповідей, там залишилось так багато улюблених друзів і затишних куточків, що їх не було чим замінити в галицькій столиці. Ужгородське музучилище, робота на радіо і телебаченні, концерти, зааранжовані друзями мистецькі вечори – все, що лишилось в минулому, в їх розповідях було забарвлене в ніжний ностальгійний тон. Виглядало дуже зворушливим, як ці двоє вже немолодих

людей підтримували і дбали одне про одного, яка любов і повага проглядала в їх стосунках.

Останні роки час неухильно стискався, практично не залишаючи можливості зупинитись, перевести дух і поспілкуватись для власної присмності, тож з Емілем Дмитровичем ми стикались лише на перетинах безупинного броунівського руху, в коридорах консерваторії (бо як би її не перейменовували – Вищий музичний інститут чи музична академія, для нас «старожилів» вона все одно залишалась консерваторією) чи на якихось імпрезах. Болючим штрихом врізалась в пам'ять картина того сумного жовтневого дня 2002 р., коли на Личаківському кладовищі ми прощались з Яремою Васильовичем і Емілій Дмитрович з біллю запитав: «Чому він мав піти першим? Чому не я?» В цій фразі, як в краплині води, проступила його велика людяність і безкорислива дружба. В 2004 р. він вже практично не виходив з дому і в коридорах консерваторії не з'являвся більше його худорлявий силует, я намагалась телефонувати до нього частіше і поговорити – як в старі добрі часи! – на всілякі близькі і цікаві для нас теми. Останній раз це сталось за два дні до його відходу у вічність.

Галина Бернацька

ТАЛАНОВИТА ОСОБИСТІСТЬ

25 років разом пропрацювали з колегою – музикознавцем Емілем Дмитровичем Кобулеєм спочатку в консерваторії, потім – у Вищому музичному інституті, а остаточно вже в нинішній Академії...

Він був і залишився в пам'яті як талановита особистість, яскравий музикант-ерудит, прекрасний піаніст, з аналітичним розумом, неординарним мисленням. На кафедрі теорії музики його поважали і любили, цінили його кожну думку, дотепні репліки, сказані ним такою специфічною закарпатською говіркою. Емілія Дмитровича згадують із захопленням, в нього на лекціях було дуже цікаво...

Вирінає в пам'яті далекий 1965 рік... Після закінчення консерваторії мені довелося працювати в Ужгороді редактором музичних передач на Закарпатській студії телебачення (яка в той час зароджувалась). А водночас мене запросили в музичне училище викладати українську музичну літературу. В цей же час працював в Ужгородському музичному училищі Емілій Кобулей.

В одній з передач, присвячених училищу, я зустрілася на телестудії з провідним викладачем-теоретиком Е.Кобулеєм і брала в нього інтерв'ю.

Я детально не пам'ятаю, які конкретні запитання були поставлені мною, але дотепер відроджується в пам'яті те, з яким захопленням він говорив про музику, про свою улюблену професію. Тоді я вже зрозуміла, що це людина великої душі, що професія педагога – це покликання і веління його серця.

А через 12 років доля нас звела вже надовго – у львівській консерваторії. Ми спілкувалися досить часто: на засіданнях кафедри, готували теоретичні олімпіади, розмовляли на перервах між парами. З ним було дуже цікаво.

А яка була людина! Емілій Кобулей завжди був усміхнений, доброзичливий, я ніколи не чула від нього грубого слова. Він був чесним і принциповим в педагогічній моралі, відповідальним і обов'язковим. Емілій Дмитрович Кобулей був і залишається для мене зразком високої інтелігентності й шляхетності, прекрасним і талановитим педагогом.

Артист (Кобулею)

Здесь рядом улица, где шли тогда мы с ним,
Где он сказал знакомому при встрече,
Представив спутника: «Мой лучший ученик», –

Надеясь, что замечу. Да, замечу,
Как нужен лучший младший. И пойму,
И стану тем, кто нужен – раз так надо.
Но длилось все, как разговор без «почему»,

И я, таки, не стал. По правде глядя.
Учитель, вот сейчас так подмывает
Сказать судьбе – а вдруг, услышит кто-то тот:
Судьба иль кто там, лучших лучшим дайте!

Не лучший – лучше сам тебя найдет.
Консерватория, скажи-ка, ну. Смелее,
Чего имен бояться? Правда ведь, –
Кто слышал музыку, слыхал о Кобулее

В стенах твоих. Свидетель – белый свет.
Да, да, конечно: шепот – все все знали:
Тот похвалил, как в старой басне. Ну, и сей –
Где-то восторжен. Чуть оригинален,
А что с того?
Но тут отвечу всем. –

На выпуске, на впуске, в «недопуске»,
На звоне званий, в уважениях: вприкуску –
На все ответы есть. Вот мой ответ. –
За чьим судом стоят авторитеты,
Как под частушку балалайные куплеты
Ну, а за кем – так – попросту куплет. –

Так знаете, давайте, давайте будем помнить,
Где в супе лист лавровый, где лавровый венец
Ученики, коллеги, товарищи, знакомые, –
С Артистом познакомьтесь, познакомьтесь, наконец.

Олександр Марченко

Ольга Кравців

Я ВИПУСКНИЦЯ КЛАСУ Е.КОБУЛЕЯ

Ловлю себе на думці, що не можу писати про Мілія Дмитровича в минулому часі: «Був...». Та, на жаль, людське життя неблаганне: воно минає. Роки проходять, немов вода в пісок, і чим старшим ти стаєш, тим скоріше і непомітніше. Ось і я вже людина солідного віку, бабуся для 14-річного онука, викладач музичного училища, протягом 25 років завідувач теоретичного відділу.

Але, дивна річ, – до останнього моменту життя Мілія Дмитровича я в його присутності завжди почувала себе ученицею поряд з мудрим Вчителем, педагогом, наставником, радником. Ні, ні, зовсім не тому, що Мілій Дмитрович був набагато старшим за мене, або повадився зі мною таким чином, щоби я була змушена завжди відчувати субординацію, – зовсім ні! Навпаки, протягом вже кількох останніх десятиріч років я почувала себе в його сім'ї дуже просто і невимушено, – «як вдома».

Історія нашого спілкування почалася тоді, коли я, будучи студенткою III курсу Львівської консерваторії, потрапила по спеціалізації до Мілія Дмитровича Кобулея. Цей період був одним із найважливіх у моєму особистому житті: моя новонароджена донечка хворіла важкою формою сепсису, моє матеріальне становище було досить скрутним, і в мене, круглої відмінниці в школі, а пізніше в музичному училищі, замість думок про навчання основною думкою було те, як, де і за що придбати дуже дефіцитні (і тому дуже дорогі на той час), але життєво необхідні для дитини медикаменти. Ця боротьба за життя дитини тривала до самого закінчення мною консерваторії.

І всі ці роки поруч зі мною була надзвичайно мудра і добра людина – мій педагог. Мілій Дмитрович підтримував мене не лише добрим словом. Він допомагав мені діставати ліки, завдяки його сприянню мою дитину консультували відомі спеціалісти.

Для Мілія Дмитровича цей період був також не з легких: він, талановитий музикант, досвідчений педагог – піаніст і теоретик, лише нещодавно тоді перейшов працювати викладачем Львівської державної консерваторії ім. М.В. Лисенка з Ужгородського музичного училища, а його дружина і двоє дітей ще проживали в Ужгороді.

Отже, я стала першою студенткою-теоретиком для Мілія Дмитровича у Львівській консерваторії. І це зобов'язує мене поділитися своїми незабутніми

спогадами про цю чудову талановиту людину, педагогічній майстерності якої я зобов'язана до кінця моїх днів.

Вчитися у Мілія Дмитровича не було легко: він був надзвичайно вимогливим і прискіпливим до найменших дрібниць у виконанні домашніх завдань. Але мені надзвичайно пощастило: він відразу відчув моє глибоке захоплення гармонією, яке почалося ще в роки мого навчання в Івано-Франківському музичному училищі, і почав роботу зі мною саме з поглиблення та систематизації моїх знань із цієї дисципліни, прагнучи виховати з мене справжнього спеціаліста в цій галузі.

Мої сімейні обставини на той час не давали мені можливості навчатися рівноцінно по всіх дисциплінах, але свій улюблений предмет під керівництвом Мілія Дмитровича я опановувала з великим ентузіазмом. Суворі принципи, вимогливість, справедливість поєднувалися в особі мого Вчителя з великою людською добротою і сердечністю. Тому при всій строгості Мілія Дмитровича я відчувала не лише глибоку повагу, але й велику прив'язаність до нього, як до людини, старшого товариша.

Мені завжди хотілося, щоб виконані мною завдання сподобались Мілію Дмитровичу, щоб він, як педагог, відчув з мого боку добросовісну «віддачу», хотілося бути його достойною ученицею. Я глибоко вдячна Мілію Дмитровичу за те, що він змусив мене детально вивчати, аналізувати різні підручники з гармонії, виконувати письмово і на фортепіано величезну кількість творчих гармонічних вправ, транспонувати їх у різні тональності. Це принесло мені велику користь у майбутньому, привчило до пунктуальності, навіть певного педантизму в роботі з моїми студентами.

Гармонічний аналіз для Мілія Дмитровича не був суто гармонічним: мій педагог вимагав від мене осмислення кожного елементу музичного твору. І при цьому він знаходив дуже цікаві образні асоціації, які запам'ятовувалися на все життя.

Мілій Дмитрович ніколи не подавляв своїм авторитетом. Він завжди намагався виховати самостійність мислення, цінував найменші прояви творчої ініціативи в роботі і прагнув їх розвинути. Я завжди захоплювалася гостротою аналітичної думки, дивовижною музичною пам'яттю Мілія Дмитровича, його чудовим творчим даром, високопрофесійним володінням гри на фортепіано та фортепіанною імпровізацією.

Мене дивувала широта його інтересів та уподобань, його буквально юнацька одержимість музичним мистецтвом, невичерпна фантазія та енергія. Мілій Дмитрович ніколи не підвищував голосу, не виявляв зневаги або роздратованості. Але чомусь було соромно не підготуватись до його уроків,

або, так і ставалось з певних причин, соромно було «викручуватись», обманювати його.

Сам Мілій Дмитрович був людиною чесною, справедливою, і, як я зрозуміла вже набагато пізніше, досить довірливою і навіть, в деякій мірі, подитячому наївною. Він ніколи нікому не заздрив, щиро радів успіхам інших – учнів, колег. У нього ніколи не було «вірусу зіркової хвороби», манії величчя, прагнення до кар'єризму. Ось чому, напевно, його влаштовувало (на жаль!) скромне положення старшого викладача консерваторії, хоча (і це відомо всім, хто знав його близько як блискучого музиканта, спеціаліста) Мілій Дмитрович заслуговував набагато вищих титулів і нагород. Але я вважаю, що найкращою нагородою для Вчителя є глибока вдячність і невмируща пам'ять про нього, яку він залишив у душах своїх учнів.

Я з великою гордістю можу сказати: «Я випускниця класу Мілія Дмитровича Кобулея». І всіма моїми педагогічними успіхами я завдячую цьому талановитому педагогу-музиканту, Вчителю з великої літери!

Віра Мадяр-Новак

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТУ

Емілій Дмитрович Кобулей в пам'яті багатьох закарпатців залишиться як яскравий музикант, що поєднав у собі багато обдарувань: талановитий і ерудований викладач музично-теоретичних дисциплін, блискучий піаніст, диригент, композитор.

Серед його заслуг: заснування музично-теоретичного відділу в Ужгородському державному музичному училищі, підняття на Закарпатті разом з Юрієм Семеновичем Чорієм дитячого музичного театру, популяризація фортепіанних творів світової класики. Виступати, як виконавець-піаніст, він любив. При необхідності успішно виконував функції диригента, що підтверджує керування Закарпатським народним хором та іншими колективами. Як композитор, Е.Д.Кобулей звертався до фортепіанних та хорових творів, писав музику до театральних вистав, підтримував юні композиторські обдарування. А разом з тим вніс свою лепту на ниві музичної фольклористики Закарпаття. Виїжджаючи у віддалені гірські райони для збирання народної музики, Емілій Дмитрович залишив чимало магнітофонних записів з рідкісними зразками музичного фольклору. В цілому, Е.Д.Кобулей відіграв помітну роль в музично-культурному житті краю.

Як людина високоінтелектуальна, він не прагнув до слави. Але його професійні якості високо цінували відомі закарпатські діячі: Іштван Мартон, Дезидерій Задор, Жигмунд Лендєл, Володимир Гошовський, не говорячи про львівських колег з музичної академії, друзів і учнів, для котрих він назавжди залишиться авторитетом.

Відтворити образ цієї людини допомагають спогади, які додають штрихи до портрету.

«Перші враження» (кінець 60-х – початок 70-х років).

Емілія Дмитровича Кобулея я запам'ятала, будучи першокласницею, як батька ровесниці. З його донькою (для нас – Мікою) ми навчалися у паралельних класах середньої школи № 6 м. Ужгорода.

Серед інших батьків він виділявся як надзвичайно турботливий тато, що аж «світвся» любов'ю до своєї донечки, цікавився її успіхами. Його можна було побачити на всіх батьківських зборах та шкільних концертах.

У нас – у дітлахів – він викликав симпатію. Ще б! Емілій Дмитрович вмів говорити з дітьми. З ним було цікаво і легко. Він жартував, піднімав настрій, підтримував, розпитував про справи. На нього просто не можливо було не звернути увагу і не піддатися його «чарам». А тому не раз в розмові між собою ми потім відмічали: «А у Міки – хороший тато!»

Побачити його виконавцем-піаністом на сцені Закарпатської обласної філармонії було несподівано приємним «відкриттям», яскравість вражень від якого вряд чи замінили би будь-які розповіді. Блискуча гра Емілія Дмитровича, буквально, зачаровувала. Він грав музику Л.Бетховена, Ф.Шопена, власні композиції. Здавалося, що у тонких і поетичних звуках музики віддзеркалювався світ його душі.

Пригадується, що фортепіанні п'єси самого Е.Д.Кобулея технічно були досить складними. Чомусь більше запам'яталися динамічно і образно насичені твори, в яких відчувався зв'язок з багатою палітрою народно-музичних інтонацій рідного краю.

На початку 70-х років Емілій Дмитрович в Ужгороді виступав з концертами неодноразово. І, навіть, не сам...

Пригадую прем'єру дитячих фортепіанних творів у виконанні його доньки.

До написання музичних п'єсок, що відобразили би дитяче світосприйняття, музиканта, безперечно, спонукала любов до дітей. За задумкою автора цей репертуар мав виконуватися саме дітьми. На прем'єрі, зважаючи на вік юної піаністки, мала місце психологічна підтримка: в залі Закарпатської обласної філармонії Міка грала відразу після тата.

Присутні з великою увагою вслухалися у кожен звук. Підкуповувала дитяча ширість виконання і велике прагнення не підвести тата-композитора. Музикальне ж донесення образів робило ці твори зрозумілими і ясними. В такому поданні фортепіанні п'єси для дітей, написані Емілієм Дмитровичем сприймалися по-особливому. А завдячуючи яскравості мелодій, вони відразу запам'ятовувалися.

Подібні концерти створювали образ Музиканта, який для мене і моїх ровесників здавався тоді недосяжною величиною. А кожна творча зустріч з ним посилювала інтерес до незвіданого світу музичного мистецтва, захоплювала і викликала щире бажання наслідувати.

Зі своїх дитячих вражень тих років, я зараз усвідомлюю, що концертні виступи Е.Кобулея утворювали органічну складову частину музичного життя тогочасного Ужгороду і сприймалися як мистецькі події.

«Викладач Львівської консерваторії» (80-ті роки).

Зустріч з Емілієм Дмитровичем через 10 років в стінах Львівської державної консерваторії ім. М.Лисенка дозволила пізнати його з нового боку – як педагога.

У нас, у студентів III курсу історико-теоретичного факультету, у 1983-1984 навчальному році він читав курс аналізу музичних форм.

Пам'ять зберегла як загальні враження, так і окремі деталі.

Під час першого заняття, відразу впало у вічі, що незважаючи на тривале проживання у Львові, Емілій Дмитрович говорив так, ніби не полишав свого рідного краю. Його колоритний закарпатський «акцент» залишився незмінним. І це приємно вразило.

Що ж до занять – на уроках Е.Д.Кобулея завжди панувала невимушена, доброзичлива і творча атмосфера. Стиль пояснення був спокійним. Вчитель вільно оперував теоретичними положеннями провідних вітчизняних музикознавців, користуючись професійними термінами, а при потребі пояснюючи їх.

Іноді для порівняння він наводив паралелі із досліджень угорських, словацьких та чеських музикантів. Адже вільне володіння цими мовами дозволяло читати першоджерела на мові оригіналу і робити лекції більш цікавими.

В багатьох випадках його виділяв власний погляд на ті чи інші питання. Емілій Дмитрович заставляв нас дивуватися його нетрадиційними спостереженнями, оригінальними ідеями. Але робив це в особливій формі. Спочатку він любив ставити проблему і ті питання, які вона за собою викликала. Далі пропонував студентам подумати і самим знайти відповідь. І лише після кількох спроб відповідей він підводив до власних висновків. Йому подобалося робити нас свідками маленького музичного «відкриття». Його голос в цей момент ставав інтригуючим. А як підсумок звучали слова: «Феноменально..., потрясаюче...» (з невеликою розтяжкою).

Про нього не можна було сказати, що він був «сухим теоретиком». Нас постійно не покидало відчуття, що викладач – насамперед, музикант. На лекціях Е.Д.Кобулея звучало багато музики. Часто у підтвердження щойно висловленої думки він підходив до роялю і з пам'яті (без усяких нот) вільно ілюстрував будь-яку сонату Л.Бетховена, В.Моцарта, Й.Гайдна або будь-що із творів романтиків. Музичні приклади звучали один за одним невимушено, блискуче і дуже музикально. Феноменальний слух і прекрасна музична пам'ять дозволяли йому жити музикою, підтверджувати правильність

теоретичних положень на конкретних композиторських творах різних стилів і епох.

Іноді Е.Д.Кобулей наводив зразки із творів закарпатських композиторів. Пам'ятаю виконання творів Д.Задора, Ж.Лендела, І.Мартона і його репліку про роль індивідуальної виконавської майстерності. В якості прикладу він навів музичні твори Жигмунда Лендела. «У виконанні автора, – підкреслював Емілій Дмитрович, – твори створювали надзвичайно сильне враження; теоретичний же аналіз музики переконував, що нічого особливого в них не має: усі засоби музичної виразності – традиційні».

Яскраві ілюстрації вчителя до розділів курсу, його особистий приклад спонукали нас теж не обмежуватися «сухим» теоретизуванням. Пам'ятаю, як я на індивідуальне заняття принесла близько 50-ти музичних ілюстрацій різних стилів і епох на виявлення еволюції музичного періоду. Для Емілія Дмитровича це було приємною несподіванкою.

В цілому Е.Д.Кобулей працював із задоволенням. На його заняттях нас покидало відчуття імпровізації і творчої свободи. Зацікавленість викладача передавалася студентам. А до цього додавалися і чисто людські його якості. Ми ніколи не чули від Емілія Дмитровича крику або приниження. Він вів себе мудро і високоінтелегентно. Щиро радів за успіхи своїх студентів.

* * *

Спогади студентських років зберегли один неординарний випадок.

Перед переведенням із Петрозаводської філії Ленінградської консерваторії до Львівської на другому курсі я протягом семестру працювала над своєю першою науковою доповіддю «Третя партита М.Скорика». Однак у зв'язку із переведенням на початку третього курсу до іншого закладу на конференцію мене через адміністративні перешкоди не відпустили, мотивуючи відмову тим, що робота здійснена під керівництвом *не львівського* викладача і радили терміново шукати наукового керівника із числа педагогів Львівської консерваторії.

Оскільки тема доповіді була пов'язана з аналізом музичного твору – я звернулася до Емілія Дмитровича і розповіла йому про ситуацію. Він уважно мене вислухав, зрозумів проблему і пожалкував, що до конференції залишалось мало часу, щоб розпочати дослідження чогось нового. Що ж до іншого виходу з цієї ситуації – присвоїти собі працю іншого викладача, на його погляд, було у вищій мірі неприйнятним і непорядним.

Чи не характеристика це людських якостей Емілія Дмитровича у звичайних педагогічних буднях?

«Зустрічі з приводу музичного фольклору» (початок 2000 років) (про фольклористичну сторону музичної діяльності Е.Д.Кобулея).

Мої зустрічі та спілкування із Емілієм Дмитровичем Кобулеєм в останні роки його життя в силу моїх власних інтересів були пов'язані з музичним фольклором.

Емілій Дмитрович Кобулей знав багато цікавих речей про народну музику Закарпаття. До фольклору в більшій мірі підходив як композитор: усвідомлював його цінність, вбачав в ньому джерело національної музичної культури, прагнув пізнати. За його плечима була далеко не одна фольклорна експедиція, цікаві спілкування із сином Б.Бартока на предмет польових досліджень його батька у Хустському, Виноградівському та Іршавському районах Закарпатської області, керування деякими фольклористичними студентськими науковими дослідженнями.

Поштовхом до пізнання цієї сторони творчих інтересів Е.Д.Кобулея для мене послужила Міжнародна конференція до 80-річчя В.Гошовського, що проходила восени 2002 року у Львові.

Емілій Дмитрович, шануючи наукові здобутки визначного українського етномузиколога Володимира Леонідовича Гошовського, приймав в ній активну участь. Разом зі Стефанією Павлишин, Тібором Боніславським, Людмилою Гошовською та іншими він виявляв живий інтерес до доповідей, включаючись у полеміку і обговорення висвітлених тем, створював творчу і доброзичливу атмосферу.

З особливим ентузіазмом Е.Д.Кобулей підтримував фольклористичні починання юної землячки і наймолодшої учасниці конференції – студентки Ужгородського державного музичного училища Віталії Тюпи, яка розповідала про результати експедиції слідами В.Гошовського, здійсненої разом з її науковим керівником В.В.Мадяр-Новак. Її розповідь «зачепила» Емілія Дмитровича, як то кажуть, «за живе» і він полонив увагу присутніх цікавими паралелями між експедицією слідами В.Гошовського студентки з експедицією слідами Б.Бартока, здійсненою ним особисто. Е.Д.Кобулей вільно відтворював на фортепіано інтонаційні звороти закарпатських народних мелодій, записаних Б.Бартоком, а потім – їх сучасні трансформації, чим переконливо ілюстрував тенденцію до спрощення народного мелодичного мислення. Провідна ж думка його виступу полягала у підкресленні цінності порівнянь фольклорних традицій минулого і сучасності, що складає важливе підґрунтя для науки. Дуже жаль, що смерть зашкодила розпитати Емілія Дмитровича більш детально про його закарпатську експедицію слідами Б.Бартока.

Це польове дослідження не було єдиним. Цікавою сторінкою його творчої біографії була участь у багатьох фольклорних експедиціях, організованих Львівською консерваторією у різні куточки Закарпатської області. Як засвідчує документація Кабінету народної музики Львівської державної консерваторії ім. М.Лисенка через кожні 4 роки із 1977 до 1985 в період літніх канікул разом зі Ю.П.Сливінським та Л.М.Кушликом Емілій Дмитрович Кобулей виїздив записувати аутентичний музичний фольклор. У 1977 – на закарпатську Бойківщину, у 1981 – на закарпатську Гуцульщину і у 1985 – на закарпатську Лемківщину. У загальному обсязі було записано 645 народно-музичних творів. Географія поїздок і кількість записів в окремих населених пунктах відображена у Таблиці:

Рік	№ експ.	№ сеансу	Населений пункт	Район	К-сть	Всього в районі
1977	№31	1.	Вучкове	Міжгірський	11№№	
	161№№	2-3.	Річка	– " –	8№№ 23№№	
		4-5.	Ізки	– " –	19№№ 10№№	3 населених пункти, 71№№
		6.	Неліпіно	Свалявський	12№№	
		7.	Керецьки	– " –	51№№	3 населених
		8.	Уклин	– " –	37№№	пункти, 100№№
1981	№39	1.	Кваси	Рахівський	63№№	
19.06 - 25.06	215№№	2.	Луги	– " –	4№№	
		3.	Рахів	– " –	38№№	
		4.	Росішка	– " –	56№№	
		5.	Водиця	– " –	54№№	5 н/п., 215 №№
1985	№43	1.	Скотарське	Волівецький	9№№	
19.06-27.06	259№№	2.	Завадка (Верб'яж)	– " –	28№№	
		3.	Тишів	– " –	32№№	
		4.	Буковець	– " –	50№№	
		5-7.	Щербовець	– " –	12№№ 15№№ 17№№	5 населених пунктів, 163№№
		8.	Великий Березний	Великобerezнянський	7№№	
		9-14.	Люта	– " –	22№№ 12№№ 10№№ 11№№ 12№№ 22№№	2 населених пункти, 96№№

Збережені магнітофонні плівки експедицій відтворюють стиль його експедиційної роботи; дозволяють почути спокійний і тихий голос Емілія Дмитровича (голос, який вимагав максимальної уваги). Сеанс звукозапису він вів професійно, оголошуючи найважливіші відомості про виконавців та вказуючи назви народно-музичних творів. По ходу музикування він задавав запитання, які були коректними і по суті, спонукали інформантів якомога

більше розповісти про особливості виконання того чи іншого твору, про традиції. Вибір виконавців свідчить про те, що на бабінну плівку записували кращих. Їх виконання – впевнене і музикальне.

Як свідчать експедиційні матеріали, Емілій Дмитрович приділяв велику увагу інструментальній народній музиці. Саме він вів сеанси звукозапису гуцульських трембітальних сигналів в м. Рахові від В.Кокіша, гру гуцульських народних скрипалів Д.Палкуша (с. Водиця), П.Шорбана (с. Луги), В.Колясюка (с. Кваси), які майстерно володіли також грою на «флоерці» та дримбі; зафіксував інструментальну музику із с. Люта Великоберезнянського району.

Йому вдалося записати рідкісний трембітальний сигнал «Колядницький», сигнал-привітання «До дівчат», ряд вівчарських сигналів «На полонину», «З полонини» причому у професійному народному виконанні, що свідчить про те, що у 80-х роках мистецтво трембітарів було розвиненим. Про активність побутування трембітальних сигналів свідчить і те, що імітація гри трембіти у багатьох населених пунктах (Водиці, Кваси, Луги) відтворювалася на скрипці та «флоерці». Коментарі до них, переконували, що народні інструменталісти добре орієнтувалися у значенні сигналів.

Гуцульські скрипкові награвання, записані Е.Д.Кобулеєм, дуже різноманітні. Серед них особливим багатством виділяються звукозаписи весільних скрипкових мелодій, що супроводжували різні моменти обряду: «коли виводять молоду» («од стола – до порога»), «як йдуть до шлюбу», «ритуальний танець довкола весільного столу», «до ладкання», «коли гості сідають за стіл», «коли кухарки починають подавати страви», «золотий танець молодої» і т.д. Емілію Дмитровичу вдалося записати скрипкові мелодії до колядок та до народних танців «Тарабанка», «Дирдина» (родинний танок), «Горі» та інші, де народні скрипалі демонстрували свою віртуозність і майстерність імпровізації. Записано й інструментальну рапсодію з традиційним сюжетом «Коли дівчина загубила овець і коли знайшла».

Серед народно-вокальних жанрів виділяються звукозаписи таких рідкісних жанрів, як ладкання до худоби та великодні ігрові пісні (Росішка), похоронний плач (Скотарське), ладкання із нетиповим для Закарпаття заспівом (передладканкою) «По бирьвах ішла» (Люта), колядки на Маланку тощо.

Матеріал польових досліджень надзвичайно багатий, різножанровий і цікавий. Від народного музикування Емілій Дмитрович отримував задоволення і дізнавався багато нового. З цих причин зрозуміло, чому він не відмовлявся від участі у фольклорних експедиціях, матеріали яких нині зберігаються у фондах проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології Львівської державної музичної академії ім. М.Лисенка.

Маючи власний досвід польової роботи, Е.Д.Кобулей досконало вивчив експедиційні матеріали Б.Бартока на Закарпатті. Але виникло запитання, як ці матеріали потрапили до нього? Виявляється Емілій Дмитрович спілкувався із сином видатного угорського композитора, що, безперечно, можна віднести до неординарних подій його творчої біографії. Е.Д.Кобулей користувався авторитетом у Іштвана Бартока і той дозволив йому вивчити звукозаписи закарпатських матеріалів свого батька, які нині зберігаються у Будапештському етнографічному музеї та в Архіві Бартока. Ознайомлення з цими матеріалами дало поштовх до появи кількох студентських робіт на цю тему. Серед них наукова доповідь М.Кобулей «Б.Барток і український фольклор», зачитана на студентській конференції та дипломна робота М.Ерфан «Український музичний фольклор, зібраний Б.Бартоком на Закарпатті». – Львів, 1980. В роботі Міки Кобулей проведена паралель між закарпатськими фольклорними зібраннями Б.Бартока і його композиторськими творами. Прямі впливи закарпатських народних мелодій виявлені в 5№№ циклу «44 скрипкових дуети» (№№10, 16, 24, 35, 41) та в Рапсодії №2 для скрипки з оркестром. Деякі з них проаналізовані більш детально. Це, зокрема, № 41 («Скерцо») із «44 скрипкових дуетів», де віднайдені характерні прийоми музикування на дрімбі, записані Б.Бартоком в с. Стеблівка Хустського району Закарпаття. А в темі другого розділу («Friss») із Рапсодії №2 для скрипки з оркестром, де одне із центральних місць займає майже точне цитування виконавської гри віртуозного скрипаля Сабадоша Івана Богача із с. Сокірниці Хустського району. Що ж до опосередкованих зв'язків із закарпатським музичним фольклором у творах Б.Бартока, то вони спостерігаються на рівні ритмоформул (в п'єсах №№ 11, 131 із «Мікрокосмосу») та на ладовому рівні (у п'єсах №№ 58, 41 з «Мікрокосмосу» спостерігається гуцульський лад).

Дипломна робота Марії Ерфан концентрує увагу на польових матеріалах Б.Бартока, записаних в селах Сокирниця, Стеблівка, М.Копаня, Королево, Довге центральної частини Закарпаття. Аналізу підлягають як інструментальні, так і вокальні народно-музичні твори, наводяться зразки бартоківських нотувань. Цей матеріал, безперечно, викликає великий інтерес, потребує публікації для надання можливостей ознайомлення з ним широкого кола шанувальників закарпатської народної музики. На Батьківщині Б.Бартока він вже давно перекладений на угорську мову і є доступним.

Безперечно, виявлені факти допомагають створити загальне уявлення про фольклорні інтереси Емілія Дмитровича Кобулея. Та слід зауважити, що глибоке вивчення його фольклористичної діяльності могло би стати темою окремого дослідження.

Замість епілогу

Емілій Дмитрович народився і похований за його волею на закарпатській землі. Він щиро любив свій рідний край.

Під час наших останніх львівських зустрічей просив надіслати фото Ужгорода із квітучими сакурами та магноліями, із залитими сонцем вулицями та видом музичного училища, філармонії, замку. Передавав вітання ужгородським друзям, колегам. Цікавився усіма новими музичними подіями Закарпаття. Так, виявляв інтерес до нових музично-фольклористичних знахідок на території краю та до фольклорних тем наукових виступів студентів Ужгородського державного музичного училища, розроблених під моїм керуванням на київські конференції «Молоді музикознавці України». Розповіді про особливості дзвонів Ужгорода, про закарпатські великодні ігрові пісні, про ансамбль виконавців на дрімбі типу «троїстих музик» у Хустському районі Закарпаття та інші теми доповідей були зустрінуті словами: «Та це ж дуже інтересно! Ви знаєте вибирати цікаві теми».

В останній рік свого життя він з нетерпінням чекав публікації збірника «Професійна музична культура Закарпаття», до якого передав матеріали спогадів про музичне життя та про музикантів-корифеїв краю.

Його духовний зв'язок із Закарпаттям ніколи не переривався.

На рівні людського сприйняття в Емілію Дмитровичу злилися воєдино три грані: Музикант, Людина і Закарпатець. Поєднання таланту, людяності і патріотизму утворило його сутність.

У моїй пам'яті Е.Д.Кобулей залишиться світлим, піднесеним і захопленим. Як тепла підтримка в усіх добрих починаннях на благо рідного краю, який він дуже любив.

Яким Горак

НЕЗАБУТНІЙ ВЧИТЕЛЬ, НАСТАВНИК І ДРУГ ЕМІЛЬ ДМИТРОВИЧ КОБУЛЕЙ

Вперше побачив я Еміля Дмитровича 1991 року, підчас своїх вступних екзаменів до Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка. Еміль Дмитрович провадив передіспитову консультацію у групі абітурієнтів, які готувалися до вступу на теоретико-композиторський факультет. Тоді я запам'ятав старшого чоловіка, невисокого росту, аристократичної зовнішності з тими характеристичними вусами і сивою гордою шавелюрою волосся гордо зачесаною наверх. З-під окулярів визирали добрі очі, лагідний тихий голос приваблював. Завжди при костюмі (або бодай в піджаку) і при галстуку – таким я побачив його вперше і таким незмінно бачив його весь час нашого спілкування. З того часу моє ідеальне уявлення про мужчину-викладача найбільше асоціювалося із зовнішнім виглядом Еміля Дмитровича. На консультації Еміль Дмитрович щось показував за інструментом (здається, чи вірєць модуляції, чи якоїсь секвенції) і робив це зовсім вільно, наче б читав з нот. Еміль Дмитрович був у складі приймальної комісії на іспитах. На іспиті по гармонії він пропонував на вибір групи дві іспитові задачі, причому робив це з посмішкою і доброзичливістю, яка відразу обеззброювала. Мені здавалося, що зі мною поводяться як з дитиною: закінчивши школу по гармонії у музичній десятирічці під проводом Ірини Іванівни Дроздової, я й не міг уявити собі, що на екзамені може бути якась альтернатива щодо вибору гармонічної задачі.

Потім, по закінченні письмового іспиту, комісія перевіряла іспитові роботи. Іспит проходив у 22 аудиторії (де тепер кафедра скрипки), де з двох замків в дверях (вверху і внизу) нижнього замка не було і була там достатня щілина, щоб підглянути за роботою комісії. Вся наша група по черзі заглядала в шпарину, намагаючись вгадати чию роботу перевіряють. Бачу як тепер: за інструментом, щось награвши з наших робіт, сидів Еміль Дмитрович, ззаду нього злегка схилившись, щоб добре бачити написане стояв Михайло Михайлович Лемішко, а збоку від інструменту, також злегка нахилившись, розглядали написане Любов Олександрівна Кияновська та Ярема Васильович Якубак. Дуже непокоїло, чому ж так довго перевіряють наші роботи. Через деякий час з аудиторії вийшов на коридор покурити Еміль Дмитрович і хтось з наших насмівлюся спитати як ми написали задачі. Відповідь була коротка, але заспокійлива: «Не переживайте, все впорядку».

На другому курсі наша група потрапила на навчання до Еміля Дмитровича по предмету аналізу музичних форм. Лекції Еміля Дмитровича по аналізу це не були лекції в вузькому академічному значенні цього слова: вони вимагали підготовленого слухача. Це були скоріше бесіди на окремі винятково важливі теми, в яких напрям думки скеровувався викладачем, а студенти вже втягувалися в русло розмови. Я ніколи не бачив на його столі підчас лекції ані книжки, ані будь-яких записів, конспектів – це все був натхненний експромт (звичайно, добре підготований і відшліфований довголітньою практикою), який можна було почути тільки раз, бо повторити цього було неможливо. Вся сила тих лекцій і була в їх, так сказати, усній розмовності: слухаючи розповідь Еміля Дмитровича все розумів, і все видавалося таким простим і логічним, але записати почуте чи підчас заняття, чи після його закінчення було неможливим, бо, з одного боку, захоплював вир живої розмови, з іншого – швидкість напливу думки була дуже великою. Не раз в дискусіях Кобулей висловлював чудесні готові думки, наводив аналогії з іншими творами, розвинувши які можна було створити прекрасні наукові роботи, думки, виформування яких потребувало часу на опрацювання значної літератури. Водночас думки ці годі було вловити на папері, а їх нанесення на папір відразу втрачало в яскравості, бо губився весь контекст розмови, в якій та чи інша думка прозвучала. Якось в процесі розмови на індивідуальному занятті Еміль Дмитрович усно виклав мені готову систематику форм угорських рапсодій Ф.Ліста, якої донині я не бачив описаної в музикознавчій літературі.

Особлива краса лекцій Еміля Дмитровича – в музичному ілюструванні основних тез заняття. Всі ілюстрації відтворювалися ним самим на фортепіано, моментально і з пам'яті. Звичайно, якість відтворення не була піаністично досконалою (літа були вже не ті), але при тому вражав обсяг закладеної в пам'яті музичної літератури. Це я потім дізнався, що Еміль Дмитрович був чудовим піаністом і концертмейстером. Значущість його піаністичної бази ще більш яскраво проявлялася на індивідуальних заняттях: коли ми приносили йому ноти творів для аналізу, він тут же за інструментом, читаючи з листа, відтворював їх, якого б стилю і якого б автора цей твір не був. Гармонічні краси, або якісь рідкісні структурні особливості миттєво викликали в нього реакцію у вигляді неповторної, доброзичливої посмішки, або своєрідного і захопленого «Хорошо!», вимовленого якоюсь особливою інтонацією, з характерним наголосом на останньому складі. Не цурався Еміль Дмитрович принести програвач і послухати запис з нотами в руках, разом зі студентами і аналізувати його. Особливу увагу в аналізі полюбляв звертати на різні прояви неквадратності і симетрії, не боячись вдаватися навіть до підрахунку тактів,

коли в тому була необхідність. Велике враження на мене справила окрема його розповідь про пропорцію «золотого перетину» і її застосування в музиці, зокрема в творах Б.Бартока. Лише пізніше, вже завершивши навчання, я дізнався, що Еміль Дмитрович володів угорською мовою і спеціально цікавився дослідженнями угорських музикознавців про творчість Б.Бартока і знав творчість останнього всесторонньо.

Якщо твір (твори) був цікавіший йому присвячувалося окреме заняття. Пам'ятаю, що на ініціативу нашої групи, ми кілька занять поспіль присвятили аналізу всіх фортепіанних сонат Л.Бетховена, які Еміль Дмитрович знав феноменально і ясну пам'ять в парі з досконалою орієнтацію в них зберіг до останніх днів життя. Взагалі, до Л.Бетховена (як і до Чайковського) Еміль Дмитрович мав особливий пієтет і твори цих майстрів з погляду форми знав детально і не приховував свого захоплення, коли у відомому творі цих композиторів находив щось такого, чого раніше не помічав. Яким був його захват і захоплення квартетами Л.Бетховена, запис яких він якось придбав в останні роки життя і з партитурами протягом місяця всіх їх переслуховував!

На той час я мав вже раз простудійовані всі бетховенівські сонати, коли в старших класах школи проходив аналіз музичних форм у Віктора Миколайовича Козлова. Але чи то з власним професійним ростом, чи особливим інтересом і свіжим поглядом викладача, бетховенівські твори засвітилися мені зовсім інакше. Будучи тонким і проникливим в деталі музикантом, Еміль Дмитрович зумів не лише відкоригувати мій погляд на окремі частини сонат, але й показати майстерність створення композитором деталей, на які, розуміється, в школі я не звернув уваги. Особливо цікавою була розмова про бетховенівське відчуття часу і впливу цього часу на форму і гармонічне бачення навіть в рамках найменшої музичної думки. Як зразок показував Еміль Дмитрович початковий період фіналу сьомої сонати: він звертав увагу, що внаслідок ритмічної димінуції початкового ямбічного мотиву в другому реченні, досконалий завершальний каданс мав припасти на 7-ий такт, але композитор замінив його перерваним кадансом і внаслідок цього період розширився до 9 тактів. Пригадую, як з годинником в руках ми експериментували з початком головної теми першої частини 17-ої сонати і дійшли висновку, що повільний початковий двотакт часово майже дорівнює наступному чотиритактові у швидшому темпі. Цікавими також були спостереження над масштабнотематичними структурами в головній темі першої частини 27-ої сонати, чи явище музичних стоп в повільній частині сонати № 4. І таких деталей-«відкриттів», здійснених тонкою спостережливістю Еміля Дмитровича було дуже багато і стосувалися вони не тільки сонат Л.Бетховена, але й значної кількості інших творів – шкода, що це не

занотовувалося, та й сам Еміль Дмитрович не мав терпіння і бажання викласти свої спостереження на папір.

Всю стихійність і повноту лекцій доповнювали індивідуальні заняття. Еміль Дмитрович ніколи не вказував нам які конкретно твори ми мали приносити – вибір був завжди за студентами, єдине – твори ті мали мати відношення до відповідної теми. При цьому кожен бажаючий мав постійну можливість детально ознайомлюватися з музикою, а при ознайомленні й шліфувати власні навички в предметі. Оскільки заняття переважно проводилися в кабінеті історії музики, то не дивно, що не раз під час наших індивідуальних занять в аудиторію досить часто заходили інші викладачі кафедри полагоджувати якісь справи і ставали не просто свідками, але учасниками занять. З таких особливе враження на мене справив один з випадкових візитів Віктора Миколайовича Козлова під час мого індивідуального заняття. Розмова йшла про повільну частину і фінал „Патетичної” сонати Л.Бетховена і на її основі виникла цікава цілком доброзичлива дискусія: Еміль Дмитрович тлумачив форму повільної частини як мініатюрне рондо, а у формі центрального епізоду фіналу підкреслював риси остінатних варіацій; Віктор Миколайович говорив про складну тричастинну форму в повільній частині і просту двочастинну форму центрального епізоду фіналу. Розмова була захоплююча і кожен диспутант виявляв дуже тонке знання предмету, наводив і знаходив потужні аргументи, але все ж опоненти залишалися при своїй думці. Я був наскільки заворожений тим, що відбувається довкола підібраного мною для аналізу твору, що не смів навіть вставляти в дискусію свої «п'ять копійок». Це я тепер розумію, що кожен з них мав рацію і позиція Віктора Миколайовича була більш класична, загально прийнята, правильна під кожним оглядом, а позиція Кобулея була витонченіша щодо музичальності і творчого підходу до свого предмету. Оцей творчий підхід і музичальність можна б назвати еталонними рисами Емілія Дмитровича як викладача. І мабуть щастя моє і групи, в якій я вчився, було в тому, що в нашій аудиторії ці риси знаходили добрий ґрунт, бо вся наша група мала хорошу початкову базу і з нами можна було вдаватися до такого підходу.

Ідея пізнання, аналізу значної кількості нотно-музичного матеріалу в той час мене захоплювала. Я великими порціями носив твори на аналіз. Прелюдії і ноктюрни Ф.Шопена, весь цикл «Роки мандрівок» Ф.Ліста, пізні фортепіанні опуси Й.Брамса, прелюдії О.Скрябіна, значна частина циклів Р.Шумана, скрипкові сонати Л.Бетховена – це лише невелика частина, яку я досі пригадую. І тим багатством аналізованого матеріалу мені пощастило звернути на себе увагу Емілія Дмитровича настільки, що, коли я почав

викладати аналіз музичних форм на одній кафедрі з ним, він при кожній нагоді наголошував, що з мене буде добрий викладач цього предмету лиш тому, що я знаю багато музики: «Ви зможете, ви знаєте багато музики. А добре читати аналіз почнете тільки після 5-6 років викладання».

Взагалі, відколи я почав працювати на кафедрі теорії музики рідного інституту, Еміль Дмитрович став моїм другом і я постійно відчував його опіку. Поки я працював над дисертацією, він неодноразово висловлювався щодо підтримки моєї роботи, наголошував її потрібність, навіть відчувався його легкий докір собі, що свого часу він не зробив наукової кар'єри. Еміль Дмитрович радо консультував мене як молодого викладача, коли я приходив до нього з якимись власними питаннями щодо форм окремих творів. Таких зустрічей відбулося кілька і на них ми розглядали скрипкову сонату С.Франка, «Кампанеллу» Н.Паганіні, Фортепіанне тріо В-dur, сонату для арпеджіона, фортепіанні експромти Ф.Шуберта, фортепіанні прелюдії А.Лядова. Схеми деяких форм Еміль Дмитрович мені малював на окремих клаптиках паперу, які попадали під руку. Деякі схеми, ним намальовані, я маю й досі й зберігаю їх як реліквію, але багато, на жаль і втрачено.

Співпрацюючи з Кобулеєм на кафедрі, я почав ще більше пізнавати його людські риси. Особливо відклалися в пам'яті декілька «виїздних» (як ми їх називали) засідань кафедри у помешканні Галини Олександрівни Бернацької, які відбувалися за ласкавої і гостинної ініціативи самої господині. Еміль Дмитрович вмів бути товариською людиною, вмів бути «душею» товариства, ведучи себе завжди достойно, але при тому відкрито і безпосередньо, пересипаючи спілкування дотепами і жартами. Тут же проявлялися його риса інтелігента доброї старої «закваски»: незважаючи на літа і сивину, в товаристві Еміль Дмитрович особливо галантно і шляхетно тримався у відношенні до жінок. На одному з таких кафедральних засідань Еміль Дмитрович згадував діячів, з якими йому пощастило свого часу спілкуватися. Я пригадую чимало розповідав він про Іларіона Гриневецького, Арсенія Миколайовича Котляревського. Особливе враження справляли його спогади про Станіслава Людкевича (знову – як шкода, що Еміль Дмитрович не записав їх): як С.Людкевич вгощав його шоколадом, як подарував йому збірник своїх статей 1973 року видання із автографом і навіть про таку дрібну, але промовисту деталь як посмішка Станіслава Пилиповича.

Часто виступав Еміль Дмитрович на засіданні кафедри в обговореннях різних наукових праць і проблем – на попередніх захистах дипломних робіт студентів,

також пригадую його виступ на кафедральному обговоренні щойно написаного підручника по аналізу музичних форм Я.Якубяка. Говорив виважено, рідко вдаючись до нотування своїх думок, завжди по суті, з тактом і доброзичливо до автора роботи, не вивищуючи своїх знань в тій чи іншій проблемі. Пізніше, десь в ході розмови на наукові і педагогічні теми Еміль Дмитрович сказав мені: «Треба любити предмет, а не себе в предметі». Той афоризм можна б поставити епіграфом всієї його педагогічної діяльності.

Така його позиція мабуть і приваблювала до нього молодь. Сам Еміль Дмитрович завжди з цікавістю ставився до творчих пошуків студентів. Це я сам переконався неодноразово. Коли я зі своїм колегою Сергієм Хоміцьким підготували і винесли на сцену малого залу вечір фортепіанних концертів В.А.Моцарта, то зі всіх запрошених нами викладачів-теоретиків на концерт прийшов лише Еміль Дмитрович, що було нам дуже приємно і почесно. Приходив Еміль Дмитрович і на концерти з творів студентів-композиторів, щиро ділився з ними враженнями, висловлював свої міркування і зауваження.

Десь після 3-4 років моєї роботи в консерваторії, здається незадовго до мого захисту кандидатської дисертації, одного дня зустрівшись з Емілем Дмитровичем на коридорі підчас перерви, я мав з ним несподівану для себе розмову. В розмові Еміль Дмитрович сказав: «Ви знаєте, я віддам вам свою групу теоретиків». Для мене це було великою несподіванкою, тим більше, що говорила це мені – «зеленому викладачеві» – людина, як пропрацювала не один десяток років і перед якою я ще не виявив себе в тій мірі, аби мені так довіряти. Я відразу почав його запевняти, що він ще попрацює, та й мені ще досвіду педагогічного бракує для роботи з теоретиками. Зі свого боку Еміль Дмитрович говорив мені, що він уже в літах, він не має сили та й вічно жити не буде і усвідомлює, що досвід комусь треба передати. Розмова на тім й скінчилася, а потім хоч і періодично повторювалася, але я навіть думати не смів, що коли-небудь працюватиму на місці Кобулея: авторитет тої людини був для мене настільки великий, що я вважав себе негідним й сотої частини того.

Мені, як молодому викладачеві, кортіло, аби Еміль Дмитрович поділився конкретним педагогічним досвідом, напрацюваннями – як весь цей багаж вкласти і пристосувати до читання того предмету, що саме і як вибирати з того багажу. Бо набутий підчас навчання багаж опрацьованого матеріалу був значний, але коли я в перші роки роботи мав надію щось користати з нього – переконався, що я себе «поховав» під тими творами, згрібав без належної уваги до систематики (так потрібної в педагогічній роботі) все проаналізоване. Передачу того досвіду я уявляв собі тоді так, що дуже хотів, аби Еміль Дмитрович послухав кілька моїх занять, після чого детально виповів все, що було не так. А вже з тих зауважень можна в

розмові було б вияснити й інші нюанси. Але так не склалося: наскільки іскрометним, блискучим і несподіваним у вислові чудесних, безцінних думок був Еміль Дмитрович на заняттях (як я ще пригадую), чи в товариській дискусії, спонукати, розговорити його мені самому ніяк не вдавалося. Лише одного разу він запросив мене до себе на лекцію в теоретиків по аналізу, де обговорювався один з розділів підручника В.Задерацького по аналізу музичних форм. Пізніше я зробив спробу запросити Емілія Дмитровича на лекцію до себе, з надією, що він висловить якісь суттєві зауваження і це буде поштовхом до дальшої співпраці. Еміль Дмитрович одного разу таки прийшов на моє заняття зі струнниками, але наче навмисне, не появилася в достатній кількості студентів група на заняття, саме заняття дещо скомкалося, діалогу не вийшло і справа обмежилася кількома несуттєвими зауваженнями. На цьому практика передачі досвіду і урвалася.

Місія перейняти викладацьку естафету від Емілія Дмитровича випала мені зовсім неочікуванно. Почавши із зимової сесії 2003/2004 років, Еміль Дмитрович настільки ослаб, що вже не міг приходити до академії і провадити заняття. Якогось-то вечора він сам особисто мені потелефонував і майже прошепотів з великою віддишкою прохання попрацювати з його групою. Це було дуже почесно, але водночас зворушливо і страшно. У мене тоді і без того була дуже насичена сесія, я ледви зі своїм навантаженням давав собі раду, але треба було виконувати людський обов'язок. Я відчув наскільки неготовий ще працювати з теоретиками. Я приходив до нього із конкретними питаннями, які треба було з'ясовувати мені на найближчому занятті. Хоч як я любив і хотів спілкуватися з Емілем Дмитровичем ті відвідини мене пригнічували. Видно було, що він був радий відвідинам, бо був зовсім ізольований від світу і не міг нікуди вийти з дому, не мав з ким поговорити. Я бачив вже зовсім іншу людину. Еміль Дмитрович дуже схуд та й ще, на шкоду собі, кутив не менше, ніж коли був здоровим. Незважаючи на те, що у симпатичному помешканні зовсім не було холодно, він був постійно закутаний у теплий одяг і мерз. Говорив він хриплим шепотом та й говорити довго не міг, забувався, нервувався з найменшої дрібниці, багаторазово повторював одне і те саме. Відбувши 2-3 такі зустрічі я перестав відвідувати Емілія Дмитровича: я знав до чого воно йде, що рано чи пізно воно цим скінчиться, усвідомлював, що допомогти нічим не можу, та мені було боляче й психологічно дискомфортно бути свідком повільного вмирання близької мені людини... Хоч всі не втрачали віри, що Еміль Дмитрович повернеться до роботи, все ж всю літню заочну сесію довелося мені працювати з його групою.

21 вересня 2004 року в академії відбувалася щорічна аспірантська конференція, на якій я виступав з доповіддю. Якраз після моєї доповіді в аудиторію, де відбувалася конференція, увійшов Юрій Петрович Булка і щось повідомив

головуючій на конференції Любові Олександрівні Кияновській. Після доповіді зібраним було оголошено, що помер Кобулей і присутні відразу стоячи вшанували пам'ять померлого хвилиною тиші. Відразу відчулося, що після цього повідомлення інтерес до проведення конференції далі відпав у всіх, і всі про себе згадували яким пам'ятали Еміля Дмитровича. Відразу було налагоджено телефонний зв'язок з родиною Еміля Дмитровича, мене із Северином Тихим було делеговано від кафедри теорії музики на купівлю вінка на похорон.

Відспівували покійного в каплиці біля Личаківського цвинтаря, в тій же каплиці, де перед двома роками відправляли в останню путь Ярему Якубця. Була лагідна, сонячна осіння днина. Прийшовши зранку до каплиці з вінком, я побачив родичів покійного і підійшов висловити їм своє співчуття. Дружина Емілія Дмитровича, пані Елішка, обнявши мене і плачучи сказала мені на вухо: «Ви мусите бути наступником Кобулея. Тримайте міцно його марку». Відтоді я постійно пригадую собі ту розмову з Емілем Дмитровичем.

Моріка Ерфан

НАШ КЛАСНИЙ КУРАТОР

Трохи більше, як рік тому смутну звістку передали зі Львова – помер Мілій Дмитрович Кобулей. Багато було думок, споминів... Відразу перед моїми очима появились ужгородські роки, адже наші сім'ї пов'язувала давня й глибока дружба. Дружба не згасла і тоді, коли Мілій Дмитрович став викладачем у Львівській консерваторії.

З 1975 по 1980 рік я навчалась в консерваторії і знову зустріла Мілія Дмитровича. Він був не лише одним з наших викладачів, але й класним куратором, з ним будь-яке питання, будь-яку проблему можна було обговорити, вирішити. Завжди мав добре слово до студентів, до колег. Його специфічний гумор поміг багатьом з нас. На уроках ми отримали не лише знання з фаху, але й поради, які і зараз актуальні і за допомогою яких легше вирішуємо життєві проблеми.

Цими рядками бажаю подякувати за все добре і прекрасне, що дістала від Мілія Дмитровича та його сім'ї. Я була «п'ятим членом» сім'ї. Це особливо відчувалось під час спільної роботи на випускному курсі. Цей плюс допомагає в житті, в роботі і по сьогодні. Велике спасибі за все! В моєму серці назавжди буде займати особливе місце Мілій Дмитрович зі своєю людяністю, толерантністю, добротою. Вічна пам'ять йому.

З повагою колишня студентка.

Наталія Пастуханова

«... ЧУЮ ЙОГО ДОБРОДУШНИЙ ГОЛОС»

Ім'я Емілія Дмитровича Кобулея пов'язане для мене з роками молодості, коли зазвичай відбувається становлення поглядів і здійснюється стільки професійних відкриттів. Протягом трьох років я була студенткою Емілія Дмитровича в класі теорії музики. Ці спогади присвячені Кобулею-педагогу.

Ще будучи ученицею Хмельницького музичного училища, я багато чула про Емілія Дмитровича як про серйозного музикознавця і талановитого педагога. Перші заняття були, напевно, скоріше розчаруванням: жодної зовнішньої імпозантності, спокійний діловий тон.

Далеко не відразу мій педагог у мене повірив, я ж відчула благодетельність спілкування з ним дуже швидко. Зовні спокійний та стриманий, Емілій Дмитрович володів великим темпераментом. Його цікавили усі деталі мого студентського побуту, мої літературні, театральні захоплення, мої думки стосовно того чи іншого спектаклю, концерту, виконавця чи музикознавця.

Емілій Дмитрович був на диво скромною, делікатною людиною і своїх оцінок не нав'язував.

Зі мною він спочатку був дуже обережним, напевно, шукав вірний тон, – я ж дуже швидко відчула себе вільнішою, жвавішою і працювати мені стало легше. Коли контакт встановився повністю, виявилось, що при всій педагогічній гнучкості в Е.Д. Кобулея були дуже тверді критерії оцінок, які він намагався прищепити і своїм учням. Перш за все, він наполягав на тому, щоб ми слухали якомога більше музики, особливо нової і сучасної.

Для мене такі вимоги Емілія Дмитровича були особливо важливими, тому що в той час мої вуха були зовсім закриті до всього того, що зараз сприймається як класика. Він влаштовував прослуховування музики, яку ми самі повинні були грати чи виконувати.

В класі Емілія Дмитровича були дуже різні за спрямованістю й устремліннями студенти, і він завжди розумів, що потрібно кожному з них. Мене він спонукав займатись аналізом програмних музичних творів, вокальних та інструментальних. Це було хорошим засобом для мого остаточного звільнення від внутрішньої скутості. Поступово я стала працювати швидше і легше. Коли я приносила в клас якусь частину цілісного аналізу твору, особливо на початку роботи, – Емілій Дмитрович дуже наполегливо допитувався, що буде далі, в якому дусі та характері і на якому матеріалі буде розвинена та чи інша думка.

«Ви вже розвиваєте музичну думку, а ще абсолютно нічого не сказали на початку!!!», – як зараз чую одне із звичних зауважень М.Д. Кобулея.

Я дуже звикла до цього педагога і любила його не тільки за те, що він був добрим до мене. Він пристрасно бажав, щоб я стала справжнім музикознавцем чи педагогом-теоретиком, і глибоко ображався, коли я іноді «прогулювала» заняття. Цим словом позначалася будь-яка лінь, усіляке «півсили».

Феноменальна пам'ять Емілія Дмитровича була «притчей во языцех» у студентів. Але мало хто задумувався над джерелами його усіма визнаної ерудиції та таланту.

Він дійсно дуже багато знав. Але знав, у першу чергу, мабуть, через те, що усе це знання гаряче, самовіддано любив і не міг без цього жити, як без повітря...

Він не був показним, марнославним музикантом, не існувало ніякої «косметики» для завоювання великого успіху. Мілій Дмитрович був істинним служителем мистецтва. Одна лиш його присутність вже визначала серйозність, кваліфікованість роботи.

Я часто бувала вдома у свого Вчителя. Його кімната нагадувала мені домашню філармонію. Тут зосереджено велике зібрання музикознавчої літератури, музичних творів, грамплатівок і... прекрасний рояль...

Як багато він знав. Як часто дискутував Мілій Дмитрович з питань філософії, економіки, літератури та мистецтва. Тепер я дуже шкодую, що не записувала зміст наших тодішніх бесід. Скільки найдрібніших, найтонших деталей музичного життя зберігалось в пам'яті цієї дивовижної Людини, мого Вчителя...

І ще: Емілій Дмитрович ніколи не розповідав про стан свого здоров'я, бо знав, розумів, що скаржитись – означає втягувати іншу людину в коло своїх хвороб, проблем, тим самим посягаючи на чийсь час і настрій. А його делікатність, скромність, прагнення жити, нікого не турбуючи, не допускали цього.

І нарешті, найбільш болюче – про його останнє випробування хворобою... Не хочеться думати про те, що тоді було у нього на душі... Нехай це залишиться за межею його життя та моїх спогадів про цю прекрасну людину.

В ті часи, сповнені фізичних страждань, він все одно вірив у високе призначення, в доброту серця кожного з нас...

Для мене Емілій Дмитрович Кобулей назавжди залишиться не тільки талановитим музикознавцем, педагогом, але і Вчителем життя.

Більше двадцяти років минуло з того часу, як я навчалась у його класі. А мені здається, що це відбувалось тільки вчора, і я, як зараз, бачу перед собою його добрі, живі, з іскринкою очі, продовгувате обличчя, гарне сиве волосся, чую його добродушний голос...

Адріан Корчинський

КОЖНЕ ЗАНЯТТЯ, ЯК СВЯТО

Інколи випадок в житті людини може накласти відбиток на все життя. Я дякую Богові за те, що в 7 років, будучи учнем другого класу Львівської музичної школи ім. С.Крушельницької, завдяки збігу обставин я зустрів у 1976 році Е.Д. Кобулея. Я був захоплений його надзвичайним талантом і щедрістю його душі – і саме з того часу почав займатися композицією. З великою радістю вбирав у себе Його вказівки, робив перші кроки в освоєнні музичних форм.

Однак, коли Емілію Дмитровичу довелось повернутись в Ужгород через відсутність помешкання, я протягом двох років відчував душевну порожнечу. Інші педагоги не змогли знайти підхід до мене і мої заняття композицією припинились. Після повернення Емілія Дмитровича до Львова наші заняття поновились. Мені знову стало дуже цікаво займатися композицією – кожне заняття було для мене святом і я чекав їх з нетерпінням.

Уроки в нас відбувались досить оригінально: на кожную фразу з принесених мною робіт Еміль Дмитрович давав свої коментарі і тут же ілюстрував їх прикладами зі світової класики. Потрібно сказати, що маючи феноменальну музичну і асоціативну пам'ять, Еміль Дмитрович підбирав надзвичайно цікаві приклади – і усе це зводилося до одного – якнайточніше ілюструвати свою думку.

Вже будучи учнем Центральної музичної школи в Москві, мені пощастило жити з Емілієм Дмитровичем в одному помешканні, який тоді якраз знаходився у відрядженні в цьому місті. Протягом того часу я мав можливість познайомитись з Його людськими якостями: прекрасним відчуттям гумору, оригінальними поглядами на життя і надзвичайно глибоким розумінням суті музики. Наші подальші зустрічі стали нерегулярними, але завжди незабутніми і надзвичайно плідними. В моєму житті не було більше такого педагога, як Еміль Дмитрович.

Його листи я бережу, як найдорожчу реліквію; і при кожній згадці, що Його вже немає з нами, сльози спонтанно навертаються на очі. На щастя, продовження Емілія Дмитровича – в Його музиці, в Його учнях.

Пам'яті Емілія Дмитровича я присвятив струнний квартет «Світло далекої зірки».

О музико, мова небес прекрасна!
Я насолоджуюсь твоїми гармоніями,
Я відчуваю тебе, я розумію тебе,
Я можу відтворити тебе на фортепіано,
Я можу навчити цьому своїх учнів.
І всім цим скарбом, яким я володію,
Тим, що я обрала в житті музичну стежку,
Я зобов'язана Вам і «Эллоньке».
Вашому таланту, Вашому терпінню,
Вашій любові, Вашій педагогічній майстерності,
Вашому натхненню, Вам, мій любий вчителю Емілію Дмитрович.
Мої згадки про вас завжди з великою вдячністю і любов'ю.

Євгенія Піцур

Андрій Славич та Орест Ярکا

МИ ТВОЇ «ДІТИ»

Наше спілкування з Емілем Дмитровичем Кобулєєм тривало від 1978 року і до останніх днів його життя. Для нас він залишився чуйним, уважним, вимогливим, по-батьківськи ширим, дотепним. Завжди усміхнений, привітний він був прекрасним педагогом-професіоналом, гідним наслідування. Від першої зустрічі з ним закарбувалося в пам'яті висока ерудованість, феноменальна пам'ять як піаніста, так і музикознавця. Його теоретичні висновки були ілюстровані музичними прикладами з творів композиторів різних епох та стилів у власному виконанні. Простою і доступною для молодих людей мовою, Еміл Дмитрович захоплював нас фаховою майстерністю, педагогічним тактом і щирістю висловлювань. Це, зрештою, стало основними рисами нашої педагогічної діяльності.

Ніколи не забуду, згадує О.Ярка, моє завершення навчання та написання дипломної роботи. Мені, тоді молодому татові, довелося привезти сім'ю, маленького сина та дружину, та розмістити їх у помешканні дорогого вчителя. Впродовж двох тижнів дипломна робота була завершена. У спілкуванні Еміл Дмитрович весь час намагався змусити нас звертатися до нього на «ти», що свідчило про його доступність у спілкуванні. В подальшому наші зустрічі відбувалися не тільки приватно, але й неодноразово він був у Дрогобичі, як голова Державної екзаменаційної комісії Дрогобицького державного музичного училища ім. В.Барвінського. Його висновки і зауваження лягли в основу формування підходів до специфіки навчання студентів училища на заочному відділенні. Сімейний клімат, який панував у родині створював умови для творчого роботи Еміла Дмитровича і був прикладом для наслідування.

Пригадує А.Славич, як у 1982 році було організовано поїздку студентів історико-теоретичного факультету до Києва на прем'єру балету Є.Станковича «Ольга». Наставником цієї поїздки став Е.Кобулєй, який познайомив студентів з видатними музикантами: А.М.Котляревським та Є.Ф.Станковичем. Незабутні відвідини Національної опери і театру камерної та органної музики. Навіть під час обіду Еміл Дмитрович залишався педагогом і наставником. Цінні поради від нього припадали під час підготовки до захисту дипломної роботи. Вже під час праці в стінах музично-педагогічного факультету Дрогобицького державного педагогічного університету імені І.Франка мені припадали слушні зауваги педагога щодо рецензування контрольних робіт з

гармонії у виконанні студентів-заочників. Справді, був дуже приємним сам факт постійної уваги професора до своїх колишніх студентів.

Події і час вносять свої корективи у життя... Ми вдячні долі за те, що вона звела нас з прекрасною людиною-душею і збережемо його світлий образ впродовж свого життя.

Тетяна Росул

МУЗИКОЗНАВЕЦЬ, ПІАНІСТ, ПЕДАГОГ

Моє знайомство з Мілієм Дмитровичем Кобулеєм відбулося наприкінці 1992 року, коли переді мною, випускницею Ужгородського музичного училища ім. Д.Задора, постало питання: де продовжувати свою музичну освіту? Майже без вагань я обрала Львівський Вищий музичний інститут ім. М.В. Лисенка, який славиться прекрасними викладачами і добрими музичними традиціями. Для того, щоб випробувати свої здібності та познайомитись із вимогами до абітурієнтів, вирішено було поїхати на консультацію до Мілія Дмитровича.

Я багато чула про музикознавця, піаніста, педагога Емілія Дмитровича Кобулея. Для нас, закарпатців, його ім'я було оточене своєрідним ореолом, викликало величезну повагу. Його любили й поважали всі без винятку – друзі, колишні колеги, знайомі, учні. Навіть із уривчастих розмов і побіжних зауважень викладачів музичного училища можна було скласти собі уявлення про його непересічну особистість.

З першого дня знайомства Мілій Дмитрович вразив мене своєю добротою, ласкавим поглядом мудрих очей і, на диво, великою скромністю. За цією скромністю відчувався світлий розум широко освіченої людини і талант музиканта. Висока культура, бездоганний музичний смак, ерудованість у питаннях теорії музики – ось якості, які характеризують постать мистця. Він був у курсі нових музичних явищ в Україні і за кордоном, завжди цікавився новинами із Закарпаття.

Мілій Дмитрович володів рідкісною для педагога здібністю просто, переконливо і конкретно вести бесіду зі студентом. Його зауваження були дуже обережними і тактовними, він ніколи не втрачав самовладання і завжди був налаштований доброзичливо та привітно. Мілій Дмитрович Кобулей ніколи не прагнув подавити співбесідника своїми знаннями. Навпаки, уважно слухав заперечення і намагався у ясній, м'якій формі пояснити студентові його помилку чи допомогти її виправити.

Характерною рисою викладання Мілія Дмитровича була гранична ясність у викладі матеріалу і, як не дивно, відсутність схоластики, яка все ж складає суть музично-теоретичних дисциплін. Практичні навички в широкому розумінні слова, допитливість, вміння логічно мислити і постійно підтримувати інтерес до нових музичних явищ – ось найважливіші основи, які закладались Мілієм Дмитровичем у свідомість учнів.

Мілій Дмитрович безкорисливо любив свою справу, завжди був готовий прийти на допомогу, охоче консультував, давав поради, допомагав у практичних справах. Двері його помешкання були відкриті для всіх – колег, студентів, чи просто земляків. Дуже жвавий, привітний і доброзичливий – таким він закарбувався у пам'яті вдячних учнів.

Уляна Баб'юк-Косменко

ВІН БУВ ОСОБЛИВИЙ ЯК ЛЮДИНА І ЯК МУЗИКАНТ

Кажуть, що незамінних людей немає. Це був один із бездушних стереотипів радянського часу. Але коли відходить людина, розумієш, наскільки абсурдна є ця думка, бо кожна особистість є неповторною. А особливо, коли не стає тих найсвітліших душею, від яких випромінюється добро, м'якість, уважність до кожного, толерантність. Про це я думала, прощаючись з Мілієм Дмитровичем. І згадувала...

Ми добре знали і досить часто бачилися, ще від періоду навчання у музичній школі. «Кобулєйчики», як ми називали їхню родину, жили по сусідству, у новозбудованому дев'ятиповерховому будинку. Вони ще не мали свого телефону і часто приходили до нас дзвонити до родини в Закарпаття. Тоді ще треба було замовляти номер і довго, часом годинами, чекати на з'єднання. Ці «очікування» і стали початком нашого знайомства, а пізніше – дуже теплих взаємин.

Мілій Дмитрович відразу підкорив мене своєю надзвичайною м'якістю, яка відчувалась у поведінці, судженнях про різні події, оцінці концертів. Вона відчувалась і в його руках, і у мові з м'яким закарпатським вимовлянням деяких приголосних. Ніби і зараз чую «Уляна» – тембр його голосу теж був дуже м'який та тихий, і слухати його завжди було дуже приємно власне у тембровому, інтонаційному аспекті.

Пізніше я приватно готувалась у Мілія Дмитровича з теоретичних дисциплін – гармонії та трохи сольфеджіо. У нашій школі ім. С.Крушельницької я навчалась у І.Дроздової, яка давала дуже високу підготовку, професійний вишкіл, але у нас відводилось мало часу на творчі завдання. Зате у Кобулея це завжди було на першому місці і я на перших заняттях так захоплювалась, що не помічала часу – замість нудного для мене простежування правил голосоведення та зіставлень гармонічних функцій це було свято музики, в першу чергу, вишукування співзвуч, які приносили естетичне задоволення.

Часто Мілій Дмитрович сідав за фортепіано і до звичайних гармонічних задач відразу імпровізував супроводи у різних фактурах, і всі просто

надзвичайно гарні, вишукані, завжди такі ж м'які, мелодійні, гармонійні, як і його душа. У його кімнаті, окрім фортепіано, було безліч нот, партитур, і, звичайно, книжок не лише з історії та теорії музики, але й з філософії, мистецтва, які свідчили про широкі зацікавлення господаря.

Мілій Дмитрович мав ще одну рису, яка виділяє людей з високим духом – він завжди був чимось захоплений, я ніколи не бачила його у вигляді змученого життям старшого чоловіка, який вже все знає і усе бачив. Постійне зацікавлення до усього, не тільки музикою, якась юнацька безпосередність поєднувалась з надзвичайною скромністю у спілкуванні з студентами. Ніколи не розмовляв зверхньо, з висот свого інтелекту, а з усіма, як з рівними, немов із друзями, і усі, в свою чергу, відразу проникались до нього симпатією. Хоча широта і глибина знань Мілія Дмитровича просто вражали, але ніколи не відлякували і кожен вільно говорив те, що думав, без страху, що тебе, дурня, зараз пан професор висміє.

Він ніколи не шукав вигоди для себе, не робив «кар'єри», бо в тому суспільстві це вимагало або дуже твердого характеру, або великої нещирості, він працював як старший викладач. Але я знаю, що небагато музикантів може стояти коло нього як рівня, і Мілій Дмитрович для мене завжди був справжнім професором.

У консерваторії я слухала у Мілія Дмитровича лекції з аналізу музичних форм. Усіх нас спершу вразили не лише фантастичні знання нашого викладача, але і його власні ілюстрації творів. Він був не тільки чудовим професіоналом-теоретиком, а й прекрасним піаністом і грав нам деколи цілих півпари, акцентуючи під час гри увагу на певних моментах.

Усі сонати Бетовена, Моцарта, Гайдна, романтиків, твори сучасних композиторів – це були як невеликі «концерти» в курсі аналізу. Ми приносили на пари записи з модними на той час групами – «Queen», «Pink Floyd». Мілій Дмитрович цікавився усім, він не кривився, як багато хто тоді з старшого покоління на рок-музику, а одразу починав її фахово аналізувати, захоплюючись незвичною гармонією, виділяючи багатство ритміки, специфіку форми цих зовсім не «класичних» за звучанням творів.

Оця молодість душі збереглася у нашого улюбленого вчителя до кінця. Ми не надто багато писали па парах, але взяли, мабуть, найважливіше – любов до музики, прагнення зрозуміти її якомога глибше, сприймати усе «незашореними» очима – ось чого навчав нас Мілій Дмитрович.

Музика була його життям. Після навчання ми зустрічались найчастіше на концертах. Деколи мені щастило сидіти коло нього і той концерт відразу набував якогось глибшого значення, бо у перерві, а потім по дорозі додому,

Мілій Дмитрович ділився враженнями від творів, їх виконання, і це завжди було дуже цікаво, дуже глибоко. Одного разу він мені поскаржився, що не може, як звичайна людина, розслабитись і відпочити, слухаючи музику, бо автоматично спрацьовує «професія» – при звучанні відразу в голові починається аналіз гармонії, форми та інших аспектів.

Якщо концерт був гарний, Мілій Дмитрович ставав піднесеним, захопленим, якимось дуже радісним, як на свята. Якщо не дуже – він ніколи не критикував гостро, нещадно, а тільки, як завжди, у своїй м'якій манері, якимось натякав, що, можливо, там-то можна би було...

А гумор, а посмішка, якась дуже світла, яка дуже часто була на його обличчі, м'яка іронія, вміння у кожній неприємності вловити щось веселе і цим зняти напругу.

Я його дуже часто згадую. Вже минуло досить часу, але мені далі дуже бракує Мілія Дмитровича, наших розмов на каві, його голосу, посмішки, оцінки почутого і ще тепер деколи на концертах я шукаю, забувши, його очима, щоб разом їхати додому. У житті мені пощастило спілкуватись з різними цікавими і гарними людьми, але ніхто не замінить Мілія Дмитровича, він був особливий і як людина, і як музикант.

Оксана Стасюк-Осташевська

ПОРЯДНІСТЬ – ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ СПРАВЖНЬОЇ ОСОБИСТОСТІ

... Пригадую далекий 1978 рік і наш III курс у Львівській консерваторії. Чому зринув у пам'яті саме цей рік? Адже саме тоді я перевелася на навчання з Івано-Франківського педінституту до Львова і потрапила до групи, керівником якої і був Мілій Дмитрович. Одночасно зі мною до Львівської консерваторії з Астраханської консерваторії перевелася і Світлана Ройтенберг. Властиво, там і трапилася історія, з якої ми всі мали добрий життєвий урок на вимір порядності.

Не вдаватимусь у подробиці, бо хочу розповісти не про самі обставини, а про роль Мілія Дмитровича в усій цій події. Суть полягає у тому, що Світлана Ройтенберг невдовзі збиралась емігрувати з родиною до Америки. А наше покоління ще добре пам'ятає формальності і штампи тодішньої ідеології, якої не був позбавлений і наш вуз.

Одним словом, ми мали долучитись до загального процесу паплюження і „навішування ярликів” на людину, яка ніби-то позиціонувала себе до групи. І через багато років я із вдячністю пригадую, що саме завдяки Мілію Дмитровичу ми не піддалися шельмуванню зовсім невинної, а навпаки, надзвичайно працюючої, порядної і здібної студентки.

Пам'ятаю, як Мілій Дмитрович розпочав свою промову: увесь такий спокійний і водночас переконливий, справжній наставник молоді. Як керівник групи, він навмисно відзначив, що одна з кращих студенток (і то дійсно було так!), на жаль, залишає навчання. В його словах було стільки щирості і теплоти, що після виступу Мілія Дмитровича ми, насправду, стали переконані, що від нас їде дуже хороша людина.

Чому я згадала цей епізод зі своєї студентської пори? Порядність – один із чинників справжньої особистості. А Мілій Дмитрович був нею у всі часи, твердо стоячи на ґрунті служіння мистецтву, а не ідеології. Окрім того, він ніколи не був членом КПРС.

Згадана історія – мізерна частка поведінки, учинків цієї дивовижної людини. Він ніколи не мислив категоріями так званого „патріота батьківщини”, не поділяв людей за національністю, а оцінював їх за особистісними якостями – тому-то так легко і просто було з ним спілкуватися.

Йому завжди вдавалося нас згуртувати. Пригадую ще і незабутню подорож в Карпати, у Ворохту, наприкінці IV курсу. Це був винятковий

відпочинок. Мілій Дмитрович невидимою паличкою мага зробив його легким, сонячним і веселим. Ми повернулись до Львова дуже згуртовані і немов рідніші один одному.

Добрим, чесним і відвертим у спілкуванні із нами, студентами, – таким запам'ятався і залишився у спогадах ІТФ 1982 року випуску шановний Мілій Дмитрович Кобулей.

*Ремінісценція
на тему Кобулея
на основі народної української
пісні 1920-х рр. В. Барвінський*

ЛІРНИЦЬКА ПІСНЯ **ПЕСНЯ ЛІРНИКА**
В. Барвінський

Lento *sempre legato*

mp *molto espressivo* *mp (pp) poco rubato*

poco cresc. *simile*

più P e poco sostenuto *pp*

K-338

Алла Сіренко

ЧОТИРИ НЕЗАБУТНІХ УРОКИ З МОЇМ УЧИТЕЛЕМ

Чомусь коли говорять про справжню стару Львівську інтелігенцію, я завжди згадую Мілія Дмитровича – мого вчителя з аналізу музичних форм, коли я навчалася на композиторському відділенні Львівської консерваторії.

Він завжди був елегантно вдягнений, підтягнутий, з доброзичливою посмішкою. Консерваторські студенти та вчителі часто зустрічалися в кафе (на Саксаганського?) за чашкою смачної Львівської кави. Говорили про погоду, музику і обмінювалися жартами. Здавалося, що час так і зупиниться на цьому...

Коли я розказувала своїй мамі – Марії Степанівні Сіренко (яка викладала більше 40 років у львівському музичному училищі флейту) про своїх вчителів, я згадала Мілія Дмитровича і мама посміхнулася, адже вони були однокурсниками. За маминими спогадами, Мілій Дмитрович був одним з популярних студентів в консерваторії серед дівчат, бо ж такий був він гарний, ввічливий – ну справжній Джентльмен і прекрасний фахівець! Цікаво поєднати пам'ять різних поколінь. Адже постать Мілія Дмитровича мало змінилася з тих давніх часів. Може трохи посивів і більше став палити цигарок!

Мені завжди було дуже цікаво розмовляти з Мілієм Дмитровичем про музику і різні новітні її форми і течії. Ніколи не забуду, як колись на лекції з аналізу музичних форм він мені порадив не завжди дотримуватися книжкових канонів, адже в майбутньому композитори самі винаходять свої шляхи в музиці і нові музичні форми. Цей погляд на творчу свободу я буду пам'ятати все моє життя. Адже ідеї інколи важливіші багатьох теоретичних книг. «Будь самобутнім, не компромісним вільним творцем» – це кредо я взяла від Мілія Дмитровича як композитор і дуже йому вдячна за це.

Йшли роки – мої вчителі залишилися там, де ми попрощалися – у Львові, в консерваторії, а ми, студенти, розлетілися за своєю долею, хто далеко, хто близько.

Так склалося. Що моя доля була жити в Англії. Я писала багато нової музики й інколи приїжджала до Львова на свої концерти, побачитися з друзями і рідними. Завжди дуже приємно було зустріти Мілія Дмитровича. Він був як завжди підтягнутим. Енергійним, з доброзичливою посмішкою. Обмінювалися новинками. Він тоді був активно пов'язаний з Угорською громадою у Львові і пропагував творчість закарпатських композиторів. В

один з моїх приїздів Мілій Дмитрович попросив про одну послугу – заручитися допомогою вдові одного закарпатського композитора. Наше сьогодні – це час, коли ображених та ошуканих серед митців є чимало. А Мілій Дмитрович, будучи людиною високого рівня порядності, зголосився допомогти цій пані у справі отримання гонорару від публікації за кордоном твору її покійного чоловіка. І я переконана, що завдяки Мілію Дмитровичу, дружина композитора не була ошукана сумнівними зацікавленими особами (з етичних міркувань прізвище не згадую). Вчинок Мілія Дмитровича був яскравим прикладом благородства, доброти, турботи про друзів, музикантів. Адже напевно в нього були якісь свої проблеми, але як справжній інтелігент та громадянин з великої букви – він перш за все піклувався про людей слабких, творчі долі яких потребують такої турботи від сильних духом.

Цей приклад благородства та доброти був для мене ще одним уроком від Мілія Дмитровича на все моє майбутнє життя.

Приємною несподіванкою була випадкова зустріч з Мілієм Дмитровичем у Львівському оперному театрі на моїй опері «Золотий пінгвін». Мілій Дмитрович сказав, що багато різних чуток ходять у Львові про мою оперу, і от він вирішив прийти сам, щоб скласти свою думку. Після опери він підійшов і привітав мене, говорячи: «Незалежно що там говорять – я Вас поздоровляю і вважаю, що Ви написали вдалий, цікавий твір, який буде жити довго». Це був ще один урок для мене – завжди складай свою думку сам, не залежну від критиків інших...

Останній раз я бачила Мілія Дмитровича незадовго до його прогресуючої хвороби. Я запросила його на каву. Ми довго говорили про сучасну музику, згадували консерваторію та професорів, які несподівано швидко відійшли від нас. Чомусь було сумно. Мілій Дмитрович кашляв, але сигарету не викидав! Я зауважила, що треба напевно менше курити, на що вперше я почула легке нарікання Мілія Дмитровича: «Я би взагалі не курив, але життя настільки буває несправедливим і огидним, що дим цигарки допомагає відокремитися від цього бруду»... Дим цигарок, який таки вбив мого вчителя, бо бруду навколо було більше, ніж могло винести його благородне і добре серце... Адже Він як професіонал і людина напевно заслуговував більше в цьому житті і в тій же консерваторії, з якою була пов'язана більша частина його життя. Напевно, це був останній його урок – цінувати людей і їх здобутки потрібно, коли вони ще живі і з нами, бо потім їм байдуже.

Я впевнена, що в кожного, хто знав чи зустрічався з Мілієм Дмитровичем, він зумів знайти струни доброти і запалити вогонь творчості, натхнення, благородства і кращих людських якостей – бути людиною з великої букви. Я дуже вдячна, що доля подарувала мені зустріч з цією надзвичайною людиною, яку я завжди буду пам'ятати з величезною повагою! Вічна йому пам'ять.

Людмила Фалендюк

ЙОГО ЧУТЛИВА ГЕНІАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА

Коли я познайомилася з Емілем Дмитровичем Кобулеєм, мені було п'ять років. Прийшла до нього на перший урок і він відразу запам'ятався мені чомусь дуже високим, струнким, ясноволосим і дуже веселим. Три роки навчання в Ужгородській дитячій музичній школі імені П.І.Чайковського пройшли, як одна світла мить великого свята. Завжди привітний і рівний у своєму спілкуванні, він ніколи не дозволяв собі роздратування і підвищення голосу в процесі роботи. Відсутність похвали я сприймала як катастрофу і з усіх сил, особливо тривалішими заняттями, старалася на неї заслужити.

1968 року я поступила до Ужгородського музичного училища в клас Е.Д.Кобулея. Як згодом виявилось, я була останньою його студенткою-піаністкою. Вище курсом навчалися в нього тоді Неля Бошицька та Ірочка Костик. Це був незабутній час. Строго регламентованих уроків не було, я з задоволенням і цікавістю сиділа на уроках у Нелі й Іри, показувала свої «досягнення» і, як наймолодша, бігала за сигаретами для улюбленого педагога. Завжди дивувалася, як він міг показувати на фортепіано найскладніші пасажі, не випускаючи сигарети з руки. Дуже часто в силу якихось обставин заняття відбувалися у нього вдома, гра записувалася на магнітофон. Учителю уважно й терпеливо вислухував наші висловлювання і ненав'язливо спрямовував наші думки в потрібне русло. Це були розмови не лише про музику... Потім, завжди усміхнена і толерантна Елішка Іванівна, годувала нас усіх, як тепер згадую, смачненькою печеною картоплею з паприкою і сухариками по-угорськи.

Зовсім окрема розмова про дружбу моїх батьків з родиною Кобулеїв. Багато родинних свят проводилися разом. Еміль Дмитрович любив і знався на застіллях, завжди веселий і легкий у спілкуванні, був душею будь-якого товариства.

Привчаючи нас до сцени, Вчитель методично, двічі на рік, вивозив «своїх курчат», тобто мене, Іру і Нелю, своїм «Запорожцем» в «турне» по музичних школах області. Ми виступали в Хусті, Береговому, Сваляві, Мукачеві і, обов'язково, в малому залі нашого музучилища. І кожен раз, повертаючись машиною з концерту, ми обмінювалися враженнями про виконане. Учителю дуже делікатно і скрупульозно відзначав усі «додатні» і «від'ємні» сторони гри.

Запам'ятався мені ще такий епізод. Коли вивчала Ноктюрн сіс-молл Ф.Шопена, мені чомусь довго не вдавалося природня емоційність кульмінації. Еміль Дмитрович свідомо не показував мені це місце, примусивши мене провести кілька днів у безконечних пошуках потрібної інтонації, темпу, фразування. Нарешті я увірвалася в клас з радісним збудженням в очах. У нього в той час був урок, але він, не сказавши ні слова, дав мені можливість продемонструвати знайдене. Я згодом була дуже горда з його похвали. Значно пізніше я зрозуміла геніальність педагога, який своєю награною безсторонністю запалив моє боязливе творче «я» до пошуку творчої досконалості.

Згодом, через багато років ми з Ірою Костик і Нелею Бошицькою часто говорили про те, що завжди будемо пам'ятати чудові роки навчання, проведені з цією прекрасною людиною, Музикантом і Педагогом.

Северин Тихий

ЛИЦАР МУЗИЧНОЇ АНАЛІТИКИ

Мені, як студенту кінця 1980-початку 1990-х років, пощастило вчитися у двох педагогів, що тоді викладали аналіз музичних творів, – Емілія Кобулея та Яреми Якубьяка. На самому початку, близько місяця, я вчився у Кобулея, а потім перейшов до Якубьяка, в якого і закінчував даний курс.

Вони, без сумніву, у ці часи репрезентували не тільки основні напрямки науки аналізу, але й вкладали туди своє власне бачення основних його проблем. Кожний мав свої привабливі сторони. Сама методика викладу теоретичного матеріалу, а також розгляду самого музичного твору відбивала індивідуальність викладача.

Ярема Якубьяк намагався подавати теоретичний матеріал у стислому, концентрованому вигляді з прагненням до лаконічного формулювання основних положень і з класифікацією всіх проявів даного музичного явища. Музичний твір служив доповненням або ілюстрацією до теоретичних положень і, безсумнівно, ставав важливим аргументом для пояснення теми заняття. Тому і сам музичний аналіз конкретного твору, як правило, ставав у центрі уваги на індивідуальних заняттях. Вже після проаналізованого музичного твору викладач давав резюме, щоб підсумувати взаємозв'язок теорії з практикою.

Зовсім інакше виглядали лекції Емілія Кобулея. Тут, напевно, впливали обставини формування його як музиканта і педагога. Як відомо, він був піаністом і теоретиком, а також у душі – композитором. Хоча у Львові він не викладав композицію і не був членом Співки композиторів, але в Ужгородському музичному училищі він вчив писати музику здібних студентів, допомагав їм виявити свої здібності. Саме завдяки контактам з Емілієм Кобулеєм зробив свої перші кроки у царині музичної творчості відомий український композитор Євген Станкович, який зараз святкує 65-літній ювілей.

На заняттях у першу чергу його цікавив сам феномен звучання музичного твору. Він мав надзвичайно співучий, глибокий і опуклий спосіб звуковидобуття. Тому, пояснюючи основні положення заняття, він не вдавався у всі тонкощі класифікації, а брався ілюструвати якийсь твір, що був притаманний для даної теми.

Перед виконанням він проводив поетапну розминку рук від кінчиків пальців до ліктів – саме так колись учили піаністів у Віденській консерваторії. Після власної ілюстрації твору на фортепіано чи після прослуховування

запису, він відразу ж починав дискусію зі студентами, щоб заохотити їх до активного сприймання і розуміння індивідуальності автора. Після того поступово, на прикладі певного твору, формулювалися всі положення даної теми у зв'язку з особливостями музичного твору. Лише після цього Емілій Кобулей робив огляд літератури з даного питання і рекомендував до самостійного вивчення велику кількість різноманітних праць. Саме вивчення теоретичних робіт та музикознавчої літератури він закріплював під час індивідуальних занять зі студентом.

Велике значення мали не тільки музикальність Емілія Дмитровича при виконанні творів для аналізу, що часто перетворювалися на концертний виступ, але й сама манера спілкуватися зі студентами. Так як Емілій Кобулей вкладав багато емоцій та пристрасті у звучання музики, так само він вкладав багато пафосу у риторику своїх пояснень, в той час як Ярема Васильович прагнув до об'єктивізації у викладі теоретичного матеріалу, виділяв логічні акценти в основних положеннях, а другорядні питання звучали „на тон нижче”. Тому в цілому вони йшли до однієї мети, але в одного переважав дедуктивний метод, а в іншого – індуктивний. Який з них кращий – сказати важко, однак вони звучали дуже переконливо у кожного лектора, виконавця і педагога.

Безперечно, Емілій Кобулей був окрасою Львівської консерваторії. Він чудово знав музику: класику, старовину і сучасність. Сильною стороною його викладацького таланту була жвава орієнтація у сучасній музиці, її складностях інтонування та формотворення. Тут його полемічний жар довго не вгамовувався. Немов лицар, що здійснює провокативні удари мечем, Кобулей перевтілювався у світ ідей та задумів композитора, процес становлення музики і робив студентів співучасниками творення художнього шедевиру. Своє захоплення музикою він умів передати продовжувачам своєї справи.

Оксана Коваль

У ЖЕСТАХ, НІБИ «ДЕЛЬФІЙСЬКИЙ ОРАКУЛ»

...Він увійшов до аудиторії, де мала відбутись наша перша лекція з аналізу музичних форм, швидкою енергійною ходою та з променистою посмішкою. Ця привітна і така доброзичлива усмішка, в обрамлені пишних вус, завжди була присутньою на його обличчі. У поставі і неперевершених манерах відчувався прикметний педантизм, особлива зібраність. Чомусь усім нам нагадував «бравого австрійського офіцера» – такого вишколеного і шляхетного. І від тої першої зустрічі таким він і запам'ятався назавжди: Емілій Дмитрович Кобулей – наш вчитель, викладач з прекрасної студентської пори навчання у Львівській консерваторії...

Був людиною винятково творчою в усіх видах своєї діяльності. Був цікавим співрозмовником на лекціях. Особливо цінними для нас, студентів-музикознавців, були індивідуальні зустрічі. Даючи дуже багато для глибокого пізнання аналізованого твору, Емілій Дмитрович дбав і про наше розуміння часу, до якого був причетний пропонований твір. Адже сучасному виконавцю інколи досить складно беззастережно повірити у те, у що глибоко вірив композитор минулого. Зазвичай, просто віриш тільки партитурі, тобто лише «чистій» структурі твору, записаній на нотному папері. В результаті чого здебільшого виникає чітке і, водночас, відсторонене розуміння форми. Емілій Дмитрович умів зорієнтувати не просто на «схему», але й наблизити до цілісного духовного світу автора, надихнути його вірою. Від того ставався очікуваний феномен «осмисленого» аналізу.

Емілій Дмитрович уважно дослуховувався до музичного тексту, який ми виконували і коментували. У серйозному погляді його очей інколи був подив. Викладач мовчав, допоки не скінчиться відповідь, а далі раптово починав ставити запитання з таким темпераментом у голосі та жестах, немовби був «дельфійським оракулом». Проте, траплялися випадки, в яких, як вердикт, звучало лише одне слово: «Хорошо!», – та цього було достатньо. Бо це славнозвісне кобулеєвське «Хорошо!» містило в собі найвищу оцінку. Йому було притаманне вміння імпровізації, завдяки чому його гра завжди приваблювала.

Найбільше вшанування, справжня його харизма захоплено збереглись в усіх тих, хто знав його і чув. Кажуть, що людина повинна бути самодостатньою. Якщо ти цікавий для себе, з тобою буде цікаво й іншим. Емілій Дмитрович

Кобулей належатиме до тих, про кого поетичними рядками Ліни Костенко можна сказати:

...І між людьми не буде самотнім,
стоятиме, як дерево над потоком.
Крилаті з нього виростають плоди,
і з тих плодів посіюються сади.

**А музика звучить і досі
(Світлій пам'яті Еміла Кобулея)**

Сумує з нами Ваш старий рояль.
Не відзвучала ще остання нота.
Його журбу не розумів ніхто так,
Як Ви. Тому така його печаль...
Ми перед Вами тяжко завинили,
Що ми живі, а Ви... А Вас нема.
Нікому зла в житті не причинили.
Чому ж дочасно Вам така зима?
Осінні квіти – це остання шана.
Бо люди що? Вони такі слабкі...
У Вас лишилась Елішка кохана
І Ваші діти – пагінці гінкі.
Рояль сумує. Тільки що він може?
Не в його силі зупинити смерть.
О Боже правий, милосердний Боже,
Прийми ту душу, виповнену вщерть
Людським добром... А музика велична
З під Ваших рук у Всесвіті звучить...
Жаль, але пам'ять не буває вічна.
Вона, як і життя – коротка мить.

Тетяна Фролова

Випускники ТКФ 2004 року

ВЕЛИКА ЛЮДИНА. МУЗИКАНТ. ПЕДАГОГ

Зоряна Ластовецька

Доля подарувала нам зустріч з непересічною особистістю, талановитим музикантом, прекрасним педагогом – Емілем Дмитровичем Кобулеєм. Нам випала чудова нагода вивчати під його керівництвом аналіз музичних форм та протягом п'яти років навчання тісно спілкуватись у рамках академічної групи. Ми його страшенно любили. Ми стали його останніми випускниками...

Дуже важко говорити, а тип паче писати про нашого дорогого Еміля Дмитровича, в минулому часі. Адже навіть зараз ми інстинктивно відчуваємо його присутність і на концертах, і біля його улюблених аудиторій в музичній академії – класів теорії музики та композиції (№ 40, 41). Дотепер згадується його розумний та уважний погляд світлих очей з-під окулярів, благородний вираз обличчя, „мудра” сивина, доброзичлива посмішка, характерний хрипливатий тембр голосу, аристократичні тонкі пальці...

Цікаво, що незважаючи на таку велику різницю у віці, Еміль Дмитрович мислив та говорив з нами, як молода людина. Він зберіг фантастичну свіжість та неупередженість в оцінці явищ дійсності, а гострий розум та швидка реакція були просто вражаючими.

Окремо хочемо наголосити на професійних та морально-етичних якостях нашого Педагога. Еміль Дмитрович був закоханий у свій предмет, тому ми дуже любили його лекції. Нас завжди дивували глибина його знань, широка ерудиція, добра обізнаність в суміжних видах мистецтв. Усі свої пояснення Еміль Дмитрович завжди супроводжував грою на фортепіано як кваліфікований піаніст, причому на схилі літ він зберіг досконалу піаністичну техніку.

Дуже часто ми говорили Емілю Дмитровичу про те, що він для нас є не просто чудовим педагогом, шанованим наставником, а духовним Батьком. Тому що той спектр почуттів і емоцій, котрий у нас був пов'язаний з ним, виходив за рамки навчального процесу. Ми в його особі мали радника, у певних ситуаціях захисника, мали близьку та рідну нам людину.

Дякуємо Всевишньому, що на нашій життєвій дорозі ми зустріли Еміля Дмитровича Кобулея. Світла пам'ять про дорогого Вчителя, тепло його благородної душі та великого серця завжди зігріватиме нас, будучи дороговказним орієнтиром на все життя. Адже такі люди так просто не

відходять. Вони своїм життєвим прикладом стають для нащадків провідною зіркою, втіленням душевного багатства, великої простоти, істинної мудрості.

Любава Сидоренко

Еміль Дмитрович Кобулей залишився в нашій пам'яті як надзвичайно світла, добра та щира людина. Він виховав цілу плеяду музикантів, яких знають далеко за межами України. Еміль Дмитрович глибоко розумів потребу виховання кожного зі своїх студентів, був вимогливим та знаючим педагогом. Спілкування з ним робило нас духовно багатшими, а сама постать Вчителя була орієнтиром для багатьох поколінь українських мистців.

Анна Школьнікова

Від моменту знайомства з Емілем Дмитровичем вперше, у 16 років, я відчула себе особистістю, збагаченою знаннями у царині теорії та історії музичного мистецтва. Неодноразово переконувалась впродовж студентських років, що він умів *навчити* – не просто дати певні знання, а ще й навчити ними оперувати. Наведу приклад хоча б з предмету сольфеджіо, в якому однією з важливих форм роботи є написання поліфонічних диктантів тощо. Еміль Дмитрович, насамперед, дбав про розвиток поліфонічного мислення, розуміння логіки багатоголосся. Завдяки чому дво-, чотириголосні взірці записувались легко і осмислено.

Його вказівки завжди були точними, лаконічними і чіткими. За одну академічну годину ми проходили деколи два-три предмети в комплексі. А що вже говорити про написання гармонічних задач, які з легкої руки Емілія Дмитровича ставали не просто схоластичними схемами з гармонічними функціями, а виходили музичними мініатюрами з ознаками того чи іншого стильового напрямку епохи. Відтак, з'являлись численні а la ноктюрни, вальси, прелюдії, марші, тарантели, які я донині ревно бережу.

Що ж стосується взаємовідносин між нами, студентами, та шановним Емілем Дмитровичем, то вони завжди були чудовими. Бо в його особі знаходили не лише фахового викладача, але й радника, що умів якось зарадити, підбадьорити добрим, мудрим словом чи дотепним жартом.

Не можу звикнути до думки, що цієї світлої людини вже немає. Бо у пам'яті зринає образ завжди усміхненого Вчителя. Це був чудовий педагог з базою енциклопедичних знань. Шкода, що відходять кращі фахівці, які формували у свій час імідж Львівської музичної академії ім. М.Лисенка, і серед них – Емілій Дмитрович Кобулей.

Богдана Максименко

Коли ми переживаємо втрату близької нам людини, то завжди у пам'яті залишаються тільки найсвітліші спогади. Коли ж відходить у вічність педагог, і не тільки у вузькоспеціалізованому напрямку, а Вчитель і порадник у життєвих питаннях – то пам'ять відтворює саме ті найдорожчі моменти спілкування, коли ми відкривали свідомості секрети світобудови, у яких знаходили свої розв'язання, здавалося б, найскладніші і невіршувані проблеми. Одним із таких Вчителів був для нас Еміль Дмитрович Кобулей.

Людина надзвичайної ерудиції, щира, з тонким почуттям гумору, він органічно поєднував у собі музиканта-практика та доброго, обізнаного теоретика. Його професійний і водночас творчий, неординарний підхід до музики завжди допомагав нам відкривати щось нове у творах, здавалося б, давно відомих і вже добре вивчених нами.

Відвідуючи його курс лекцій з „Аналізу музичних форм” протягом двох років у ЛДМА ім. М.В. Лисенка, ми вчилися не «зачерствіти» і не стати байдужими до живої музичної тканини, не перейти на небезпечну для теоретика лінію формального підходу до музичного аналізу і не стати, як говорив сам Еміль Дмитрович, – «теоретиками від музики». Адже для нього головними критеріями при аналізі музичного твору були добре знання самого музичного матеріалу, особисте враження від його музичного звучання, усвідомлення змістовного наповнення твору, і, лише потім, виявлення особливостей втілення змісту у структурі всієї музичної композиції.

Так склалося, що наш курс теоретиків та композиторів виявився останнім, з яким Еміль Дмитрович працював від початку і до кінця. І нас завжди захоплювало і, водночас, приваблювало в ньому те, що незважаючи на свій вже похилий вік, він зберігав оптимістичну й об'єктивну оцінку дійсності. Завжди цікавими та незаангажованими були його думки з приводу сучасної музичної культури та шляхів її розвитку, оцінка можливостей виконавців і поради щодо усунення тих чи інших виконавських проблем. Його захоплення живописом, розуміння й надзвичайне відчуття класичних законів композиції, завжди робило лекції «візуальними» та яскраво образними. Досі згадуються ті живописні паралелі з картинами майстрів-класиків, які він приводив, аналізуючи твори композиторів на наших заняттях.

Також ми всі з вдячністю згадуємо увесь той час, який ми провели разом у не завжди зручних, але таких рідних класах: взимку мало опалених, а влітку спекотних, і завжди освітлених його цікавими ідеями; його музичні ілюстрації, завжди напам'ять; його діалогічний метод роботи зі студентами, завжди спрямований на висловлення нами власної думки, і головне – на вміння її обґрунтувати. Адже для нас, студентів, найціннішим було те, що

маючи свою власну позицію щодо аналізованої музики, він завжди залишав право на зміну власних поглядів, якщо інша думка була справедливою і добре аргументованою.

За цю професійну та життєву школу ми ще раз щиро дякуємо. Ми були і залишаємося його учнями, а отже, і його величезний досвід, до якого ми мали можливість лише злегка доторкнутися, постараємося гідно продовжити і реалізувати у житті та у власній науково-творчій діяльності.

Осіnnий вітер тихо розкидав свої златаві шати,
Бруківку вкривши килимом ряним...
І світлий промінь сонця захотів скрашати
Цей день, який залишиться для нас сумним.

Урочисто і сумно чоловічий хор співає,
Струнки акорди тануть, йдуть у небуття...
Та дивно: в цій гармонії чогось не вистачає,
Бо не звучить в ній більше нота Вашого буття.

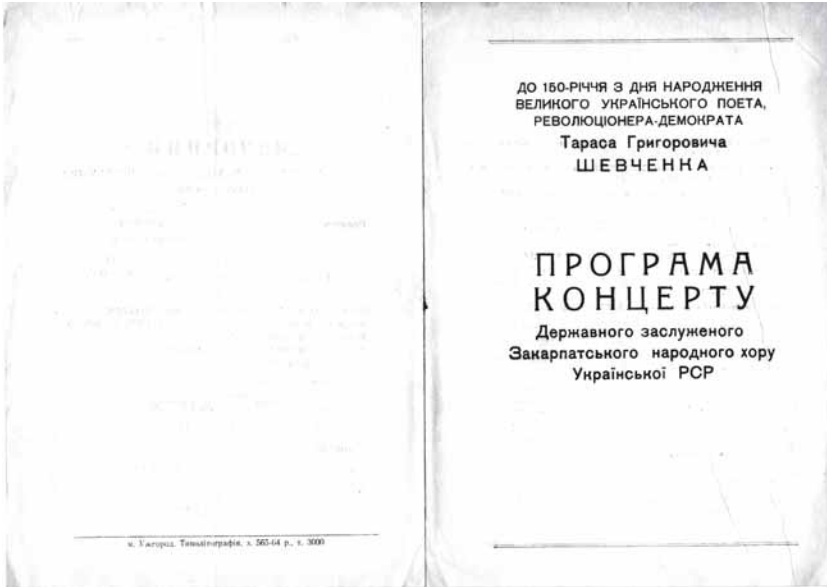
Вона звучала завжди чисто, гордо і надійно,
Запалюючи жаром Терпсіхори молоді серця.
Залишилась назавжди з нами Ваша щира посмішка спокійна
Й легкий дитячий жест руки, оте останнє «па».

Востаннє взявши Вас за руку в склепі безіменнім,
Де звук повільно помирав в височині,
Я зрозуміла, що в житті оцім буденнім
Ми Вас не цінували, поки були Ви живі.

Ви при житті не мали почестей, регалій, слави,
Які тепер купити за гроші може кожний «мудрий» враз
То друге місце лише Ваше – ось у чому справа,
І Ви були один такий, а їх – багато в нас.

Останній промінь проникає за могильні ґрати,
Сльоза з очей спливе, в кутку хтось заридав...
З небес слова філософа Ви можете процитувати:
«Цей світ ловив мене, та так і не спіймав».

Тетяна П'ятничка

**Студенти Ужгородського музичного училища, які
закінчили клас спеціального фортепіано
у Е. Д. Кобулея (1958-1970 рр).**

1. Бринзей Елішка
2. Тадлер Йосиф
3. Гошовська Тамара
4. Іванчо Марія
5. Кузьмик Ірина
6. Густ Ірина
7. Логойда Тетяна
8. Стецик Оксана
9. Шелест Оксана
10. Лінер Катерина
11. Ковчі Марія
12. Канчева Магдалина
13. Дравецька Марія
14. Ольхович Євгенія
15. Гаврилко Лариса
16. Томчані Габрієла
17. Рокосовик Степан
18. Сенько Магдалина
19. Ілляшко Тетяна
20. Костик Ірина
21. Бошицька Неля
22. Фалендюк Людмила

**Студенти Ужгородського музичного училища,
які закінчили курс музично-теоретичних дисциплін
у класі Е. Д. Кобулея (1964-1970 рр.)**

1. Соломка Тиберій	22. Якубович Агнеса
2. Гольдштейн Юдита	23. Масляник Ірина
3. Бодак Ірина	24. Жукевич Валентина
4. Беда Єва	25. Мітрікіна Іна
5. Стецик Оксана	26. Олійник Наталія
6. Яцків Олена	27. Ніткулінець Ольга
7. Ембер Тиберій	28. Полак Тиберій
8. Опаленик Ольга	29. Вайс Геда
9. Цірікус Катерина	30. Едельштайн Юлія
10. Фушич Катерина	31. Дока Світлана
11. Русин Тетяна	32. Роман Анна
12. Желтова Ала	33. Кубарич Наталія
13. Рейдер Ала	34. Вайс Юдита
14. Якубович Олена	35. Гершкович Ірина
15. Кайтукова Марина	36. Ночевнова Ірина
16. Невзорова Адель	37. Щербаченко Наталія
17. Валько Єлизавета	38. Муравець Віра
18. Желтвай Сусанна	39. Беркович Олександр
19. Отченаш Марина	40. Петрецька Єва
20. Готесман Олена	41. Єндрик Катерина
21. Акерман Юдита	

**Випускники ЛДМА ім. М.Лисенка
класу спеціалізації Е. Д. Кобулея (1970-1990 рр.)**

1. Кравців Ольга
2. Мокану Людмила
3. Вяткіна Людмила
4. Говда Василь
5. Іваніщев-Сібіряков Ігор
6. Сливінська Тетяна
7. Хомандяк Уляна
8. Ярка Орест
9. Захарків Мирослава
10. Подзізей Тарас
11. Шуфлат Надія
12. Ерфан Марія
13. Письменна Оксана
14. Марченко Олександр
15. Іванів Мирон
16. Соловій Емілія
17. Єндрик Катерина
18. Мельничук Юрій
19. Пастуханова Наталія
20. Базів-Войціцька Людмила
21. Стемпняк Тетяна
22. Колодій Роксоляна
23. Зінич Олег
24. Твердохліб Галина
25. Сендецька-Новак Богдана
26. Чайковська Олена
27. Криворот Світлана
28. Чернянчук Інна
29. Лісецький Василь
30. Дудкіна Анна

ПРО АВТОРІВ

БАБ'ЮК ЛЮБОВ – колишній професор кафедри історії музики ЛДК ім. М.Лисенка, кандидат філософських наук.

БЕРНАЦЬКА ГАЛИНА – доцент кафедри теорії музики ЛНМА ім. М.Лисенка

БОНІСЛАВСЬКИЙ ТИБЕРІЙ – скрипаль, керівник квартету ім. А.Годинки. Угорщина, Будапешт.

БУЛКА ЮРІЙ – кандидат мистецтвознавства, професор кафедри теорії музики ЛНМА ім. М.Лисенка.

ГОРАК ЯКИМ – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії музики ЛНМА ім. М.Лисенка.

ЕРФАН МАРІЯ – музикознавець. Угорщина, Ніредьгаза.

ЕРМІНЬ ЙОЖЕФ – лауреат державних премій ім. Л.Ревуцького та ім. С.Людкевича, доцент кафедри спеціального фортепіано ЛНМА ім. М.Лисенка.

ЗАТІНИ НАДІЯ І БОРИС – колишні викладачі ДМШ № 1 ім. П.Чайковського, м. Ужгород.

КАЦАЛ МИКОЛА – заслужений діяч мистецтв України, лауреат Національної премії ім. Т.Шевченка, художній керівник державної хорової капели «Дударик», директор хорової школи «Дударик».

КИЯНОВСЬКА ЛЮБОВ – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики ЛНМА ім. М.Лисенка.

КОВАЛЬ ОКСАНА – музикознавець, викладач ЛДМШ № 2.

КОРЧИНСЬКИЙ АДРІАН – композитор, піаніст, м. Москва.

КОСМЕНКО (БАБ'ЮК) УЛЯНА – викладач Львівського державного музичного училища ім. С.Людкевича.

КРАВЦІВ ОЛЬГА – теоретик, викладач, методист. США.

КРУШЕЛЬНИЦЬКА МАРІЯ – професор кафедри спеціального фортепіано ЛНМА ім. М.Лисенка.

ЛЕМІШКО МИХАЙЛО – доцент кафедри теорії музики ЛНМА ім. М.Лисенка.

ЛИХОВИД (СТЕЦИК) ОКСАНА – музикознавець, композитор, поетеса, член Національної Спілки Композиторів України, Нью-Йорк, США.

ЛІСЕЦЬКИЙ СТЕПАН – кандидат мистецтвознавства, професор Національного Педагогічного Університету ім. М.Драгоманова.

МАРЧЕНКО ОЛЕКСАНДР – музикознавець (випускник 1980 р.).

НЕМЕШ МАРГАРИТА – піаністка, музично-громадський діяч, м. Ужгород.

НОВАК (МАДЯР) ВІРА – викладач Ужгородського державного музичного училища ім. Д.Задора та Ужгородського заочного факультету Донецької музичної академії ім. С.Прокоф'єва, науковий керівник «Центру вивчення народної музичної культури Карпат», лауреат премії ім. Д.Задора.

ОСТАШЕВСЬКА (СТАСЮК) ОКСАНА – музикознавець, м. Едмонтон, Канада.

ПАСТУХАНОВА НАТАЛІЯ – викладач теорії музики Рівненського музичного училища.

ПІЩУР (ОЛЬХОВИЧ) ЄВГЕНІЯ – завідувач фортепіанного відділу Ужгородської ДМШ № 1 ім. П.Чайковського.

П'ЯТНИЧКА ТЕТЯНА – музикознавець.

РОСУЛ ТЕТЯНА – кандидат мистецтвознавства, викладач Ужгородського державного музичного училища ім. Д.Задора та Ужгородського філіалу ДМА ім. С.Прокоф'єва.

СІРЕНКО АЛІА – композитор, Україна-Англія.

СЛАВИЧ АНДРІЙ – старший викладач кафедри музикознавства та фортепіано Дрогобицького музичного училища ім. В.Барвінського.

СТАНКОВИЧ ЄВГЕН – композитор, народний артист України, лауреат Національної премії ім. Т.Шевченка, професор Київської Національної Музичної Академії ім. П.Чайковського.

ТАДЛЕР ЙОЖЕФ – композитор, піаніст, диригент, м.Валдюрн, Німеччина.

ТЕЛИЧКО ВІКТОР – Голова Закарпатської організації Національної Співки Композиторів України, викладач Ужгородського державного Музичного Училища ім. Д.Задора та Ужгородського філіалу ДМА ім. С.Прокоф'єва, заслужений діяч мистецтв України.

ТИХИЙ СЕВЕРИН – кандидат мистецтвознавства, доктор філософії (Німеччина), доцент кафедри теорії музики ЛНМА ім. М.Лисенка.

ФАЛЕНДЮК ЛЮДМИЛА – старший викладач кафедри спеціального фортепіано Ужгородського державного Музичного Училища ім. Д.Задора

ФРОЛОВА ТЕТЯНА – поетеса

ЧОРІ ЮРІЙ – драматург, поет, прозаїк, етнограф Закарпаття, м. Ужгород.

ЯРКА ОРЕСТ – старший викладач кафедри музикознавства та фортепіано Дрогобицького музичного училища ім. В.Барвінського.

ЯРОСЕВИЧ ЛЮБОМИРА – кандидат мистецтвознавства, професор кафедри історії музики ЛНМА ім. М.Лисенка.

ВИПУСКНИКИ 2004 р. – Зоряна Ластовецька, Богдана Максименко, Анна Шкільнікова, Любава Сидоренко.

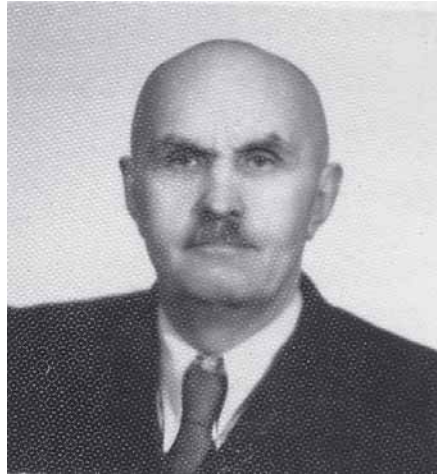
ЗМІСТ

БУЛКА ЮРІЙ. ЕМІЛЬ КОБУЛЕЙ: Життєвий і творчий шлях.....	6
ЛІСЕЦЬКИЙ СТЕПАН. Ми були одностудійцями.....	15
ЛІСЕЦЬКИЙ СТЕПАН. Один із найбільш професійних теоретиків.....	20
БОНІСЛАВСЬКИЙ ТИБЕРІЙ. Мій давній, вірний друг.....	21
БАБ'ЮК ЛЮБОВ. Чудова людина, талановитий музикант.....	25
ЯРОСЕВИЧ ЛЮБОМИРА «Мілі Кобулей...».....	27
КРУШЕЛЬНИЦЬКА МАРІЯ. Спогади, спогади.....	30
ЛЕМІШКО МИХАЙЛО. Пам'яті товариша.....	31
ТАДЛЕР ЙОЖЕФ. Мій проводир у світ музики.....	33
КАЦАЛ МИКОЛА. Лицар, ерудит, аристократ.....	34
ЛИХОВИД ОКСАНА. Він визначив мою долю.....	36
ЧОРІ ЮРІЙ. Пам'ять про нього – з нами.....	39
ТЕЛИЧКО ВІКТОР. Людина великої чистої душі.....	42
НЕМЕШ МАРГАРИТА. Концертмейстер з великої літери.....	45
ЗАТІНИ НАДІЯ І БОРИС. В коловороті музичного життя в Ужгороді.....	46
ЕРМІНЬ ЙОЖЕФ. Слово про світлу людину.....	47
КИЯНОВСЬКА ЛЮБОВ. Кольорова мозаїка спогадів.....	50
БЕРНАЦЬКА ГАЛИНА. Талановита особистість.....	55
МАРЧЕНКО ОЛЕКСАНДР. Артист.....	56
КРАВЦІВ ОЛЬГА. Я випускниця класу Е.Кобулея.....	57
НОВАК -МАДЯР ВІРА. Штрихи до портрету.....	60
ГОРАК ЯКИМ. Незабутній вчитель, наставник і друг.....	69
ЕРФАН МАРІЯ. Наш класний куратор.....	77

ПАСТУХАНОВА НАТАЛІЯ. «... Чую його добродушний голос».....	78
КОРЧИНСЬКИЙ АДРІАН. Кожне заняття, як свято.....	80
СЛАВИЧ АНДРІЙ та ЯРКА ОРЕСТ. Ми твої «діти».....	82
РОСУЛ ТЕТЯНА. Музикознавець, Піаніст, Педагог.....	84
КОСМЕНКО БАБ'ЮК -УЛЯНА Він був особливий як людина і як музикант...86	
СІРЕНКО АЛІА. Чотири незабутніх уроки з моїм учителем.....	89
ФАЛЕНДЮК ЛЮДМИЛА. Його чутлива геніальність викладача.....	91
ТИХИЙ СЕВЕРИН. Лицар музичної аналітики.....	93
КОВАЛЬ ОКСАНА. У жестах, ніби «дельфійський оракул».....	95
ФРОЛОВА ТЕТЯНА. А музика звучить і досі	97
ВИПУСНИКИ ТКФ 2004 РОКУ. Велика людина. Музикант. Педагог.....	99
П'ЯТНИЧКА ТЕТЯНА. Вірш.....	102
СТУДЕНТИ УЖГОРОДСЬКОГО МУЗИЧНОГО УЧИЛИЩА, ЯКІ ЗАКІНЧИЛИ КЛАС СПЕЦІАЛЬНОГО ФОРТОПІАНО У Е. Д. КОБУЛЕЯ (1958-1970 РР.).....	104
СТУДЕНТИ УЖГОРОДСЬКОГО МУЗИЧНОГО УЧИЛИЩА ЯКІ ЗАКІНЧИЛИ КУРС МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСТИПЛІН У КЛАСІ Е. Д. КОБУЛЕЯ (1964-1970 РР.).....	105
ВИПУСНИКИ ЛДМА ІМ. М. ЛИСЕНКА КЛАСУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ Е. Д. КОБУЛЕЯ (1970-1990 РР.).....	106
ПРО АВТОРІВ.....	107

Мама – Магдалена Кобулей
Édesanyja – Kobulej Magdolna

Батько – Дмитро Кобулей
Édesapja – Dmitro Kobulej

Родина: 1-й ряд – мама, сестра Марія, Емілій, батько;
2-й ряд – брати Володимир – Тібор, Микола (1940р.)
A család: az első sorban – édesanyja, a nővére Mária, Emil, az édesapja;
a második sorban – fivére Volodimir-Tibor, Mikola (1940)

Еміль – гімназист.
A gimnazista Emil

Брат Володимир – Тібор.
Fivére Volodimir-Tibor

З сестрою Марією (Мімі).
Nővérevel Máriával (Mimivel)

Дружина Елішка.
Felesége, Eliska

Хор студентів-угорців, які навчались у Львівських вузах 1954-1955р.
A lemergi főiskolákon 1954-1955-ben tanult magyar diákok kórusa (KELME)

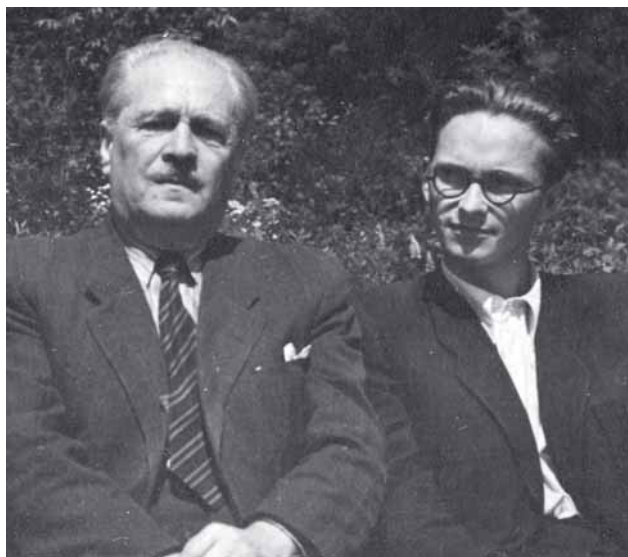

Керівник хору – Еміль Кобулей.
Karnagy – Kobulej Emil

Спілкування з тодішнім проректором консерваторії проф. А.Котляревським (в центрі); третій зліва Еміль Кобулей.

Beszélgetés A. Kotljarevszkij professzorral a konzervatórium akkori prorektorával (középen), balról a harmadik Kobulej Emil

З викладачем Т. Маєрським.
T. Majerszkij előadóval

Інтерв'ю з музичним редактором Галиною Бернацькою (Ужгородське телебачення).
Interjú Halina Bernacka zenei szerkesztővel az ungvári tévében

Кадр з музичної передачі на Ужгородському телебаченні. Зліва: М.Попенко, М. Кречко, С. Мартон, муз. редактор, Е. Кобулей, Й. Тадлер, П. Цікайло.
Részlet az ungvári televízió előadásából. Balról: M. Popenkó, M. Krecsko, Márton István, a zenei szerkesztő, Kobulej Emil, Tadler József, P. Cikajlo

Щаслива сім'я.
A boldog család

Е. Кобулей серед учасників симфонічного оркестру ДМШ №1 ім. П.Чайковського.
Kobulej Emil az Ungvári 1. Számú Csajkovszkij Zeneiskola szimfonikus zenekarának
tagjai körében

На відпочинку в Карпатах зі Ст. Бундою.
Üdülés a Kárpátokban Sz. Bundával

З З. Ленделом.
Lengyel Zsigmonddal

На поляні з Й. Базелем.
A tisztáson J. Bazellel

З другом Т. Боніславським.
Barátjával, Boniszlavszky Tiborral

У друзів Боніславських.
Látogatóban Boniszlavszkyéknál

Перше виконання «Сюїти» для скрипки і фортепіано. Соліст – А. Петкі
(Ужгородське телебачення) 1970р.

A hegedűre és zongorára írt szvit első előadása. A szólista Petky Árpád (ungvári
televízió, 1970)

На фестивалі в Рахові – ансамбль «Лісоруб» - в центрі Е. Кобулей.
A rahói fesztiválon. A Favágó együttes – középen Kobulej Emil

Зустріч в Карпатах. Зліва: М. Мокану; дружина С. Лісецького; С. Біляк;
подружжя Кобулей.
Találkozó a Kárpátokban. Balról: М. Mokanu, Sz. Liszeckij felesége, Sz. Bilyak, a
Kobulej házaspár

З братом дружини Олександром.
Sógorával, Olekszanderrel

Вони визначали наповненість муз.життя Закарпаття у 60-і роки: Е.Кобулей,
Й. Тадлер; С. Мартон, Д. Задор.

Ők jelentették a kárpátaljai zenei élet kiteljesedését a 60-as években: Kobulej Emil,
Tadler József, Márton István, Zádor Dezső

В гостях у Задорів. Справа: Г.Карбованець з дружиною, Е.Кобулей, К. Геннел, С. Мартон, Д. Задор, Є. Задор, доньки Імельда і Магдалена, син Іштван, Т. Боніславський.

Vendégségben Zádoréknál. Jobbról: G. Karbovanec feleségével, Kobulej Emil, K. Hennel, Márton István, Zádor Dezső, Zádor Endre, lányai: Imelda és Magdolna, fia, István, Boniszlavszky Tibor

У Задорів 1970р.
Zádoréknál 1970-ben

Урок гармонії у спеціальній муз.школі – десятирічці ім. С. Крушельницької (1970-і роки). За столом А. Фроляк (А. Гаврилець).

Harmóniaórárn az Sz. Kruselnicka Zenei Szakközépiskolában (1970-es évek). Az asztalnál A. Froljak (A. Havrilec)

На суботнику. Справа Л. Оленич; І. Задор; Е. Кобулей.

Munkaszombaton. Jobbra: L. Olenics, Zádor István, Kobulej Emil

З А. Корчинським.
A. Korcsinszkijel

З О. Марченком.
O. Marcsenkovai

З Т. Боніславським.
Boniszlavszky Tiborral

З Л. О. Баб'юк.
O. Babjukkal

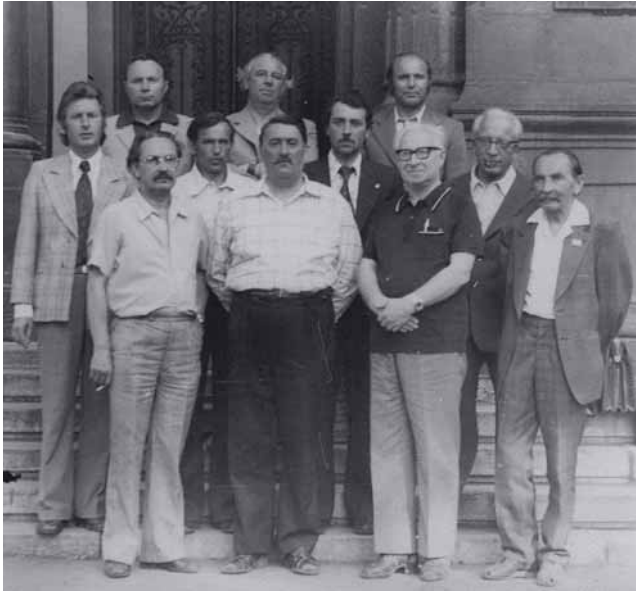
З Є. Станковичем (Ворзель).
J. Sztankoviccsal (Vorzely)

З Ст. Лісецьким (Київ).
Sz. Liszeckijjel (Kijev)

З родиною Лісецьких.
A Liszeckij családdal

Серед композиторів і митців Закарпаття. 1-й ряд зліва: Е. Кобулей, С. Мартон, Д. Задор, Е. Шерегі.

Kárpátaljai zeneszerzők és művészek társaságában. Az első sorban balról: Kobulej Emil, Márton István, Zádor Dezső, Seregi E.

Родина у Львові.
A család Lembergben

У фольклорному кабінеті з
А. Кушликом.
A folklór kabinetben A. Kuslikkal

Шахові змагання з Ю. Сливінським.
Sakkparti J. Szlivinszkijjel

.....з В. Котляревським.
V. Kotljarevskijjel.

З К. Добошем.
Dobos Kálmánnal

Творча зустріч з угорським композитором К.Добошем. 1-й ряд зліва:

Х.Ратич, С. Козак, А. Кос-Анатольський, К. Добош, брат Добоша, Елішка
Кобулей. 2-й ряд: зліва- Д. Задор, син Добоша- Томаш, Е. Кобулей.

Alkotói találkozó Dobos Kálmán magyar zeneszerzővel. Az első sorban balra:

H.Ratics, J. Kozak, A. Kosz-Anatolyszkij, Dobos Kálmán, Dobos fivére, Kobulej
Eliska. A második sorban balról: Zádor Dezső, Dobos fia, Tamás, Kobulej Emil

На Високому Замку.
A Viszokij Zamokon

1 Травня. 1-й ряд справа: Т. Коноварт, Л. Баб'юк, С. Павлишин, Е. Кобулей.

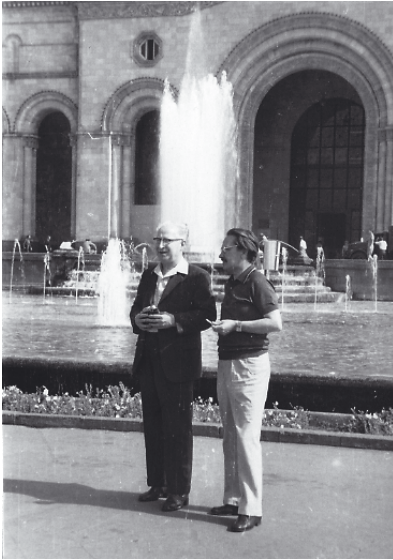
2-й ряд справа: Ю. Сливінський, О. Зелінський, Ю. Ясіновський.

Május elseje. Az első sorban jobbról: T. Konovart, L. Babjuk, Sz. Pavlisin, Kobulej Emil. A második sorban jobbról: J. Szlivinszkij, O. Zelinszkij, J. Jaszinovszkij

На ФПК в Єревані. В центрі – проф. Коптев.

Szakmai továbbképzésen Jerevánban. Középen Koptjev professzor

З Д. Задором (Єреван).
Zádor Dezsővel (Jerevánban)

З А. Рошціною (Єреван).
A. Roscsinával (Jerevánban)

Зустріч з сином Б. Бартока на конференції у Виноградіві.
Találkozás Bartók Béla fiával a nagyszőlősi konferencián

З сином Дмитром.
Fiával, Dmitrijel

З внуком Романом.
Unokájával, Romannal

В рідних Карпатах з дружиною
(Ворохта).
A hazai Kárpátokban feleségével
Vorohtán

Зустріч з професором Московської консерваторії С. Назайкінським. Справа: Ю.Булка, С. Назайкінський, К. Цірікус, В. Козлов, Ю. Сливінський, Е.Кобулей.
Találkozás J. Nazajkinszkijel, a moszkvai konzervatórium professzorával. Jobbról: J. Bulka, J. Nazajkinszkij, K. Cirikusz, V. Kozlov, J. Szlivinszkij, Kobulej Emil

Відзначення «Днів пам'яті С. Людкевича» у Львівській консерваторії розпочалися з цієї групи, якою керував Е. Д. Кобулей.
Az Sz. Ljudkevics emléknapi méltatását a lengyermi konzervatóriumban ez a csoport kezdte el Kobulej Emil vezetésével

В музично-педагогічному інституті м. Печ. Справа: Е. Чуприк, З. Дашак, Т.Шуп'яна, Е. Кобулей.

A Pécsi Zenepedagógiai Főiskolán. Jobbról: E. Csuprik, Z. Dasak, T. Supjana és Kobulej Emil

Теоретична кафедра ЛНМА ім. М. Лисенка. 1-й ряд зліва: О. Зелінський, Г. Бернацька, Ю.Булка, К. Цірікус, Е. Кобулей. 2-й ряд зліва: О. Письменна, М. Лемішко, В. Козлов, І. Зінків, Я. Якуб'як.

A Lembergi M. Liszenko Nemzeti Zeneakadémia zeneelméleti tanszéke.

Az első sorban balról: O. Zelinszj, G. Bernacka, J. Bulka, K. Cirikus, Kobulej Emil.

A második sorban balról: O. Piszmenna, M. Lemisko, V. Kozlov, I. Zinkiv, J. Jakubák

З онуками Романом і Маркіяном.
Unokáival, Romannal és Markijannal

З О. Кравців.
O. Kravcivval

З групою випускників-теоретиків (1998р.). 1-й ряд зліва: В. Ребендяга, К. Цірікус, Л. Яросевич, Е. Кобулей. 2-й ряд зліва – І.Мороз, Т. Бринь, О. Коваль, В. Бобицька, М. Кір'янова, І. Зіньків.

A zeneelméleti végzősök egy csoportjával (1998). Az első sorban balról:
V. Rebengyaga, K. Cirikus, L. Jaroszevics, Kobulej Emil.

A második sorban balról: I. Moroz, T. Briny, O. Kovaly, V. Bobicka, M. Kirjanova, I. Zinykiv

У М.Ф. Колесси. Листопад 2003р.
M. F. Kolesszánál. 2003 novembere

Індивідуальні заняття з аналізу муз.творів. Справа: О. Тракало, Е. Кобулей, Л. Симонова.

A zenedarabok elemzésével foglalkozó órán. Jobbról: O. Trakalo, Kobulej Emil, L. Szimonova

З групою теоретиків-заочників. 1-й ряд справа: Г.Бернацька, Е.Кобулей.

A teoretikus levelező tagozatos diákok egy csoportja körében. Az első sorban jobbra: G. Bernadszka és Kobulej Emil

Квітень 2004р.
2004 áprilisában

Травень 2004р. з випусниками 2004р.: З.
Ластовецька, М. Лиховид, Р. Варнава.
A 2004-es év végzőseivel májusban: Z. Lasztovecka,
M. Lihovid, R. Varnava

Камерний оркестр Ужгородського муз.училища (1969р.). 2-1 ряд справа – четвертий Е. Кобулей.

Az Ungvári Zeneművészeti Szakközépiskola kamarazenekara (1969). A második sorban jobbra a negyedik Kobulej Emil

Еміль Кобулей, художник С. Майор.
Kobulej Emil. Sz. Major grafikája

Дует Е. Кобуля з Т. Боніславським, худ. Маріон Ілку.
Kobulej Emil és Boniszlavszky Tibor duettje. Ilku Marion karikatúrája

**LEMBERGI LISZENKO NEMZETI ZENEAKADÉMIA
LEMBERGI MAGYAROK KULTURÁLIS SZÖVETSÉGE**

**KOBULEJ EMIL EMLÉKÉRE
(1929-2004)**

Összegyűjtött megemlékezések

LEMBERG, 2008

Kiadásra ajánlotta a Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia tudós tanácsa,
2007. 06. 26. 6.sz. jegyzőkönyv

Kobulej Emil zenetudós, zongoraművész és zeneszerző, a Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia egyik vezető tanára, a Lembergi Magyarok Kulturális Szövetségének alapító tagja. Az ő életpályájáról, munkásságáról és pedagógiai tevékenységéről szól az olvasó figyelmébe ajánlott könyv.

A kiadvány ismert művészek visszaemlékezéseit, valamint a kollégák és a tanítványok elismerő megnyilatkozásait tartalmazza, akik kapcsolatban voltak ezzel a nagy tehetségű és kiváló emberrel.

Az illusztrációk a Kobulej család fotoarchívumából származnak.

Sajtó alá rendezte:

Kobulej Eliska és Kobulej Mária

Előszó: **Jurij Bulka**

Szerkesztőbizottság:

Olekszandra Kozarenko

a zeneelméleti tanszék vezetője, professzor, a művészettörténet doktora (elnök)

Jurij Bulka

professzor, a művészettörténet kandidátusa

Jákim Horák

docens, a művészettörténet kandidátusa

Szarvas Gábor

a Lembergi Magyarok Kulturális Szövetségének elnöke

Kovács Gábor

szerkesztő

Fordította:

Tárcy Andor és Kovács Gábor

Lektorálta:

Natália Kaskadamova

professzor, a művészettörténet kandidátusa

Georgij Pavlij

professzor, a művészettörténet kandidátusa

Művészeti szerkesztő:

Olekszandr Trakalo

Tetyana Frolova

Szól a zongora...(Kobulej Emilnek)

– *részlet* –

Dalolt a zongora... Kezeihez simulva,
A gyengéd ujjak nyomán szárnyalt a hang.
Az édes gyötrelem átzengett a húrra,
S áradt mindenfelé fent és alant.

Élt a hangszer... Benne egész világ...
És minden hang külön életre kelt...

És közöttük titok nem létezett.
Közösen őrizték, élték a csodát.
Dalol a zongora... Óhajtvá a kezét...
S felragyog, izzik az egész világ.

Jurij Bulka

KOBULEJ EMIL: ÉLETÚT, ÉLETPÁLYA

A művészekről alkotott elképzeléseink kimerülnek az olyan fogalmakban, mint a népszerűség, a dicsőség, a különböző címek és rangok. Vannak azonban olyanok, akiket általában nem koszorúznak meg babérral: ők azok a művészek, akik egyben igazi pedagógusok is. A leendő művésznemzedék nevelésének és annak a célnak szentelik az életüket, hogy az őket körülvevő emberi közeget szépnek és szellemi emelkedettséggel lássák. Teszik ezt nem a talmi dicsőségért és bárminemű előnyökért, végzik ezt annak ellenére, hogy munkásságukkal gúnyos mosolyt csálnak a megrögzött pragmatikusok arcára.

Ilyen erkölcsi értékrend szerint élt és dolgozott Kobulej Emil, a Lembergi Mikola Liszenko Állami Zeneakadémia egyik legjobban tisztelt tanára. Gyökerei a Kárpátok egyik festői csücskében – a szolyvai járási Poljana községből erednek. A településen még ma is sokan viselik ezt a családnevet. Apja, az ismert vasúti mérnök a 30-as években Munkácson és Ungváron dolgozott. Ez utóbbi városban látta meg a napvilágot Kobulej Emil 1929. július 23-án.

1938-ban édesapját a Dunántúlra, Pécsre helyezték át. Itt halt meg édesanyja, aki négy gyermeket hagyott maga után. A család fő 1941-ben Budapestre helyezték, ahol rangidős vasúti felügyelőként dolgozott. Nemcsak a gyerekek anyagi jólétével törődött, hanem nagy gondot fordított neveltetésükre is. Gimnáziumi taníttatásuk kiváló humán alapokat jelentett számukra.

A család zeneértő és zeneszerető volt (a mama jól játszott cimbalmon). Ezért az apa fontosnak tartotta fiai zenei képzését: Emilt zongorára, bátyját, Vlagyimirt pedig hegedűre taníttatta. Felsőbb osztályos tanulóként már együtt adták elő Mozart hegedű- és zongoraszonátáit. Tehetségüket hamar felfedezték, tanáraik szívesen foglalkoztak velük. A háború alatt, Budapest bombázása idején hideg és nedves pincékben húzták meg magukat. A család fő súlyosan megbetegedett, az orvosok emiatt a szolyvai gyógyvízkúrát javasolták.

1946 tavaszán Kobulej Emil már az ugvári zeneiskola növendéke. Tapasztalt, tehetséges és rendkívül művelt zongoratanár – Sz. Hoszrojewa keze alá kerül. Eredményes felvételi vizsga után 1950-től a Lembergi Liszenko Állami Konzervatórium hallgatója. Két szakot sajátít el egyszerre: a zongoraművészetet és az elméleti zeneszerzést. A konzervatóriumban ukrán, lengyel és orosz tanárok oktattak, többségükben – az akkori elnyomó rendszer ellenére – a művészetért őszintén rajongó, az igazi értékeket elismerő és megbecsülő, a kölcsönös tisztelet szellemében élő és alkotó emberek.

Ebben a környezetben, ebben a „kisvilágban” Kobulej Emil jól érezte magát, tehetségének és érzelmgazdagságának nem szabtak határt. Emellett az akkori Lemberg zenei élete is érdekesebb, pezsgőbb és dinamikusabb volt az ungvárinál. Szinte egymást érték a szimfonikus koncertek, a neves együttesek vendégszereplései, az opera- és balettbemutatók. Az ifjú, tehetséges zenész társadalomtudományi tantárgyakat általában hanyagolta, s ha csak tehetette, a vendégszereplő zeneművészek vagy a helyi szimfonikus zenekar próbáit hallgatta.

1951-től a Lembergi 2. Sz. Zeneiskola koncertmestereként kezdett dolgozni. Kiváló zenei tehetségével és veleszületett előadói kvalitásával rövidesen kiérdemelte az idősebb kollégák tiszteletét és megbecsülését. Nappal tanult, este általában a vokális osztályokkal foglalkozott. 1953-ban az ő kezdeményezésére alakult meg Lembergben egy egyedi zenei kollektíva: a város felsőfokú tanintézteiben tanuló magyar diákok kórusa (KELME), melynek ő lett a karnagya. 1954-ben a megyei filharmóniában nagy sikerrel került sor a kórus bemutatkozó előadására. Egy év múltán azonban az énekkar megszűnt: Kobulej Emil befejezte konzervatóriumi tanulmányait és elhagyta Lemberget.

Pályafutásának újabb szakasza és egyben az önálló alkotói munka Ungváron kezdődött. A város zeneiskolája természetesen tárt karokkal várta a fiatal és tehetséges szakembert. Koncertmester lett a szólóénekes osztályban, emellett zeneirodalmat, szolfézst és összhangzattant oktatott. Kezdeményezésére 1960-ban megindult a zeneelméleti oktatás, melynek keretében Kobulej Emil polifóniát és zeneelemzést adott elő. Sok tehetséges tanítványa volt, akik ma már jeles zenetörténészek és előadóművészek.

De nemcsak pedagógusként tevékenykedett. Tehetségéből és erejéből futotta arra is, hogy kilenc éven át (1955-től 1963-ig) a Kárpátaljai Megyei Filharmónia zenekarának zongoristájaként is kamatoztassa tudását. Az 1960-as években felejthetetlen koncertek keretében bővülte el a helyi közönséget mint szólista vagy koncertmester. Barátjával és egykori konzervatóriumi évfolyamtársával, Boniszlavszky Tibor hegedűművésszel sok gyönyörű előadással lepték meg a közönséget. Ezek a bemutatók bármelyik európai nagyváros díszére válhattak volna. 1962-ben, koncertsorozat keretében játszották Bach, Schumann, Rimszkij-Korszakov, Wagner, Rahmanyinov és Sosztakovics műveit. Nemcsak Ungváron léptek fel, hanem a megye többi városában és településén is. Több koncertprogram került bemutatásra Jefim Flomennek, a filharmónia szólistájának közreműködésével. Kobulej Emil és Boniszlavszky Tibor alakította meg Ungváron az első gyermek vonószeneakart. 1969-ben Kobulej Emil egyben a zeneművészeti szakiskola kamarazenekarának vezetője is volt.

Kobulej Emil már akkor ismert volt mint az egyik legjobb elméleti szakember és módszerész. Így hívták meg a Huszti Zeneiskolába módszerésznek és

kurátornak. Nemcsak ezért az iskoláért tett sokat. Mély meggyőződése volt, hogy az emberek, különösen a felnővekvő nemzedék esztétikai-zenei nevelése rendkívül fontos. Az 1960-as években elmaradhatatlan tagja volt azoknak a zsűriknek, amelyek a megyei művészeti seregszemlék résztvevőinek tudását bírálták el. 1964–65-ben a Nagybecskői Erdőkombinát *Liszorub* (Favágó) vokális-hangszeres együttesének a vezetője volt. Eredményesen működött együtt a Kárpátaljai Népi Énekkarral, mely akkoriban az ország egyik legjobb népi együttese volt. Egy éven át – 1963-ban – az együttes másodkarmestereként tevékenykedett.

A megyei ukrán és magyar nyelvű lapokban többször publikált zenekritikai és zenenépszerűsítő írásokat, a sajtóban is szorgalmazta, hogy Ungváron jöjjön létre egy gyermek filharmónia.

Bokros teendői ellenére lemergi kapcsolatait sem szakította meg. Gyakran látogatott el kedvenc városába, egykori tanulmányainak színhelyére. 1961-ben részt vett, a Bartók Béla születésének 80. évfordulója alkalmából rendezett konferencián, melynek a lemergi konzervatórium épülete adott otthont.

Ungváron kötött házasságot azzal a huszti származású tanítványával, aki a 3. évfolyamon került az általa vezetett osztályba zongora szakos növendékként. A tanár úr, miután a hallgató 1958-ban lediplomázott, tehetséges növendékének felajánlotta a kezét és a szívét. Így lett Eliska Emilnek mindvégig hűséges párja, társa és ihletője. Két gyermekük – Dmitrij és Mária szüleitől maradéktalanul örökölte a tisztességet, a munkaszeretetet és a műveltséget.

Kobulej Emil két zenésztársával, elvbarátjával, Zádor Dezsővel és Márton Istvánnal, e két nagyszerű művésszel – ungvári működésének tizenöt éve alatt – Kárpátalja zenei életének lelke, aktív és fáradhatatlan építője volt.

Amikor Zenon Dasak professzor, a lemergi konzervatórium akkori rektora felkérte Kobulej Emilt, hogy vállalja el a zeneelméleti tanszék vezetését, ez sem őt, sem pedig a környezetét nem érte váratlanul. Szívesen utazott el Lembergbe, de a szíve még gyakran visszahúzta Ungvárra. 1973-ban háromszor is járt itt: találkozónkon, hangversenyeken vett részt, illetve közös koncertet adott Hatvani Pál hegedűművésszel, a filharmónia szólistájával.

A konzervatóriumban, ahol ismét találkozik egykori tanáraival, professzoraival, pedagógusi rátermettsége új magasságokba emelkedik. Zeneelméletet és zeneelemzést oktat. Egykori tanítványai ma már elismert zenepedagógusként és előadóművészként kamatoztatják a tanáruktól kapott tudást Ukrajna-szerte és külföldön: Lengyelországban, Magyarországon, Németországban és Fehéroroszországban. Vannak köztük professzorok és docensek, zeneiskolai tanárok és zenekritikusok. Valamennyien magukban őrzik és viszik tovább azt, amit Kobulej Emil az évek során beléjük plántált: az önállóságot és a szépérzékét, a zene szeretetét és az emberséget.

Kobulej Emil kiváló ismerője volt a különböző korok zeneirodalmának, pontosan érzelte a zeneművek stilisztikai sajátosságait, analitikusan gondolkozott, nagyszerűen tárta fel a zenei fejlődés logikáját, tudott gyönyörködni és gyönyörködtetni a zene varázslatos világában. Maga is szerzett zenét, miáltal még inkább elmélyült az alkotás pszichológiájában, amit sajátos, egyéni látásmóddal tudott tolmácsolni tanítványainak.

Zeneszerzéssel nem foglalkozott rendszeresen, talán azért, mert ilyen irányú erős ambíciói nem voltak. Ám, például akkor, amikor a zeneművészeti szakiskolában hiányát érezte bizonyos műveknek, melyek még jobban elősegítenék a növendékek fejlődését, *Hét húr* címmel miniatűröket komponált énekhangra és zongorára, illetve énekhangra és vonósnégyesre. Olyan dalműveket is szerzett, amelyekre Petőfi versei ihlették. Számos ukrán népdalfeldolgozást készített a *Liszorub* Együttes és a Kárpátaljai Népi Énekkar számára. Jurij Csori, Petro Szkunc és Jurij Skrobinec kárpátaljai költők versei is megihlették. Nevéhez fűződik a *Tisza partján* című vokális-koreográfiai kompozíció. Megkomponálta a *Trió két hegedűre és altra* című zeneművet, melynek ősbemutatója 1970-ben volt a lemergi konzervatórium nagytermében.

Zenét is úgy írt, mint ahogy minden mást tett az életében: lelkesedéssel, alázattal és szeretettel. Alkotásaiból sugárzik a melegség, a líra, a gazdag színvilág. S egyben érződik rajtuk az igazi tehetség és a technikai tudás. Épüljenek e művek akár magyar, akár ukrán dallamvilágra, mindegyikben ott van a művészi ízlés és a sajátos kifejezés mód.

A lemergi konzervatóriumban elsősorban az oktatásra összpontosított. Úgy tűnhet, hogy szellemi élete az ungvári időszakhoz képest mintha szürkébb lett volna. Ám ez nem így van. Energikus, figyelmes ember volt. Élénken foglalkoztatta a zeneoktatás helyzete az alsó- és középfokú szaktanintézetekben. Állandó kapcsolatban állt egykori tanítványaival, ismerte eredményeiket és gondjaikat, segítette őket tanácsaival. Az 1970-es években a Lembergi Állami Bentlakásos Zeneiskola zeneelméleti részlegének élén állt. Módszertani kurátora volt az ivano-frankivszki, a ternopili és az ungvári zeneművészeti szakiskoláknak. Szívesen adott megszívlelendő tanácsokat konzervatóriumi kollégáinak és lemergi zeneművészeknek.

Tudományos vezetője volt a konzervatóriumi diákszövetség zenei szekciójának. Az 1980-as években az ő kezdeményezésére rendezték meg a konzervatóriumban a Sztanyiszlav Ljudkevics-emléknapokat, mely nemsokára nagyszabású városi rendezvénné nőtte ki magát.

Az a hat év, melyet gyermekkorában magyar közegben töltött, nem múlt el nyomtalanul. Kifogástalanul beszélt magyarul, jól ismerte a magyar nép kultúráját

és történelmét, amelyre nagyon büszke volt. Gyakran látogatott el a Budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémiára és annak pécsi tagozatára. 1984-ben részt vett a Magyar Zeneművészeti Társaság konferenciáján, 1987–1988-ban Ljudkevics és Sztankovics munkásságáról tartott előadást Budapesten és Pécsen. Közeli kapcsolatban állt Lendvay Ernő professzorral, a jeles magyar zenetörténésszel és Bartók-kutatóval. 1974-ben Kobulej Emil segített megszervezni a lemergi és a magyarországi zeneszerzők kapcsolatfelvételét. A lemergi zeneszerzők műveinek népszerűsítése céljából a konzervatórium zenekarával a 80-as években többször utazott Magyarországra, elősegítve ez által a két nép zenei kultúrájának kölcsönös megismerését.

Energiáját, friss látásmódját, életkedvét élete végéig megőrizte. Az utóbbi években sok érdekes kiadvány megjelentetéséhez nyújtott hathatós segítséget. Ezek között említendő jó barátjának, Márton Istvánnak a *Kismadár* című magyar népdalfeldolgozásokat tartalmazó gyűjteménye, melyhez a zongora-partitúrát írta, s amely 1996-ban Ungváron került kiadásra. Szerkesztője volt több más zenei kiadványnak is, melyekhez a bevezetőt is ő írta. Megható és mindenképpen rá jellemző: 1999-ben napvilágra segítette Molnár Lajos vak banduraművész saját szerzeményeinek kiadását *Szívből énekelek* címmel.

Kobulej Emil húrjai 2004. szeptember 21-én pattantak el. Azok az erkölcsi alapok, azok a tiszta hangok, amelyeken felnőtt és amelyekre építkezett, tovább élnek tanítványaiban, zenei hagyatékában.

Ez a könyv a becsületes és nemes embernek, a sokoldalú zeneművésznek, a bölcs és őszinte pedagógusnak, az apának és a családfőnek, az odaadó barátnek – Kobulej Emilnek próbál, a maga lehetőségei szerint, emléket állítani.

*Sztepan Liszeckij***ESZMETÁRSAI VOLTUNK**

Az emlékirás műfaja megköveteli az exkluzív, a szubjektív mondandót. Másrésről pedig elengedhetetlen a művész méltatása, munkásságának összegezése, értékelése. E két követelménynek próbálok az alábbiakban eleget tenni. Ismeretségünk Kobulej Emillel hosszú időn át tartott. Minden mozzanatát szinte lehetetlen papírra vetni. Ezért csak néhány találkozónkat elevenítem fel, többek között az elsőt és az utolsót, megpróbálva feltárni beszélgetéseink lényegét, bemutatni szakmai együttműködésünk és emberi kapcsolataink egyes aspektusait.

Kobulej Emil kiváló muzsikus, istenáldotta tehetség volt. Zenei tevékenysége egyben életformája is volt, mindenben a zene vezérelte, bár nem volt híján műszaki adottságoknak sem, s élénken érdeklődött az irodalom, a festészet iránt és a többi művészetek iránt. Mindenben a szépet látta.

Zenei munkássága különböző formában nyilvánult meg: koncertező zongoraművészként, pianistaként-koncertmesterként, zongoratanárként az Ungvári Zeneművészeti Szakiskolában, a zeneelméleti tantárgyak oktatójaként a lembergi konzervatóriumban, ahol tanított többek között zeneműelemzést, polifóniát, harmóniát, irányította a leendő zenetörténészeket diplomamunkájuk elkészítésében. Emellett zenét szerzett, karvezető volt és zenekritikusi tevékenységet is folytatott.

Valamennyi említett területen teljes szívvel és lélekkel tevékenykedett a rá jellemző őszinteséggel, közvetlenséggel és tehetséggel. Lehetett volna egy titkára (úgy mint Sztravinszkijnak Kraft), hogy a mester eleven és érdekes gondolatait megörökítse az utókor számára. Kobulej Emil egész alkotói munkássága magas szakmai szintű, számottevő és haladó volt. Hagyatékában, mely még nincs teljesen feldolgozva, talán ez a legértékesebb.

Úgy vélem, nem tévedek, amikor azt állítom, hogy a zene boldoggá tette. Azt viszont nehéz megmondani, hogy mi jelentette számára a legnagyobb örömet: a koncertezés, a diákokkal való foglalkozás vagy a zenésztársaival való együttlétek. Sohasem volt önelégült, mindig többre törekedett. Találkozásaink alkalmával főleg a színvonalas művészetéről értekeztünk. A hétköznapi kérdések teljesen másodrendűek voltak a számunkra. Természetesen kivételt képeztek a közös kikapcsolódások időszakai: egy-egy nemzetközi futballmérkőzés végigszurkolása, ünnepi ebédek, piknikes stb., amikor helye volt a tréfának, a vidám történeteknek.

Első találkozásunkra 1957-ben Huszton került sor, ahol Kobulej Emil az Ungvári Zeneművészeti Szakiskola tanáraként a zeneiskolai zongoratanárok szakmai

fórumán elnökölt. Meleg, napfényes időben az iskola udvarán mutattak be minket egymásnak. Ő akkor már tiszteletben álló pedagógus volt, én pedig a Kijevi Konzervatórium első évfolyamos hallgatója. Kötetlen beszélgetésünk általában a zenéről folyt, ezen belül Sosztakovics és Prokofjev munkásságáról, vagyis a zenei újításokról, a friss zenei áramlatokról.

Engem nemcsak Kobulej Emil őszinte mosolya ragadott meg, hanem zenei érdeklődésének széles palettája, a feltörekvő ifjú zeneművész nemzedék iránti fogékonysága. Itt szeretném megemlíteni, hogy az ungvári zenészek: Kobulej Emil, Tóth László, Popovics Mihály, Márton István és Harcsár József – határozott célul tűzték maguk elé a kárpátaljai zenekultúra fellendítését.

Utolsó találkozásunk 2003-ban volt. De a közbeeső sok-sok évben gyakran futottunk össze különböző helyeken: Kijevben, Lembergben, Ungváron, Huszton, Rahón, s többször Krajnikove községben, ahol feleségem szülei éltek. Alkotóművészi kapcsolataink folyamatosan erősödtek, akárcsak a családjaink közötti kötelékek is.

Egy másik találkozás. A Huszti Zeneiskolában tanítottam (1955–1965). Kobulej Emil Boniszlavszky Tibor hegedűművésszel érkezett hozzánk olyan felejthetetlen koncerttel, amely a zene igazi ünnepévé vált. És egy másik emlék. Kobulej Emil bizonyos ideig a Nagybocksói Erdőkombinát (1964) ének- és táncegyüttesének vezetője volt. Hetente leutazott ide Ungvárról, miközben egy-két napra rokonait – feleségének szüleit – is felkereste. A hétvégeket a helyi zeneiskolában töltötte, ahol zavartalanul szárnyalhattak alkotói gondolatai. Egy alkalommal, zeneszerzői elképzeléseit megosztva eljátszotta nekem legújabb kompozícióját – az említett együttes számára írt kórusművet. A szvittel kapcsolatban kifejtettem, hogy a mű tükrözi a szerző sajátos zenei világát, friss és érdekes intonációi vannak (különösen a dúrban írt téma ragadott meg). A szerzemény – előnyére – különbözött az általam addig ismert, a műkedvelő énekkarak vezetői által készített népdalfeldolgozásoktól.

1966-ban költöztem Kijevbe, Emil pedig 1970-ben lett lemergi lakos. A távolság ellenére alkotói kapcsolataink tovább erősödtek. Öröm volt számunkra, ha Kijevbe vezetett az útja, mindig nálunk szállt meg. Ahogy nemegyszer mondta: jól érzi itt magát.

A 70-es években mindketten gyönyörűséget leltünk a fiatal ukrán zeneszerzők – Sztankovics, Szkorik és mások – alkotásaiban. Meghallgattuk-megnéztük műveik ősbemutatóit a hangversenytermekben és színházakban (például Sztankovics balettjének, az *Olgá*-nak a legelső előadását). Emellett Emil mindig megosztotta velem a magyar irodalmárok műveivel, illetve az orosz, grúz, örmény és magyar zeneszerzők alkotásaival kapcsolatos benyomásait, gondolatait.

Emlékszem, hogy gyakran került szóba Bartók Béla zenéje – zongora-, kamara-, zenekari és balett művei egyaránt. Egyébként Kobulej oltotta belénk a Bartók-muzsika iránti szeretet. Fiam, Vaszil Emil hatására választotta diplomamunkája témájaként Bartók *Csodálatos mandarinját*.

Egy újabb kijevei találkozásunk során kiderült, hogy Emilt különösen foglalkoztatja az a népi – magyar, román, ukrán – hangszeres zene, melyet Bartók gyűjtött a XX. század elején. Ez annyira magával ragadta, hogy segítségül felajánlottam, hátha találunk valamit a kijevei zenei gyűjteményekben. Kutatásaink nem vezettek eredményre, mert mint később kiderült, ilyen gyűjtési anyagok csak az Egyesült Államokban lelhetők fel. Ugyanakkor Budapesten rábukkant mintegy 150 olyan autentikus kárpátaljai népdalra és hangszeres melódiára, melyeket Bartók vett fonogramára a XX. sz. elején a huszti járás több közösségében.

Utolsó találkozásunkra 2003 novemberében került sor. Azért jött Kijevbe, hogy az Egyesült Államok nagykövetségén kiváltsa a vízumot, hogy az USA-ban élő fiát és családját meglátogassa. Mint mindig, most is nálunk szállt meg. Kávéztunk és poharazgattunk, beszéltünk terveinkről, gyermekeink jövőjéről. Jevhen Sztankovics munkásságára terelődött a szó. Ismételten csodálattal adóztunk a zeneszerző tehetségének, őszintén örültünk sikereinek. Örömről üdörlött, mert Emil nem kapta meg az áhított vízumot. Ám ismert mosolya hamar megjelent, jelezve, hogy csalódását leküzdötte... Erősen köhögött...

2004. szeptember 21-én hunyt el. Zenetörténész, pedagógusi, kutatói, publicisztikai, zongoraművészi, koncertmesteri munkássága nagyrészt még feldolgozásra vár. Ha ezt nem tesszük meg, akkor Kárpátalja, Lviv megye és egész Ukrajna zenei kultúrája – Kobulej Emil alkotói hagyatéka nélkül – sokkal szegényebbé válhat.

Jevhen Sztankovics

A LEGSZAKAVATOTTAB TEORETIKUSOK EGYIKE

Kapcsolatunk Kobulej Emillel több évtizedre tekint vissza. Valóban kiváló és ragyogó ember volt... Ha egy ilyen személyiség költözik el az élők sorából, olyan, mintha vele együtt a saját életünk egy részét veszítettük volna el. Majd fél évszázada ismertük egymást, abból az időből, amikor még az Ungvári Zeneiskolában tanított. Diákként ismertem meg. Kobulej Emil rendkívül aktív zenei tevékenységet folytatott: ragyogó zongorista és teoretikus volt. Emlékszem, különböző együttesekben lépett fel, melyeket az Ungvári Csajkovszkij Zeneiskola fiatal tanárai szerveztek. Alaposabban csak később tudtam megismerni, amikor Lembergbe költözött. Akkortájt gyakran megfordultam ott, telefonkapcsolatban voltunk, leveleztünk, ennek alapján érthettem meg, hogy milyen volt igazából ez az intelligens és joviális ember. Jósága és szerénysége közzsájon forgott.

A legszakavatottabb teoretikusok egyike volt, akivel összehozott a sors. Ragyogó analitikus, tájékozott a világ zenei eseményeit illetően, ezenkívül elvhű és éles elméjű... Tanítványai rendkívül tisztelték és szerették. Jóindulata sokat segített nekem és még sokaknak. Általa ismerhettem meg Jurij Lannyukot, aki akkor még a konzervatórium IV. évfolyamán tanult, mára pedig a legragyogóbb zeneszerzők egyike.

Kobulej Emil sohasem élt zárkózott életet, mindig igyekezett segíteni másokon. Ebben mutatkozott meg határtalan jósága... Tudását és jóságát megosztotta az emberekkel.

Nagyon nehéz róla múlt időben beszélni... rendkívüli ember... akiről nehéz azt mondani, hogy „volt”...

Halála előtt pár nappal találkoztunk utoljára... ma is látom magam előtt Emilt, beszélgetek vele... Barátom volt, nem, helyesbíték, most is a Barátom. Örök emlék ennek a Nagy Embernek.

Boniszlavszy Tibor

EMLÉKEZÉS EGY RÉGI ÉS HŰ BARÁTRA

Kobulej Emil, Kárpátalja egyik kiemelkedő zenei tényezője a zene sokszínű és mágikus világában élt és alkotott. Sz. Liszeckij, a Lembergi Liszenko Állami Zeneakadémia professzora Kobulej Emil 50. születésnapja alkalmából a *Za Vilynu Ukrajinu* c. lapban méltatta a művészt – a zeneteoretikust és zenetudóst, a pedagógust, a hű társat és barátot, aki a zene prizmáján keresztül és a muzsika alázatos szolgálójaként fogadta be a környező világot. A zene volt élete értelme és vezérlő csillaga 75 éven keresztül.

A kiváló zenetudós, zongorista és karmester, zeneszerző és esztéta, filozófus, aki minden tekintetben Ember volt, 2004. szeptember 21-én távozott az élők sorából.

Sokoldalú tehetség volt, akit a zene éltetett, aki a zenéért élt, amelyért bármilyen áldozatot kész volt meghozni. Önzetlen, segítőkész, tiszta lelkiületű ember volt, akitől távol állt a harag, az irigység és a képmutatás.

Nem tartozott a komformisták közé: életstílusát nem a hatalmi szervek hivatalos instrukciói határozták meg, hanem a művészet törvényei. A méltóság, a becsületesség, az igazi tehetség és a gerincesség, mely ugyanakkor modern életfelfogással párosult, sokszor váltotta ki a helyi tekintélyek rosszallását.

1929. július 23-án született Ungváron. Gimnáziumi tanulmányait Budapesten végezte. Hallás után már jól játszott zongorán, mielőtt Rákoslíigeten magánórát vett volna. Édesanyját, sajnos, korán elvesztette. 1945-ben került Munkácsra, s ekkor határozta el, hogy életét végérvényesen a zenével kapcsolja össze. Zeneiskolai tanulmányai alatt apjától is végső búcsút kellett vennie. A megélhetésre valót – a tanulás mellett – úgy teremtetette elő, hogy táncmulatságokon, esküvőkön zenélt, korrepetitórságot vállalt. Ezt a kenyérkeresetet a lemergi konzervatórium diákjaként sem hagyta abba: zongorázott filmszínházakban, később segédkarnagy volt. A zene iránti szenvedélyes vonzódását minden tekintetben igyekezett kielégíteni: egyidejűleg az elméleti és zongoraművészeti karon tanult, fakultatív zeneszerzéssel foglalkozott és szívesen játszott orgonán. Mi több, megismerkedett az orgona felépítésével, a hangszer javításának titkaival is. Emellett ütőhangszeren játszott a diákok szimfonikus zenekarában.

A diákok akkori tudományos társaságának keretében aktívan részt vett az előadásokon mint szólista-zongorista, a zenekar tagja, kórusvezető, orgonista, ezzel is bizonyosságot téve tehetségéről és egyedülálló képességeiről.

Az Ungvári Zeneművészeti Szakiskola tanáraként, majd a zeneelmélet oktatójaként növendékei előtt feltárta a harmónia kimeríthetetlen lehetőségeit, a

zene titkait és szépségét. 50 éves pedagógiai munkássága alatt számos nagyszerű tanár, zeneszerző, zenetudós került ki a keze alól. Szakemberként nemcsak Kárpátalján és Ukrajnában ismerték el, hanem a szomszédos országokban (Lengyelországban, Magyarországon, Bulgáriában) is. A világ minden részébe szétszóródott tanítványainak köszönhetően munkásságát nagyra becsülik az Egyesült Államokban, Kanadában és Mexikóban is.

A különböző stílusok tanulmányozása figyelmének homlokterébe a modern zene került, melynek lényegét korántsem érti meg mindenki. A tanórákon, illetve a magas szintű konferenciákon elhangzott tartalmas előadásai nyomtatásban, sajnos, még nem jelentek meg. Ugyanígy, sajnálatos módon, nem rögzítette az órákon, az előadásokon vagy a családi körben bemutatott improvizációit, pedig ezek – ez szilárd meggyőződése – szintén zsenialitását tükrözték.

Előadásain és zeneakadémiai fellépésein diákjait és kollégáit elkápráztatta Bartók és Kodály műveinek hivatott elemzésével, újszerű zeneelméleti nézeteivel, a majdani zenei kritériumok látnoki előrevetítésével.

Közele barátunkra és kollégáinkra így lehet és kell emlékeznünk, hiszen valóban egyedi joga volt ahhoz, hogy a zenében éljen és gondolkozzon. A dicsőség- és karrierhajászás mindig idegen volt tőle. Olyan egyéniség, művész és gondolkodó volt, aki mindig a zene világában működött, s a politikán kívül maradt.

Szerzeményeire az átható lelki gazdagság és a természetesség jellemző. Műveit ma is sok zeneművész játssza, annak ellenére, hogy ezek nem jelentek meg nyomtatásban. E műveket kézzől kézre adják egymásnak a szólisták, a mostani diákok, a kollektívák. Nagy lélegzetű tánckompozíciója, melyet a Nagybocksói Népi Táncegyüttes számára írt, egész estét betöltő darab, valamint Kobulej más alkotása ma is előkelő helyen szerepel az együttes repertoárjában. A művészek tudják, hogy ennél nincs nagyobb elismerés...

Műveivel sohasem volt elégedett, velük kapcsolatban állandó önkritikát gyakorolt. Nagy kórusműveiben, illetve a kamaraegyüttesre és szólóhangszerekre írt alkotásaiban modern átköltésben mindig a népi dallamok és motívumok domináltak. Bár Kobulej, akárcsak Bartók, sohasem eredetiben ültette át az ukrán és a magyar melódiákat, kivéve a népdalfeldolgozásokat.

Kobulej Emil ötven éves alkotó munkájában végig nagy figyelmet fordított a zeneművészet népszerűsítésére. Volt karmester és karnagy, kamaraegyüttes vezetője és koncertmester. Vezetőként és partnerként egyaránt a tökéletes kivitelezésre törekedett, örömét lelte a közös zenélésben.

Nagysága nemcsak szerénységében rejlett a muzsikához való viszonyában, hanem a mindennapi életben is.

Emberi portréját a közvetlen egyszerűségből, a humanizmusból, a gazdag lelkiülből, a szárnyaló alkotói gondolkodásból, a filozófiai világnézetből, az

igazságszeretetből és a becsületességből összegyúrva lehet megrajzolni. 58 évi barátságunk alatt ilyennek ismertem. Nevét mindenképpen csupa nagybetűvel írnám az Emlékezés Könyvébe. Végleg eltávozott korunk egyik igazi zenésze, a társadalom pedig szegényebb lett egy nagy tudóssal. Én pedig igaz barátomat vesztettem el.

Halála miatt végtelen szomorúság tölt el bennünket. Ugyanakkor csillapítjuk fájdalmunkat azzal a gondolattal, hogy ez az igaz ember a Mindenható mellett megpihent és örök nyugalmat talált.

Ljubov Babjuk

CSODÁLATOS EMBER, TEHETSÉGES ZENÉSZ

Kobulej Emilre emlékezni fájdalmasan nehéz. Éspedig azért, mert hihetetlen, hogy ez a művelt és tehetséges ember, ez a nagyszerű muzsikus már nincs közöttünk.

1954 óta ismerem. Az aspirantúra befejezése után az esztétika tanáraként ekkor kerültem a Lembergi Liszenko Konzervatóriumba. A diákok között volt Kobulej Emil, a mindig vidám, tréfálkozó, de ugyanakkor nagyon tehetséges diák...

...Jóval később, a 70-es években tanártársam és barátom lett. Hamarosan szomszédok is lettünk, és a családjaink közötti kapcsolatok is egyre szorosabbá váltak. Lánya, Marijka, és az én Uljana lányom egyidősek volt. Együtt felvételiztek a konzervatóriumba is.

Érdeklődési körünk azonos volt. Gyakran látogattuk egymást. Kobulej betegségéről mély megrendüléssel szereztünk tudomást, de mindvégig bíztunk a gyors javulásban és a teljes felépülésben. Egyik utolsó találkozásunkra a konzervatórium fennállásának 150. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen került sor. A legutolsóra pedig néhány nap múlva, amikor Kobulejék ellátogattak hozzánk...

A tehetséges zenészre, a csodálatos pedagógusra, a nagy műveltségű emberre mindig emlékezni fognak a kollégák, a diákok, a barátok és ismerősök. Munkássága kitörölhetetlen az ukrán zeneművészet történetéből.

Ljubomira Meleh-Jaroszevics

„MILI...”

Világos hajú, szürke szemű, pápaszemes, mindig kedvesen mosolygó. Az elmúlt század 50-es éveiben, a Lembergi Liszenko Állami Konzervatóriumban mindenki rokonszenvesnek tartotta, diáktársai és tanárai egyaránt.

Elsősorban zongorista volt, s amikor a konzervatóriumba került, már gazdag pedagógiai tapasztalat állt mögötte, melyre az Ungvári Zeneművészeti Szakiskola tanáraként tett szert. A konzervatóriumban vele együtt tanultak egykori szakiskolai tanítványai. Kobulej elhivatottságot érzett a zenetörténet iránt, ezért egyidejűleg – fakultatíve – a történeti-elméleti karon is képezte magát.

A mi „konzink” sehogyan sem illeszkedett sem Lemberg, sem az akkori USZSZK felsőfokú tanintézetének sorába. Mert milyen is az a főiskola, melyben a hallgatók, a tanárok, a vezetők, a gazdasági és irodai alkalmazottak száma együttvéve sem haladja meg a 300 főt? Miközben más egyetemek és főiskolák akár 12 ezres létszámmal is büszkélkedhetnek...

De mi, diákok, tudtuk és tapasztaltuk ennek a „miniatűrségnek” a nyilvánvaló előnyeit. Először is, mindenki mindenkit ismert. Különösen igaz volt ez ránk, akik zeneelméletet hallgattunk, hiszen egy-egy évfolyamra jó, ha kettő-három jutott belőlünk. A mi csoportunk – ide tartozott Kobulej Emil is – kivételesen „nagy” létszámmal dicsekedhetett: öten voltunk.

A diákok között sajátos „színt” jelentettek a kárpátaljaiak, akik elsősorban Ungvárról érkeztek. Elég jól értették az ukrán nyelvet, valamivel kevésbé az orosz, s egymás között gyakran beszéltek magyarul. Mi, zeneelméletet hallgatók különösen jó kapcsolatot ápoltunk Tivadar Marianna (Mary) zongoristával (különleges szépsége miatt udvarlók hada vette körül), Boniszlavszky Tibor (Tibi) hegedűssel, Hannel Károly (Karcsi) klarinétossal, s természetesen a „mi” Kobulej Emilünkkel (Mili).

Tisztelettel és szeretettel vettük körül tanárainkat, ezeket az idősebb nemzedékhez tartozó korifeusokat, akik nagy érdemeket szereztek zenei kultúránk fejlesztésében. Közülük mindenképpen meg kell említenem Sztanyiszlav Ljudkevicsét, Roman Szimovicsot, Ilarion Hrineveckijt, Jevhen Kozakot, Mikola Kolesszát, Adam Szoletiszt. Nem feledkezhetem meg Arszenyij Kotljarevskijről sem, aki azzal keltette fel érdeklődésünket, hogy azokhoz az időkhöz képest rendkívül szabadon gondolkodott és nyilvánított véleményt. Ironikusan vélekedett, például, a szocialista realizmusnak a szovjet zeneszerzők műveinek megítélésére használt módszertanáról. Zenetörténeti előadásain – gyakran a

hivatalos ítések verdiktjeivel szembeszállva – objektíven értékelte Prokofjev, Sosztakovics, Muradeli, Danykevics és más komponisták munkásságát. Kobulej Mili mindig aktívan és meggyőző érveléssel karolta fel a professzor álláspontját.

Hagyománnyá vált, hogy május másodikán – diákok és tanárok közösen – kirándultunk Lemberg környékére. Jártuk az erdőt, szendvicset ettünk és teát ittunk. Érdekes beszélgetéseket folytattunk úgynevezett szabad témákról. Emlékeztetések voltak a közös szilveszterezések is.

1955-ben konzervatóriumi tanulmányaink befejeződtek. Szétszóródtunk. De kapcsolataink nem szakadtak meg. Ezt segítette a gyakori levélváltás, így például köztem és Emil között. 1962 nyarán férjemmel, Oreszt Jaroszevics hegedűművésszel motorkerékpárra pattantunk és kárpátaljai túrára indultunk. Gyönyörködtünk a táj szépségében. A második nap pedig váratlan, de annál kellemesebb meglepetés ért bennünket: az egyik meredek kanyarban fiatal családdal találkoztunk: Kobulej Emillel, feleségével, Eliskával és két gyermekükkel, Dmitrikkel és Mikával. Feledhetetlen órákat töltöttünk együtt...

1974-ben, a kandidátusi disszertációm megvédése után Kobulej Emil felhívott telefonon és elmondta, hogy a Lembergi Liszenko Konzervatóriumban több tanári állás is megüresedett. Biztatott, nyújtsam be a pályázatomat. Így lettünk ismét kollégák. Mili igazi barát volt, sokszor segített eligazodni Beethoven, Liszt, Wagner, Revuckij, Ljatosinszkij és más zeneszerzők szimfóniái és operái kifejező eszközeinek elemzésében. Hiszen neki mint zongoraművésznek és teoretikusnak módja volt arra, hogy közvetlenül a billentyűkön keresztül fogja fel e zeneművek egyes individuális nüánszait.

Mindvégig barátok maradtunk. Az egykori zeneelméleti szakemberek közül csupán ketten maradtunk tanárként a konzervatóriumban. Egyesek útja Ukrajna különböző városaiba (Kijev, Ungvár), másoké pedig külföldre (Budapest, Izrael) vezetett. Többen idő előtt végleg eltávoztak közülünk.

Legutóbb, súlyos betegség után, a kedves kolléga, Kobulej Mili is. Fájó a búcsú attól a diák- és tanártárstól, akinek a sorsa erős szállal kötődött az enyémhez...

Marija Kruselnicka

EMLÉKEK, EMLÉKEK...

A távoli 1963-as esztendőben ismerkedtünk meg. Először koncerteztem Ungváron. A későbbi években, sajnos, ritkán találkoztunk, de a kölcsönös rokonszenv mindig megmaradt köztünk. 1963-ban a *Zakarpatszka Pravda* című lapban a koncertemmel kapcsolatban rendkívül kedvező, de ugyanakkor szakmailag valóban igényes kritika jelent meg. Meglepődtem, hiszen a szerzőt, Kobulej Emilt egyáltalán nem ismertem. Ő Lembergben tanult, én pedig Moszkvában. De talán szerénységgel nélkül mondhatom azt, hogy barátok lettünk vele és családjával. A sors úgy hozta, hogy az Ungvári Zeneművészeti Szakiskolában többször voltam elnöke az állami vizsgabizottságnak. Ilyenkor mindig összejöttünk. A családjában olyan meghitt légkör uralkodott, hogy valósággal odavonzotta az embert. Gyermekei elragadóak voltak. A felesége, Eliska a rá jellemző természetességgel azonnal a barátnőjévé fogadott, mintha már hosszú évek óta ismertük volna egymást.

Őszintén sajnálom, hogy miután Kobulejék Lembergbe költöztek, nem találkozhattunk gyakrabban, ennek az én életkörülményeim szabtak gátat. De a konzervatóriumban gyakorta összefutottunk és mindig volt mondanivalónk egymás számára. Sohasem panaszkodott. Még akkor sem, amikor már tudott volt, hogy betegsége megállíthatatlanul súlyosbodik. Rendületlenül bízott a gyógyulásban.

Emlékek...

Kobulej Emil nem verte nagydobra zeneszerzői eredményeit. De egykor megajándékozott egyik művével, a *Pjeszká*-val, amelyet koncertjeimen ráadásként szerettem eljátszani. Ma már ez a miniatúra Kobulej más szerzeményeivel együtt nyomtatásban is napvilágot látott. Zenéje újra és újra fel fog hangzani a leendő pianisták előadásában. És ez csodálatos! Mert lelke mindig megjelenik majd ott, ahol muzsikája szárnyra kap.

Mihajlo Lemisko

EGY BARÁT EMLÉKÉRE

Barátságom Kobulej Emillel régen, még az ötvenes évek elején kezdődött, amikor a konzervatórium diákjai voltunk. Valójában egy apró esemény hozott közel bennünket egymáshoz. Sz. Ljudkevics professzor jóváhagyta a zongorára írt *Balladámat* és úgy döntött, hogy be kell mutatni a zeneszerző diákok hangversenyén. Nem lévén elegendő tapasztalatom, azt latolgattam, játsszam el én a darabot, vagy keressek zongoristát. Emil sietett a segítségemre. „Sose búsulj, Miszka, én fogok játszani, add ide a kottát.” Néhány nap alatt megtanulta a *Balladát*, mesteri játékával emelte színvonalát, ugyanis ez még egy elég kiforratlan diákdarab volt. Ebben az epizódban már megmutatkozott néhány személyiségjegye az Embernek, a Zeneszerzőnek. Jellemző volt rá a jóindulat, a segítőkészség, sokoldalú tehetség volt, intellektuális zenetudós, kiváló előadó. A hangverseny után gratuláltak Kobulej Emilnek a sikeres szerepléshez. Ljudkevics személyesen mondott köszönetet és díjjal jutalmazta – egy tábla csokoládéval. Emil elhárította a zeneszerzőnek a dicséretét. Ez is szerénységére utalt.

Néhány év megszakítás után kollégákként találkoztunk a zeneelméleti tanszéken. Kobulej Emil gyorsan szerzett tekintélyt a kollégák és a növendékek körében. Felkészültsége, előadókészsége – csodálatosan illusztrálta zenével az elméleti tételeket – nagyon imponálóan hatott. A diákok tisztelték, sőt szerették Emilt, „Milaska Kobuljaskának” becézték. A konzervatóriumban, később a zenei főiskolán és a zeneakadémián Kobulej Emil több zenetudós növendéket nevelt fel, többek között a lányomat és az unokámat, akik hálával emlékeznek rá.

A veszületett intelligencia, a belső kultúra nem engedte Emilt, hogy intrikákba keveredjen, egyformán tisztelte a kollégáit és a diákjait. Emil életvidám ember volt (olyan nehéz vele kapcsolatban a múlt időt használni!). Jóindulatúan tudott incselkedni, értékelte a jó tréfát, képes volt élvezni az életet. Betegsége idején még egy csodálatos vonását ismertük meg – lelki erejét. Honnan volt ebben a gyenge, elgyötört testben ennyi erő? Érthetetlen volt, Kobulej Emil szinte élete utolsó napjáig szerkesztette kollégái módszertani munkáit, szakirodalmat keresett, érdeklődött a tanszék élete felől. Visszaemlékezem utolsó születésnapjára. Emil soványan, elgyötörtén ült az asztalnál, tréfált, nevetett... Nem akartam elhinni, hogy közeleg a vég...

Kobulej Emilnek volt egy lényeges „hibája”, nem tudott (vagy nem is akart) „karriert csinálni.” Tanítványainak nemzedéke tudományos karriert futott be, magas pozíciókban, titulusokkal, de ő árnyékban maradt, tudományos fokozatok,

titulusok nélkül, noha felkészültsége, sokoldalú tehetsége vetekedett sok professzoréval, doktoréval. Tanárai: Sz. Ljudkevics, A. Szoltisz, R. Szimovics átadták neki az európai zenekultúra nagy hagyományait, Kobulej Emil pedig továbbadta ezt a stafétabotot tanítványainak. Növendékei folytatták ezt a nemes ügyet. Őrzik és fejlesztik útmutatásait, eszméit, módszertani eredményeit, amelyek Kobulej Emil életének fontos részét képezték.

Ez igaz, ez szép, mert ebben van az Élet Bölcsessége.

Tadler József

EMLÉKEZÉS SZERETETT ZENETANÁROMRA ÉS BARÁTOMRA

Először 1955-ben találkoztam vele Munkácson, a lemergi konzervatórium ifjú végzőseinek koncertjén. Kobulej Emil Chopin *Forradalmi etűdjét* adta elő. Zongorajátéka mély hatást gyakorolt rám. Mindenképpen szerettem volna megismerni. Egyik zenészbarátom révén ez sikerült is. „Valóban hivatásos zenész akar lenni?” – kérdezte Kobulej. Igenlő válaszomra azt mondta: „Tudja, hogy ez nem könnyű út?”. „Ez nem riaszt – válaszoltam. – Hiszen a zenét mindennél jobban szeretem!”

...Tanárként és zenészként tett észrevételei módszertanilag és didaktikailag is megfontoltak voltak. Lenyűgözött az is, hogy nemcsak a zeneművészetben volt jártas, hanem az irodalomban és a filozófiában is.

Az Ungvári Zeneművészeti Szakiskolában folytatott tanulmányaim során (1956–1959) nagyon jó kapcsolat alakult ki közöttünk. Barátommal, Emillel bármilyen problémát meg tudtunk beszélni. Tanácsai mindig megszívlelendőek voltak.

Amikor 1967-ben – az ő tanácsára – a lemergi konzervatórium zeneszerzői karának hallgatója lettem, abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy hallgathattam hangszerismereti előadásait. Csoporttársaim is el voltak ragadtatva tőle.

Mindig úgy fogok emlékezni rá, mint pedagógusra és barátra, aki szélesre tárta előttem a zene és általában a művészetek világának kapuját.

Mikola Kacal

A LOVAG, A TUDÓS, AZ ARISZTOKRATA

Vajon mit tehet a művészember, amikor a Lengyelországi Egyházi Zenei Fesztivál szervezőitől váratlanul felkérést kap arra, hogy zenekarával Varsóban adja elő Leonard Bernstein 3. szimfóniáját, a Kaddisht. E felkérést 1993-ban kapta a Lembergi Állami Filharmónia. Ezt a kérdést szegezte nekem Ivan Juzjuk professzor, Ukrajna népi művésze, a filharmónia szimfonikus zenekarának vezető karmestere.

Bernsteinnek ezt a művét Ukrajnában addig még sohasem adták elő, és bevallom, hogy a zeneszerző szimfonikus műveit sem ismertem igazán. A 3. szimfónia előadásához dupla (felnőtt és gyermek) kórus szükségeltetik, a librettó zsidó nyelvű, a mű dialektusa, modern faktúrája, szemantikája, sok egyéb sajátossága a szláv felfogástól, előadásmódtól amúgy is teljesen idegen. A kérdés tehát: vagy adjuk elő a művet „ahogy esik, úgy puffan” alapon, vagy mondjunk nemet a felkérésre, demonstrálva ezzel az ukrainai előadóművészek gyengeségét...

Segítségért és tanácsért Kobulej Emilhez fordultunk, akinek zenetudósi ismereteit és gyakorlati tudását senki sem vonta kétségbe. Együtt hallgattuk meg a hangfelvételt, együtt olvastuk el a partitúrát. Karmesteri gyakorlatomban talán először bíztam egy felelős döntés meghozatalát „kívülállóra”. És Kobulej Emil javasolta a Dudarinka Gyermekegyüttes bevonását, a két kórust. A továbbiakban már minden „egyszerűen” ment. Számtalan próba, gyötördés, finomítás. Amolyan főpróba Lembergben. Nagy siker. Bemutató Varsóban. Telt ház, vastaps. Majd ugyanez több ukrainai nagyvárosban.

Ezután „vérszemet” kaptunk, és bátrabban vállalkoztunk hasonlóan nehéz és újszerű zeneművek betanulására és bemutatására. Kobulej Emil mindig ott volt velünk a próbákon és hangversenyeken. Tökéletes művészi érzékével, hatalmas tudásával és tapasztalatával segített, hogy megértsem, megértsük a különböző nemzetiségektől eredő művek lényegét, tényleges mondandóját. Segítségével elértük, hogy Lembergben és Kijevben, Pozsonyban és Varsóban, Párizsban és Brüsszelben a legkényesebb zenei igényeknek is meg tudtunk felelni...

Kobulej Emil szívéhez igazán Romanon, kedvenc unokáján keresztül férköztem közel, aki a *Dudarik* gyermekegyüttes egyik legjobb hangú énekese volt. Ez azonban egyáltalán nem befolyásolta a nagyapát abban, hogy zenei ítéleteiben következetes és szigorú legyen, és ebben a tekintetben senkivel se tegyen kivételt. Tehetségénél talán csak a boldogsága volt nagyobb, hiszen azt művelhette, amit az égiek nemes feladatául szabtak ki. Szokratész szavait akár hozzám is intézhette volna, mondván: „Mikola, te kedves vagy nekem, de még kedvesebb az igazság”. Ezért szeretném Emil nevéhez hozzátenni jelzőként: lovag, tudós, arisztokrata.

Okszana Lihovid

MEGHATÁROZTA A SORSOMAT

Csak most, eddigi életutamra és alkotói pályafutásomra visszatekintve tudatosul bennem, milyen sokat köszönhetek tisztelt Tanítómnak, a felejtethetlen Kobulej Emilnek szakmai fejlődésemben, élet- és alkotói céljaim megvalósításában.

Most értettem meg, mennyire fontos, hogy az ember ifjú éveiben találkozzon egy igazi tanítóval, bölcs tanácsadóval, egy rendkívüli tehetséggel és tudással megáldott emberrel.

A hétosztályos Munkácsi Zeneiskolában Emília Bucko (zongora), Adriana Stec és Ivan Stec (elmélet és szolfézs) oltották belém a Muzsika szeretetét. 1959-ben kerültem az Ungvári Zeneművészeti Szakiskolába, ahol éppen ekkor nyílt meg a zeneelméleti tanszak. Az új szakra jelentkezőket a felvételi vizsgák előtt Kobulej Emil konzultálta. Tapintattal és odafigyeléssel viseltetett irántunk, nem tegezett le minket, nem éreztettem velünk soha, hogy zöldfülűek vagyunk.

Miután előadtam az iskolai programomat, melynek keretében eljátszottam Beethoven D-dúr zongorakoncertjét, Kobulej Emil nagy meglepetésemre javasolta, hogy egyszerre két szakon – elmélet és zongora – folytassam a tanulmányaimat.

Kobulej Emil fáradhatatlanul, az óra- és a tantervi kereteket jóval túllépve foglalkozott velem. Együtt olvastuk és értelmeztük a szimfonikus művek partitúráit, Haydn, Mozart és Beethoven klasszikus alkotásain nevelt az aktív zenei gondolkozásra, a dramaturgia megértésére, oktatott a kompozícióra és az improvizációra, felhívta a figyelmemet a különböző stílusjegyekre. Megismertetett a modern zenével és szakmai érdeklődést ébresztett bennem a népművészet iránt.

Most már tudom: ez volt az ő egyéni és sajátos zenepedagógusi koncepciója. Tette mindezt azzal a céllal, hogy rávezessen a zene önálló felfogására, az elemző és egyben kreatív gondolkozásra.

Őszintén örült annak, hogy harmadik helyezett lettem a kezdő zeneszerzők megyei versenyén. Boldog volt, amikor sikert arattam a fiatal zongoristák megmérettetésén, amelyre ő készítette fel, s amelyen polifonikus műveket kellett előadni.

Ötvöződött benne a szerénység, a kedvesség és az őszinteség, a család, a gyermekei iránti odaadás, a diákjai felé sugárzó szeretet.

De számára mindenek fölött a Muzsika állt. És mindent ennek rendelt alá. A legprózaibb dolgokban, az élet mindennapi jelenségeiben is elsősorban a zenét hallotta.

Vele nem lehetett ravaszkodni, valótlant állítani, nem lehetett becsapni. Elvárta az őszinte és nyílt beszélgetést, ami, személyisége folytán nem is lehetett más. Ugyanakkor rendkívül szerény volt, bizonyos aszketizmus jellemezte. A négytagú Kobulej család egy kétszobás ungvári „hruscovkában” lakott. Az úgynevezett nagyszobát szinte teljes egészében elfoglalta a versenyzongora...

A Kijevi Konzervatóriumban tanultam, majd tanárkodtam. A Mesterrel sok év múlva találkoztam ismét – az ötvenedik születésnapomon adott ungvári koncertem alkalmával. Köszöntőjében, melyet immár a lemergi konzervatórium docenseként mondott el, többek között többször hangsúlyozta: „Meggyőződtem arról, hogy a tehetséges fiatal zenészeket egyszerre két irányban kell képezni: elméleti szakemberré és zongoraművésszé. A szakmai ágak ötvözése hozhatja meg a legjobb eredményeket...”

Akkor találkoztunk ismét, amikor lányom elvégezte a zeneiskolát, s első zeneszerzői szárnypróbálgatásait szerettem volna bemutatni Kobulejnek. Néhány év múlva, immár a lemergi konzervatórium növendékeként a lányom is az ő keze alá került...

...Huszonöt éves kijevi tartózkodásom alatt, Kijev és Munkács között gyakran vonatozva, megbocsáthatatlan módon ritkán szakítottam időt egy-egy lemergi kitérőre. E mulasztásom most nagyon fáj. Örök bocsánatkéréssel tartozom annak az embernek, kedves tanáromnak, aki meghatározta a sorsomat...

Jurij Csori

EMLÉKE BENNÜNK ÉL

Igaz a mondás, amíg él az ember, nem tiszteljük eléggé, mintha nem vennénk észre, ha pedig elveszítjük, keservesen bánkódunk, siratjuk. Ez vonatkozik Emil Kobulejre is.

Kobulej nemcsak földink, aki köztünk élt, hanem Színes egyénisége vidékünk zenei kultúrájának. A megye szellemi élete fáradhatatlan művészként emlékezik rá, aki egészségét, tehetségét nem kímélve mindent megtett, hogy a kárpátaljai dalok mindenütt hallhatók legyenek, minden városban és faluban. Ennek a nemes célnak szentelte magát a zenei szakiskola tanáraként, a Kárpátaljai Népi Kórus művészeti vezetőjeként, zenészerzőként és hazafiként. Mi nagyon jól ismertük egymást még a múlt század 60-as éveinek elejétől. Akkoriban gyakran voltunk különböző zsűrik tagjai, értékeltük a megyei, illetve városi műkedvelő együttesek előadásait. Ő a zenei kórusi előadást, én pedig a drámait értékeltém. Megjegyzendő, a zsűri tagok a zenei számokra vonatkozó megjegyzéseket figyelembe vették, mivel Emil Kobulej a népzene kifinomult és alapos ismerője volt. Kevés ember van, aki olyan mesterien értett a népdalhoz. Ha értékelt valamit, megjegyzései alaposak és megindokoltak voltak. Többször hallottam, megalkuvás nélkül bírálta a felszínes szülő-, illetve kóruselőadásokat, tánc, szvit számok sablonos tartalmát. Ellenkezőleg, lelkesen, baráttan azok iránt, akik egyénileg vagy kollektívan fordultak a népzenei forrásokhoz.

Közös nézeteket vallottunk sok kérdésben. Ez nemcsak közel hozott bennünket, hanem közös munkára is ösztönzött. Több közös zeneművet alkottunk, Emil Kobulej megzenésítette több versemet, amelyek a megyei lapokban és *Neked, Hazám* c. verseskötetben láttak napvilágot. (Ungvár, Kárpáti Kiadó, 1972)

El kell ismerni Emil Kobulej zenei tehetségét és enciklopedikus tudását. Kellemes volt vele társalogni a magyar, a cseh és szlovák, orosz és ukrán zenei folklórról, illetve értékelni a kortárs kárpátaljai profi és műkedvelő zenészerzők alkotásait, úgymint Zádor Dezsőt, Márton Istvánt, Mihajlo Krecskót, Mikola Popenkót, Petro Hudzot, Ivan Kerecmant és másokat. Örültünk eredeti tehetségük fejlődésének. Ugyanakkor aggasztott bennünket az Ungvári Zenei Drámai Színház repertoárja, többek között a gyermek zenés dramaturgia. A színházban alig került bemutatásra zenés darab gyermekeknek. Akkor, 1969-ben ötlött fel bennünk a gyermekszínház megalapításának gondolata. Nem egyszerűen színházról, hanem zenés-drámairól volt szó.

Az ötletet részletesen megvitattuk mindkét családi tanácson a Kobulejek és Csoriék egyöntetű támogatásával, a családtagok apraja-nagyja szívesen vállalta a városi pionír palota mellett működő újonnan alakult színházban való részvételt.

Ungvár iskoláiban hirdetések jelentek meg a gyermek zenei-drámai színház megalakulásáról. Szó volt bennük a pályázat feltételeiről és a megrendezés helyéről. Túljelentkezés volt. Én értékeltem a prózai előadásmódot, Emil pedig a hallást, a ritmusérzékenységet és az éneket. Ily módon több mint harminc iskolás lány és fiú lett a megye egyetlen zene-drámai színházának művésze. Nem sokkal ez után, 1970-ben került sor az első előadásra. Az előadás címe *Ivaszi-Teleszik*, a zenéjét Emil Kobulej szerezte. M. Valkovszka tanította be és kísérte a darabot, a díszletet Bakonyi Zoltán érdemes pedagógus körének ifjú művészei készítették. A mű bemutatójára a Kárpátaljai Zenei-Drámai Színházban került sor telt házzal. (most bábszínház) Az ifjú művészek és tanítói: Emil Kobulej, Jurij Csori, Bakonyi Zoltán és Marija Valkovszka sikeréről elismerő cikket írt a *Zakarpatszka Pravda* 1970. május 24-i száma.

A színház még abban az évben bemutatott egy másik darabot, a *Jalinka Verhovinka* vagy az *Elvarázsolt Tisztást*, az én gyermekjátékom alapján. A zenét szintén Emil Kobulej írta. Számtalan darabra, hangversenyre került sor Emil Kobulej zeneszerző részvételével, amelyeket a gyermekszínház a megye különböző iskoláiban, városaiban mutatott be. De, sajnos, 1971 őszén a színházunk megszűnt. A helyzet az volt, hogy a közoktatási minisztérium rendelete alapján a tanároknak nem lehetett több mint másfél tarifájuk. Mivel mindketten tanárok voltunk, búcsút kellett mondanunk a Gyermek Zenei-Drámai Színháznak. A színház vezetését Luckernek adtuk át, aki rögtön bábszínházzá alakította.

Idővel Emil Kobulej családjával Lembergbe költözött és a konzervatórium tanára lett. Ritkán látogatott Kárpátaljára. Rendszeresen már nem találkoztunk, csak véletlenül. Ezek során inkább újságokat mondtunk egymásnak, mint az alkotói együttműködésről cseréltünk volna véleményt.

Hirtelen jött a hír... Fájdalmasan érintett. Akaratlanul is felmerült bennem a gondolat: „Miért a legjobbakat viszi el a kaszás?” Igazságtalanság! Mégis igaz a népi bölcsesség: addig él az ember, amíg az utókor emlékezetében tartja. Emléke szívünkben él.

Viktor Telicsko

A TISZTA LELKŰ EMBER

... A zeneszerzői próbálkozásaim hat-hét éves koromra tehetők. Legnagyobb szerencsémre első igazi tanárom, Kobulej Emil egyengette utamat. Ha jól emlékszem, csaknem három évig foglalkozott velem az Ungvári Csajkovszkij Zeneiskolában. Nem olyan nagy idő ez, de elég ahhoz, hogy elültesse bennem a pontos és tudatos zeneszerzés alapjait. A későbbiekben is figyelemmel kísérte sorsom alakulását, szükséges, fontos és nagyon megfontolt, korrekt tanácsokat adva támogatott.

Hogy ismerkedtünk meg? Már nem emlékszem pontosan, de állíthatom, hogy ez a rendkívül nyájas, barátságos, tapintatos, előzékeny ember már az első találkozásunk alkalmával szívembe lopta magát.

Kobulej Emil szívélyessége, jósága rendkívüli vonzerővel bírt. Könnyedén, fesztelenül, barátságosan tudott előadni, vitatkozni. Mindig volt mondanivalója a társalgásban, a témakeresésben rugalmas, de mindig tartózkodó volt.

A Tanár úr sohasem volt szűkében ötleteknek, eszméknek, melyek csak úgy forrongtak benne, csak kevés ideje volt a megvalósításukra. Minden idejét, erejét a következő zenésznemzedék nevelésének és tanításának szentelte.

Kobulej Emil kiváló zongoraművész volt. Az órákon sokat és jól játszott, példaként idézve a különböző korok és stílusok zeneszerzőit. Kissé sápadt ujjai nyomán majdhogynem szebb muzsika zendült fel, mint ahogy ezt a hangszer engedte volna. Sok és érdekes dolgot mesélt: miként születik a muzsika, hogyan éltek és alkottak a nagy zeneszerzők. Lassan játszott és beszélt, ügyelt arra, hogy a gyermek érkezzon felfogni, megjegyezni a tananyagot. Közben el-elmosolyodott, nem túl gyakran, de jóságosan és kedvesen. A Tanár úr ugyanakkor finoman terelte diákjait önálló útkeresésre, elemzésre és összehasonlításra. Könnyedén és fesztelenül olvasta a kottát, ami rám, növendékére nagy hatással volt. Utólag már értem – azt az igényt szándékozott elültetni bennem, hogy zenészként ugyanilyen természetes és könnyed legyek.

Úgy vélem, hogy éppen Kobulej Emil gazdag és mély alkotói egyénisége szervesen egyesítette magában a következő fontos és pozitív tulajdonságokat: a jóságot, a műveltséget, az udvariasságot, a szakmai tudást. Számomra ő a követendő példa.

Csodáltam továbbá határtalan pedagógiai türelme, tapintata, a növendékek iránti tisztelete miatt is.

Életem első zongoraszonátáját írtam. Az óriási felelősség, a zenészi tapasztalatlanságom hátráltatott a mű megírásában. Egész idő alatt nyomasztott

az érzés, hogy nem azt és nem úgy írom. A téma kifejtése gyötrelmem közepette történt. Majd a feldolgozásnál elakadtam. Időnként úgy gondoltam, reménytelen az ügy.

Több mint egy hónapig egyetlen feldolgozás kezdetével sem voltam elégedett. Kobulej Emil az órákon nagy türelemmel bánt velem, oda illő zenei példákat idézett, különböző variánsokat ajánlott a feldolgozás elejére, sohasem értékelte úgy igyekezetemet, hogy az bántó lett volna, netán elvette volna kedvem a munka folytatásától. Mosolya, figyelmes, jóságos tekintete a szemüvege mögül újra és újra lelket öntött belém, remény született a lelkemben. Volt úgy, hazatérve rögtön a zongorához ültem, kerestem az egyetlen helyes és logikus folytatást... Végül lassan-lassan a feldolgozást, majd a szonáta első részét is befejeztem.

Kobulej Emil keltette fel bennem a folklór, elsősorban a kárpátaljai népzene iránti állandó érdeklődést. Az ő vezetésével írtam meg a kárpátaljai népdalok első feldolgozását, később tudatosan törekedtem a kárpátaljai zenei szókincs elsajátítására.

A növendékek legjobb műveit, Kobulej Emilnek köszönhetően bemutatták a tanulók koncertjein, szerepeltek a területi tévében is. Nekünk, zeneszerző növendékeknek ezek voltak az első bemutatkozások, megmérettetések. Forrása volt ez az izgalmaknak, de amiből végül öröm, megelégedés és tisztelet származott.

A Tanár úr arra törekedett, hogy Kárpátalján a gyerekek éppen olyan komolyan foglalkozzanak a zeneszerzéssel, mint a zongorázással, illetve hegedüléssel. Tudatosította bennünk, hogy a zeneszerző szakmája, túlzás nélkül, érdekesebb, titokzatosabb a zongoraművésznél vagy a hegedűművésznél. Az a zeneszerző, aki jól zongorázik, előnyösebb helyzetben van. Ezért keltette fel bennünk az érdeklődést az alapos zongoraleckék iránt, a különböző zeneszerzők művei olvasásához, mert „önöknek sok jó zenét kell tökéletesen ismerni”. Kobulej Emil követendő példaként állította mindig eléink Mozart, Beethoven, Rahmanyinov, Bartók és Prokofjev műveit.

A nagyon sok pozitív vonása közül kiemelném tanárom pontosságát és fegyelmezettségét. Betegen is foglalkozott otthon tanítványaiával, leküzdvé gyengeségét, rossz közérzetét.

Bár már Lemberghben dolgozott, nem szakította meg kapcsolatát Kárpátalja zenei életével. Készségesen írt alá bárminemű kérelmező levelet Kárpátalja kultúrájának s művészetének védelmében és támogatására, mindig felkarolta a kárpátaljai diákokat, őszintén örült sikereiknek. Számomra érdekes, hogy Kobulej Emil zongorázni Szemiramida Hoszrojeva-Scsekinánál tanult, aki engem is tanított. Befejeztem az Ungvári Zenei Szakközépiskola zongoraszakát, a zeneszerzést Márton Istvántól sajátítottam el, az ő vezetésével tökéletesítettem zeneszerzői képességeimet éveken át.

Kobulej Emil tagja lett az Ukrajnai Zeneszerzők Szövetsége kárpátaljai tagozatának, úgymond „hogy erősítsem a szövetséget az általános nemes ügy érdekében”. Örömmel támogatta Zádor Dezső emlékének méltatását Kárpátalján, valamint azt, hogy az Ungvári Zenei Szakközépiskola felvegye a nevét, illetve, hogy megalapítsák a Zádor Dezső megyei díjat. Kobulej Emil nem kímélte energiáját, hogy megőrizték Zádor Dezső, Márton István és Szemiramida Hoszrojeva emlékét és örökségét. Boldog vagyok, hogy a Tanár úr érkezett rögzíteni a velük kapcsolatos rövid, de alapos és pontos megemlékezéseit.

A *Kontrasztok* fesztivál megrendezésére 2001-ben került sor Lembergben, amelyen részt vett az ungvári vonóskvartett Jurij Szokolovszkij vezetésével, aki hosszú évek óta először mutatta be a lemergi közönségnek a kárpátaljai zeneszerzők műveit. Kobulej Emil nagyon figyelmesen hallgatta az egész hangversenyt, majd jóindulatúan és részletesen elmondta véleményét.

Ő érkezett... Sok jót érkezett cselekedni, érkezett tiszta lelki melegséggel átölelni a sok közeli és távoli embert. Örökre megmarad emléünkben a Harmónia és a Fény emberének.

Én módfelett hálás vagyok az Istennek azért, hogy olyan Tanítóm volt, mint Kobulej Emil.

Nemes Margit

KONCERTMESTER NAGYBETŰVEL

Sohasem gondoltam volna, hogy túléltem a nagy alkotót – Kobulej Emilt. Ma is előttem van energikus járása, kedves mosolya és a szemüveg mögül sugárzó pillantása.

Megismerkedésünk idején még nem dolgoztam az Ungvári Zádor Dezső Zeneművészeti Szakiskolában, ellenben hat gyermekem közül négy ott tanult. Fiam, Ivan, az igazgató és pedagógus – Klepikov Leonyid irányításával sajátította el a gordonkajátékot. Technikai szempontból meglehetősen nehéz darabot választott, így hát tehetséges koncertmesterre, kísérőre volt szüksége. Ez nem lett más, mint Kobulej Emil zongoraművész.

A záróhangversenyre 1959-ben, a tanév végén került sor. Ivan fiam koncertszámként a *Polonéz táncokat* választotta Borogyin *Igor herceg* című operájából. Már csak 10-15 perc volt hátra a fellépéséig, amikor megdöbbenve vette észre, hogy valaki csúnyán megrézfálta: elemelte a zongorakíséret kottáját.

Kétségbeesetten rohantam az igazgatóhoz, aki javasolta, hogy a szakiskolából hozzam el Chopin 19. sz. etűdjének kottáját. Időben visszaértem a filharmóniába. De Kobulejnek már arra sem volt ideje, hogy rápillantson a hangjegyekre: fiammal együtt a színpadra szólították.

A gordonka és a zongora kifogástalanul szólt együtt. Ekkor fogtam fel igazán, milyen nagy tudású a koncertmesterünk. Kobulej Emil azóta számomra a Koncertmester.

Nagyezsda és Borisz Zatin

AZ UNGVÁRI ZENEI ÉLET FORGATAGÁBAN

Számtalan emléket, benyomást lehetne felidézni vele kapcsolatban.

Életútjaink naponta kereszteződtek Ungváron a zeneművészeti szakiskolában, a filharmóniában vagy egyszerűen a város zenei életében. Kiváló és igényes pedagógus volt, ezenkívül nagyszerű zongorista, elméleti szakember és zeneszerző. Sok zeneművet alkotott. Lembergbe kerülve nagy úrt hagyott maga után, hiszen Márton Istvánnal együtt ő volt az ungvári zenei élet lelke.

Más fiatalokhoz hasonlóan fiunk zenei fejlődését, pályafutását is ő egyengette önzetlenül.

Családunk hálával tartozik e csodálatos embernek.

Örmény József

MEGEMLEKEZÉS EGY CSODÁLATOS EMBERRŐL

*Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön,
Hol a rozsdá és a moly megemészti,
És a hol a tolvajok kiássák és ellopják.
Hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben...*
(Máté Evangéliuma, 6, 19-20.)

A földön talán nincs olyan ember, aki élete során legalább egyszer nem tette fel magának a kérdést: vajon miért születtem erre a világra? Mi a küldetésem? S mi az örökkévalóság? Az emberek egy része legfontosabb életcélként az anyagi javakat, a ranglétrán való minél hamarabbi emelkedést jelöli meg...

Az emberek másik része azt vallja és hiszi, hogy földi életünk csupán egy rövid út két állomás között. Ezzel meg kell békélni, de ebben a megbékélésben tetteinkkel kell bizonyítani, hogy ezt az utat valóban méltóan tettük meg. Mindvégig ezt bizonyította tanárunk, Kobulej Emil, aki soha nem kapta meg a professzori címet, de mi, diákjai, mindig annak tekintettük.

Ismeretségünk 1973-ban kezdődött. Az Ungvári Csajkovszkij Zeneiskola ötödik osztályába jártam. Három másik társammal együtt felkérték arra, hogy adjuk elő a *Kalandozás a Kárpátokban* című zenemű nyolckezes variációját. Amikor Kobulej Emil bejött a próbára, azonnal megérezte, hogy nagyon izgulunk. A feszültséget oldandó mondta: „Köszönöm, hogy hajlandók előadni ezt a művet. Valójában nem tudom, mit is írtam, s most fogom először meghallgatni.” A koncert nagyon jól sikerült. A mester fagylaltozásra és kávéra invitált. És fagyizás közben lelkesen beszélt Zádor Dezsőről, Liszt Ferencről...

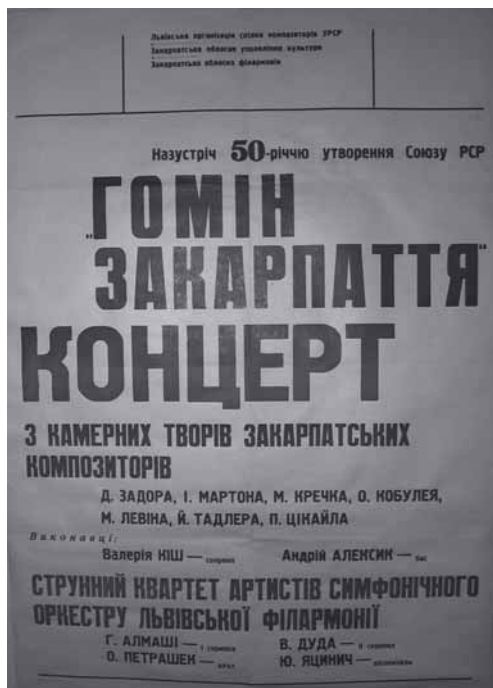
Fejlődésemet, tanulmányaimat, pályafutásomat a szakiskolától kezdve mindvégig figyelemmel kísérte. 1979-ben a lemergi konzervatórium hallgatójaként megtisztelt barátságával. Mindig ott volt koncertjeimen, s másnap, egy csésze kávé mellett hallhattam tőle a valóban építő jellegű bírálatot, mondjuk például azt, hogy túlfűtötten játszom, ami az adott mű interpretálásának a rovására megy.

Az egyik koncerten Bartók Béla szonátáját játszottam. Az akkori szovjet szakkönyvek azt írták, hogy Bartók az ütős zongorajáték kitalálója. Másnap Emil otthonában hallgattuk és elemeztük Bartók nagyzenekari és kamarazenei műveit. Emil sokat mesélt e kiváló zeneszerzőről, az ütőhangszerek iránti vonzódásáról. Ugyanakkor felhívta a figyelmemet arra, hogyan lehet visszaadni az ütőhangszerek hangzásának sokszínűségét a zongorajátékban.

Kobulej Emil jelentős szerepet játszott a lemerbergi zenei kultúra fejlesztésében. Közvetlenül sohasem vett részt a fesztiválok szervezésében, de mindig hasznos, megszívlelendő tanácsokat adott.

1981-ben évfolyamunkon a zenei formák elemzését oktatta. Könnyedén, érthetően, nagy tudással. Emlékszem, amikor kedvenc zeneszerzőinek, például Beethovennek alkotásait elemezte, lélegzetvisszafojtva hallgattuk. Az akkordokat, modulációkat, felépítéseket filozófiai mélységekből és magasságokból közelítette meg. Figyelembe vette az adott szerző világnézetét is. Sokat hallhattunk tőle arról is, hogy vajon mitől lesz nagy egy zeneköltő, vagy éppen miért tűnik el abban a bizonyos történelmi sülyesztőben. Úgy vélte: az igazán zseniális zeneszerző a beavatottak kategóriájába tartozik, de ennek rettenetesen nagy szellemi munka az ára.

Ez a szerény, ugyanakkor arisztokrata lelkületű ember mindnyájunknak nagyon hiányzik. Életének krédója talán egy bibliai idézettel fejezhető ki: „Nem tudja a jobb kéz, hogy mit csinál a bal”...

Ljubov Kijanovszka

SZÍNES EMLÉKKOCKÁK

Amikor Kobulej Eliska asszony, tanárom, a felejthetetlen emlékü Kobulej Emil özvegye elmondta, hogy szeretné összegyűjteni a férjére vonatkozó visszaemlékezéseket, azt gondoltam, hogy az emlékező sorok könnyen, szinte maguktól fognak megszületni. Hiszen több mint harminc éven át szoros munka és baráti kapcsolatban álltam a Mesterrel. Ez a kapcsolat még az iskolapadban kezdődött, pontosabban a Szolomija Kruselnicka Bentlakásos Zeneművészeti Szakközépiskolában, amelyben Kobulej Emil hosszú időn át és rendkívül eredményesen vezette az elméleti osztályt, csoportunkban pedig a zenei formák elemzését oktatta. E kapcsolat egészen az utolsó hónapokig tartott, amikor már szomorúan kellett tapasztalnom, hogyan alszik ki e kedves, jóakarató és nyíltszívű ember életének a gyertyája. Csak most, tollat ragadva jöttem rá, hogy a színes emlékkockákat egységes képpé összerakni nem is olyan könnyű. Egyszer a diákkori, az előadásokon szerzett benyomások tűntek fontosabbnak, másszor közös munkánk a diákok vizsgáztatása során, vagy az ő tudásfelmérő módszereinek megtapasztalásában, megint másszor pedig a művészetről, a politikáról, a filozófiáról folytatott eszmecseréink... Mert Kobulej Emil kivételesen sokoldalú, nagy tudású ember volt, akit szinte minden téma és probléma érdekelt és foglalkoztatott. Ezekről szenvedélyes hangon és meggyőzően fejtette ki a véleményét, önkéntelenül is magával ragadva beszélgető társát. Végül úgy döntöttem: nem próbálok valamilyen feszes és egységes képet rajzolni, hanem hagyom, hogy magával ragadjon az emlékek spontán áradata. S őszintén hiszem, hogy e könyv hőisének is jobban tetszene a kötetlen forma, a szabad csapongás, hiszen soha sem volt híve a száraz és szigorú pedantériának és kiszámíthatóságnak. Inkább kedvelte a meglepetéseket, az improvizáló kapcsolatok örömét, s jogot formált arra, hogy maga döntse el, mi az, ami fontos a számára.

Az első, ami vele kapcsolatban az eszembe jut: abszolút nem illett bele a szovjet színvilágba. Sohasem lett a szovjet pedagógus ideál. Az előírt dogmákat és programokat makacsul visszautasította, miközben tanítványaival együtt a formaelemzés száraz világa mögött is a zene misztikus titkait kereste. Nem volt ilyen mintakép külsejében, viselkedésében, a tanulókkal (később a diákokkal és a kollégákkal) való kapcsolatában, sőt mimikájában sem.

Középmagas, sovány alkatával, vékony arcvonásaival, szemüveggel tökéletes megtestesítője volt annak a bizonyos „burzsoá értelmiséginek”, ahogy azt előszeretettel ábrázolták az egykori szovjet filmekben. Ezt a valóban értelmiségi

képet erősítette nyugodt és bizalmat ébresztő beszédmodora, eredendő jóindulata és életszeretete. Társaságában mindenki felszabadultan, kötetlenül és kényelmesen érezte magát.

Mindig valamilyen pozitív aura övezte, mely valószínűleg egész életstílusából és magatartásából fakadt. Nagyon ritkán engedte meg magának, hogy valakiről ironikusan, vagy megvetően nyilatkozzon. Sokkal gyakrabban beszélt viszont, szavait kedves humorral és rokonszenvvel fűszerezve, tanáraitól, barátaitól és tanítványaitól, még azokról is, akikkel csak rövid időre került kapcsolatba. A düh vagy a felháborodás nagyon ritkán hatalmasodott el rajta. Hangját is ritkán emelte fel. Ezzel szemben megmaradt bennem szavainak lágyága, őszintesége, kárpátaljai akcentusa. Nagyon szeretett elmés, tréfás történeteket mesélni, s nem kevésbé hallgatni, miközben sokszor szinte gyermekként kacagott.

Iskolaórái mindig eltértek a megszokottól: a zenei formák elemzését elsősorban a tartalom, a képi lényeg szemszögéből magyarázta, s csak ezután fejtette ki, hogy ennek a tartalomnak miként vannak alárendelve a mű szerkezeti sajátosságai. Néha kitért az elemzett zenemű misztikus jellemzőire. A maga sajátos és eredetei szempontjai szerint magyarázta nekünk Beethoven tizenhetedik zongoraszonátáját, hangsúlyozva annak hihetetlen energetikai töltetét, a léleknek azon állapotát, amikor a fogságából kitör a fényre. Majd eme érzést alapul véve tért át a ciklus formai kivitelezésének logikájára. Abban az időben az ilyen értelmezés akár extravagánsnak is tűnhetett. Ma viszont már tudom, hogy a legértékesebbet akarta átadni nekünk: a művészi eszme eleven és közös átélését. Maga is mesterien játszott zongorán, átéléssel és sajátosan illusztrálta játékával a választott példákat, amivel tovább növelte az általa vezetett foglalkozások vonzerejét.

Ugyanilyen könnyű és kellemes volt vele együtt dolgozni. Emlékszem, 1990-ben hárman – Kobulej Emil, Jakubjak Jarema és jómagam – vizsgáztattunk az elméleti-zeneszerzői tanszéken. Társaságában valóban élveztük ezt az igen felelősségteljes, megfeszített, fokozott összpontosítást igénylő munkát, melyet igyekeztünk kellemessé, érdekessé tenni, miközben tanultunk is egymástól. A szóbeli és írásbeli vizsgák közötti rövid szüneteket egy-egy csésze kávé, gyümölcs és harapnivaló mellett töltöttük. Kis „szakácsművészeti” versengésünkből is mindig Kobulej Emil került ki győztesen. Senki sem tudott olyan finom, illatos és erős feketét főzni, mint ő. A felesége, Eliska által készített szendvicsek is felülmúlhatatlanok voltak.

Mindig találtunk közös témát az érdekes és tanulságos eszmecseréhez. Hevesen vitakoztunk például azon, milyen szerepet tölt be a „tradicionális” és a „modern” az utóbbi évek zenéjében, hova vezethetnek az állandó kísérletezések, a komoly, klasszikus értelemben vett művészetet nem szorítja-e háttérbe az alkalmazott zene, mely egyszerűen szórakoztató és kellemes hallgatni. Jakubjak

Jarema amellett kardoskodott, hogy ez a zene eljuttatható a nem vájt fülű közönséghez, csak meg kell találni a hozzá vezető utat és a népszerűsítés megfelelő formáit. Talán épp ekkor született meg a *Kontrasztok* elnevezésű nemzetközi modern zenei fesztivál gondolata, mely pár év múlva Lemberg zenei életének szerves részévé vált. Én és Emil nem voltunk ennyire derűlátóak. Abban viszont egyetértettünk, hogy nekünk is tetszik a modern zene, viszont az átlagos hallgatók többsége ragaszkodik a harmóniához és az érzelmekhez.

Kobulej egy alkalommal elmesélte, hogy 1944-ben hogyan szerzett tudomást Anton Webernnek, az új bécsi iskola legfiatalabb képviselőjének, az európai zenei avantgard egyik szülőatyjának a haláláról. A rá jellemző hévvel ecsetelte, hogyan tárgyalták annak idején az öregek a tehetséges és akkor már egyáltalán nem fiatal zeneszerző halálának körülményeit. Kijárási tilalom és elsötétítési rendelet volt érvényben. Webern ennek ellenére kiment az udvarra rágyújtani. Egy amerikai katona felfigyelt a cigaretta paraszára, amit jelzőfénynek vélt, és tüzet nyitott. Webern halálával kapcsolatban más változatok is elterjedtek, de számomra Emil változata volt a legemocionálisabb és a legmeggyőzőbb.

Elméleti vitáink egyikünkben sem váltottak ki sértődést. Jakubjak változatlanul Brahms és Schumann zenéjét kedvelte a legjobban, Kobulej Liszt és Bartók muzsikáját, jómagam pedig Chopin fanatikus híve maradtam. S amikor az újabb vizsgáztatás előtt akadt néhány perc a „szabad zenélésre”, és megszólalt az 58-as előadóterem öreg zongorája, egyértelműen tudni lehetett, ki szólaltatja meg Schumann fantasztikus elbeszéléseit, Liszt *Consolation*-ját, vagy Chopin első noktürnjét.

Én zeneirodalmat oktattam, Jakubjak összhangzattant, Kobulej pedig elsősorban szolfézst. Fiatal tanárként nagyon érdekes volt számomra megfigyelni a tapasztalt pedagógusok azon tevékenységét, melyet a tekintélyes szakkönyvek „egyéni módszertanként” emlegetnek. Kobulej nagyon romantikusan, alkotó légkörben vizsgáztatott. „Arra tanítjuk a diákokat, hogy befogadják, megértsék és értékeljék a zenét, nem pedig arra, hogy az csupán bizonyos hangokból álló halmaz” – mondogatta. Különös örömet szerzett számára a hangtani elemzést illusztráló zenei példák megválogatása. Jaremával egymást váltva ültek a hangszerhez, s élvezettel, minden hangot mélyen átélve játszottak kedvenc műveikből.

Két évvel később, 1992 nyarán az Ivano-Frankivszk megyében lévő Velika Mizunya üdülőhelyen hozott össze bennünket a sors. Meglepődve tapasztaltam, hogy volt tanárom mennyire romantikusan és szeretettel viszonyul a természethez. Egyszer a reggelinél csodálkozva kérdezte: „Ma még nem voltak a hegyekben málnázni és gombázní? Ha látták volna, milyen hihetetlenül gyönyörű! Semmihez sem fogható!” Hosszú erdei sétáink alatt szinte minden témát szóba hoztunk: az

akkori gyors politikai változásoktól és az ország fejlődésének kilátásaitól kezdve a főzési-sütési receptekig, melyekből Eliska, a felülmúlhatatlan háziasszony rengeteget ismert. Természetesen felemlgették ifjú éveiket, azt az időszakot, melyet Ungváron töltöttek. Néha sajnálták is, hogy végül Lemberget választották. Bár Ungvár kis város, de egyedi bája van, sok jó barát él ott, s olyan meghitt zugai vannak, melyek a galíciai fővárosban nem találhatóak. Nostalgiaival említették az Ungvári Zeneművészeti Szakiskolát, a rádióban és a televízióban végzett munkát, a hangversenyeket, a barátokkal való közös zenéléseket. Megindító volt, hogy ez a két, már nem fiatal ember hogyan támogatja egymást, milyen nagy szeretettel és tisztelettel viseltetnek egymás iránt.

Az utolsó évek felgyorsult iramában, sürgésében-forgásában alig akadt alkalom egy meghitt beszélgetésre. Csak a konzervatórium (nevezzék akár zeneművészeti főiskolának, vagy zeneakadémiának – nekünk, „öregeknek” mindig konzervatórium marad) folyosóin botlottunk egymásba. Szomorúan emlékszem vissza 2002 októberének arra a napjára, amikor Jarema Jakubjakot kísértük utolsó útjára. Emil akkor ezt kérdezte: „Miért neki kellett elsőnek elmennie? Miért nem nekem?” Emberség és önzetlen barátság...

2004-ben gyakorlatilag már ki sem mozdult otthonról. A konzervatórium folyosóin többé nem bukkant fel szikár alakja. Igyekeztem minél többször felhívni telefonon és beszélgetni vele. Legutoljára két nappal azelőtt, hogy a mennyei kórus karnagyává választotta...

Halina Bernacka

NAGY TEHETSÉGŰ EGYÉNISÉG

Huszonöt éven át dolgoztunk együtt, először a konzervatóriumban, majd a zeneművészeti főiskolán, végül a mostani akadémián...

A zenéhez, ezen belül a zongorához csodálatosan értő, eredeti gondolkodású ember volt. A zeneelméleti tanszéken a diákok és a kollégák mély tisztelettel övezték. Akár sajátos gondolatvilágáról és zenei felfogásáról, akár ízes kárpátaljai szófordulatairól beszéljünk.

1965-ben, a konzervatórium elvégzése után zenei szerkesztőként Ungvárra kerültem, az akkor alakuló Kárpátaljai Tévéstúdióhoz. A zeneművészeti szakiskolában is oktattam ukrán zeneirodalmat. Kobulej Emilt a szakiskolában ismertem meg, majd később tévéinterjút is készítettem vele. Sohasem felejttem el, milyen lelkesedéssel beszélt a zenéről.

Tizenkét év múlva a sors – a lembergi konzervatóriumban – hosszabb időre hozott össze bennünket. Gyakran találkoztunk. Hivatalból és magánemberként egyaránt.

Csodálatos ember volt! Mosolygós, jóindulatú, tréfás. Durvaságra (szóra, még inkább tette) sohasem ragadtatta magát. Emlékezetemben mindig az elveihez ragaszkodó, öntörvényű ember, nagyszerű és tehetséges pedagógus fog élni.

Olekszandr Marcsenko

**A Művész
(Kobulejnek)**

Zsong az utca. Köveit nélküle járom.
Egy ismerősnek itt mutatott be
Meleg szavakkal: „legjobb tanítványom”.

Remélve, hogy értelmük megvilágul:
Fontos a legjobb deák fénye is.
És azzá válok, akire szükség van.
De elmaradt a kérdés és a válasz is.

És igazság szerint nem lettem ilyen
Tanárom viszont rendületlen sugallja:
Kiáltsam a sorsnak – ő hallja meg vagy más –
A legjobbnak legjobb legyen jutalma!

S ha nem is vagy legjobb, úgy is rád talál.
Konzervatórium. Bátran vallj színt, ne
kertelj.
Mely név rettent? Hisz mind, ki zenét hall,
Minden dallamban eggyé lesz Kobulejjel.

Jól ismerik lakóid, falaid.
Itt dicsérték, amott meg fanyalogtak.
Szokásos suttogás, hangosabb félszavak:
Túl ünnepélyes ... kissé eredeti ...
De haszna mi?

Íme, válaszom.

Egyes ítéletek mögött igazi nagyok
Állnak, mint bárd zengése a verssorok
alatt.
Míg egyesek mögött csak dallamtalan
rímek.

És nem ha tudjuk, s váltig eszünkben
tartjuk,
Levesben a babér? Vagy koszorúként
dicsül?
Tanítványok, kollégák, barátok és
ismerősök,

Lássuk és értsük végre a Művészt,
itt, legbelül

Olha Kravciv

ÉNEK A TANÍTÓRÓL

Azon kapom magam, hogy Kobulej Emilről képtelen vagyok múlt időben írni. De sajnos, az emberi élet véges. Az évek leperegnek, akár a homokszemek. Lám, már én is érett korba értem, egy 14 éves kamasz nagymamája vagyok. Tanár vagyok egy zeneművészeti szakiskolában, ahol 25 évig álltam az elméleti szakosztály élén.

Ennek ellenére Kobulej Emil életének utolsó pillanataig az ő jelenlétében mindig a Tanító, a Pedagógus, a Mester tanítványának éreztem magam. Nem, nem azért, mintha sokkal idősebb lett volna nálam, vagy bármikor is éreztette volna velem a rangbeli különbséget. Egyáltalán nem! Ellenkezőleg, az utóbbi néhány évtizedben lakásában és családjá körében mindig otthon éreztem magam.

Kapcsolatunk akkor kezdődött, amikor a leMBERGI konzervatórium III. évfolyamos hallgatója lettem. Ez életem egyik nehéz időszakában történt: újszülött lányom súlyos beteg volt, anyagi lehetőségeim szűkösek. S nekem, aki színjeles bizonyítvánnyal végeztem az általános iskolát, majd a zeneművészeti szakiskolát, most nem a tanulás járt az eszemben, hanem csak az, hol és miből tudom megvenni gyermekemnek a drága gyógyszereket. A gyermek életéért való küzdelem a konzervatórium befejezéséig tartott.

De mindig mellettem volt a tanárom, a bölcs és jólelkű ember, aki nemcsak bátorító szavakkal támogatott. Segített megszerezni a gyógyszereket, ismert szakembereket kért fel gyermekem kezelésére.

Ez az időszak az ő számára sem volt könnyű. A tehetséges zenész, tapasztalt pedagógus, kiváló zongorista és elméleti szakember nem olyan régen lett a Lembergi Liszenko Állami Konzervatórium tanára, felesége és két gyermeke pedig még Ungváron lakott.

A konzervatóriumban zeneelméletisként én lettem az egyik első tanítványa. Nem volt könnyű nála tanulni. Rendkívül igényes volt, szigorú követelményeket támasztott, skrupulózusan mélyedt el házi dolgozataink legapróbb részleteiben is. Nekem nagy szerencsém volt. Azonnal meglátta, hogy imádom a harmóniát, az összhangzattant. S azon kezdett munkálkodni, hogy főképpen ebben az irányban mélyítse el tudásomat. A már említett családi körülmények miatt képtelen voltam minden tantárgyban egyformán elmélyülni, de a Kobulej Emil oktatta tantárgyat nagy lelkesedéssel studióztam. A Tanár úr iránt, minden szigorúsága ellenére nemcsak mély tiszteletet éreztem, hanem őszinte emberi kötődést is. Mindig arra törekedtem, hogy az ő óráin, az általa adott feladatok megoldásában képességeim

legjavát nyújtsam. Hálásan köszönöm neki azt a tudást, melyet az összhangzattan elsajátításában belém plántált, az írásbeli feladatokat és zongoragyakorlatokat, azt, hogy megkövetelte a zenemű minden elemének átgondolását és megértését, azt a pontualitást és pedantériát, melyre ő nevelt, s amelyre most én próbálom rászoktatni növendékeimet.

Sohasem próbált meg bennünket tekintélyével elnyomni. Önálló gondolkodásra nevelt minket, becsülte a kreatív kezdeményezéseinket. Csodálatos zenei emlékezettel rendelkezett. Nagy tehetséggel, szakmai tudással uralta a zongorát, s mestere volt az improvizálásnak. Érdeklődési köre igen széles volt mind zenei, mind pedig egyéb vonatkozásban, a zeneművészet iránt mindig ifjonti hévvel rajongott. Soha nem szidott, de óráira nem lehetett nem készülni.

Nem szenvedett feltűnési viselkedéségből, nagyzási mániában, nem szomjazta a talmi dicsőséget. Karrierista sem volt. Ezért maradt mindvégig (sajnos!) a konzervatórium vezető tanára, pedig tehetsége, tudása magasabb rangra és címre predesztinálta volna.

Nagyon büszke vagyok arra, hogy „Kobulej Emil osztályát végeztem!” S pedagógiai sikereimért hálás köszönettel tartozom neki, a zeneművésznek, a Tanárnak!

26
 ЛЮТОГО
 1973 р.

**УЖГОРОДСЬКА ДІТЯЧА МУЗИЧНА ШКОЛА
 ІМ. П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО**

ЗАЛ
 МУЗИЧНИЦА

КОНЦЕРТ-ЗУСТРІЧ

В програмі твори закарпатських авторів для дітей:
 Заслуженого діяча мистецтв УРСР С. МАРТОНА
 Ст. викл. Львівської консерваторії О. КОБУЛЕЯ
 Викл. музичлища М. ЛЕВІНА, М. ПАНЧЕНКО, О. ШУГАЄВА, М. НЕРЕЦЬМАН
 Викл. Березівської ДМШ П. ЦІНАЙЛО
 Студентів консерваторії та музичлища А. ЗАТІНА, В. ТЕЛИЧНО

В концерті беруть участь:

Хори, оркестри народних та струнних інструментів, інструментальні, вокальний ансамбль та окремі виконавці шкіл м. УЖГОРОДА та м. БЕРЕГОВА

Вступне слово Н. ЗАТІНА

Початок о 12 годині.

Вісіть на право

Vira Magyar -Novák

VONÁSOK EGY PORTRÉHOZ

Kobulej Emil sok kárpátaljai emlékezetében sokoldalú kiváló zenészként: a zeneelmélet tehetséges és ihletett előadójaként, ragyogó zongoristaként, karnagy és zeneszerzőként él.

A zeneelméleti szakosztály létrehozása az Ungvári Állami Zeneművészeti Szakiskolában, a zenés gyermekszínház beindítása – Jurij Csorival közösen – Kárpátalján, a világ legnagyobb klasszikusai zongoradarabjainak népszerűsítése érdemei közé sorolható. Sikeres karnagy volt, például a Kárpátaljai Népi Énekkarban és kórusokban. Zongora- és kórusműveket komponált, színházi zenét írt. Támogatta a tehetséges fiatal komponistákat. Jelentős érdemei vannak a kárpátaljai népi zene kutatásában és feldolgozásában is. A népzene gyűjtése érdekében a hegyvidék legeludogottabb településeit kereste fel, sok hangszalag őrizi az általa felfedezett ritkaságokat.

Sohasem hajhászta a dicsőséget. De rendkívüli intellektusát és szakmai hozzáértését mindenki nagyra becsülte: a kárpátaljai Márton István és Zádor Dezső, Lengyel Zsigmond és Volodimir Hosovszkij, lemergi zeneakadémiai kollégái, barátai és tanítványai.

Portróját a maga teljességében szinte lehetetlen megrajzolni, de az alábbi vonások a legárulkodóbbak.

Az első benyomások (A 60-as évek vége – 70-es évek eleje)

Kobulej Emilre első osztályos koromtól emlékszem. Lányával, Mikával párhuzamos osztályba jártunk az Ungvári 6. Sz. Középiskolába. Rendkívül figyelmes apa volt, lányát egyenesen imádta. Nem mulasztott el egyetlen szülői értekezletet sem, és ott volt minden iskolai koncerten.

Nagyon rokonszerves volt. Nagyszerűen értett a gyerekek nyelvén. Tréfálkozott, jó hangulatot teremtett, bátorított. Érdekelte, hogy mennek a dolgaink. Valamennyien a búvkörébe kerültünk. Egymás között gyakran mondogattuk: „Mikának csodálatos papája van!”

Igazi élmény volt, amikor először láttam-hallottam zongorázni a Kárpátaljai Megyei Filharmónia színpadán. Beethoven és Chopin műveit, valamint saját szerzeményeit játszotta elbűvölően. A finom, lírai hangok lelkiségét tükrözték.

Zongoradarabjai technikailag nagyon nehezek voltak. Különösen a népzeneré épülő művei maradtak meg az emlékezetemben.

A 70-es évek elejétől több koncertet adott Ungváron nemcsak szólóban. Gyermekszeretete inspirálta arra, hogy gyermekeknek szóló és gyermekek által eljátszható darabokat is komponáljon. Az ősbemutatón lányát is bevonta, hiszen az apát Mika követte a zongoránál. Az ilyen és ehhez hasonló koncertek során rajzolódott ki a Muzsikus képe, aki számomra és kortársaim számára követendő példakép volt. Most már tisztában vagyok azzal is, hogy Kobulej Emil akkori koncertjei az ungvári zenei élet szerves részét képezték és mindig igazi művészeti élményt, eseményt jelentettek.

A leMBERGI konzervatórium tanára (80-as évek)

Kobulej Emilt mint pedagógust tíz évvel később a Lembergi Liszenko Állami Konzervatórium növendékeként ismertem meg. Nekünk, a történeti-elméleti kar III. évfolyamos hallgatóinak az 1983–1984-es években a zenei formák elemzését oktatta.

Már az első előadáson szembe ötlött: bár akkor már hosszú ideje élt Lembergben, megmaradt a rá jellemző, színes kárpátaljai akcentusa. Óráin a fesztelenség, a jóindulat és az alkotás légköre uralkodott. Nyugodt hangon osztotta meg velünk gazdag tudását. Összehasonlítóként gyakran vont párhuzamot a magyar, a szlovák és a cseh muzsikuskok kutatásai között. Nem a hagyományos megközelítésekre, hanem az önálló gondolkodásra ösztönzött bennünket. Ezt sajátos formában tette. Először a problémát és a belőle fakadó kérdéseket taglalta. Több lehetséges megoldás felvetése után fejtette ki saját véleményét. Előszeretettel tett bennünket amolyan kis zenei felfedezés tanúivá. Ilyenkor mondandójába némi intrikus felhang is vegyült.

Egyáltalán nem volt afféle száraz teoretikus. Állandóan úgy éreztük, hogy a tanár úr elsősorban és mindenekfelett: zenész. Óráin gyakran szólalt meg a zene. Egy-egy gondolat, elképzelés illusztrálására gyakran ült a zongorához és fejből játszotta Beethoven, Mozart és Haydn bármelyik szonátáját, vagy a romantikus zeneszerzők bármelyik más darabját nagy muzikalitással. Abszolút hallása és kiváló zenei emlékezete lehetővé tette, hogy valóban együtt éljen a zenével. Többször hozott fel példákat a kárpátaljai zeneszerzők műveiből. El is játszotta Zádor Dezső, Lengyel Zsigmond és Márton István kompozícióit, kihangsúlyozva az egyéni előadói tudás fontosságát.

Nagy kedvvel dolgozott és oktatott. Óráin hagyta kiteljesedni az improvizitást és az alkotó szabadságot. Hangulatot tudott teremteni. Sohasem emelte fel a hangját és sohasem bántott meg senkit. Bölcs volt és mérhetetlenül intelligens. Őszintén örült diákjai sikereinek.

**Találkozások a zenei folklór kapcsán (Kobulej Emil népzenegyűjtő
tevékenységéről: a 2000-es évek kezdete)**

Kobulej Emillel élete utolsó éveiben a népi zenei kincs iránti érdekelődésem okán találkoztam. Sok érdekeset tudott a kárpátaljai népi zenéről, melyre elsősorban zeneszerzőként tekintett: tisztában volt a népi zene értékeivel, a nemzeti zenei kultúra forrását látta benne, s ezért igyekezett minél behatóbban megismerni. Több gyűjtőút volt már a háta mögött. Érdekes beszélgetéseket folytatott Bartók Béla fiával arról, hogyan végezte apja a népdalgyűjtést a huszti, nagyszőlősi és ilosvai járásokban. Kobulej Emil több diák folklorisztikai tudományos kutatásait irányította.

Kobulej Emil 2002-ben Lembergben részt vett a Volodimir Hosovszkij születésének 80. évfordulója alkalmából rendezett nemzetközi konferencián. Sokra tartotta az etnográfus-zenetudós munkásságát. Nagy érdeklődéssel hallgatta az előadásokat, bekapcsolódott a felvetett témák megvitatásába. Különösen lelkesen támogatta földijének, Vitalija Tyupának, az Ungvári Állami Zeneművészeti Szakiskola diákjának népzenei kezdeményezéseit, gyűjtőmunkáját, s érdekes párhuzamba állította azt a Bartók-féle gyűjtésekkel. Kifejtette a régebbi és a mai folklór-hagyományok összevetésének fontosságát.

A tanár úr életében fontos szerepet játszottak azok a gyűjtő utak, amelyeket a lemergi konzervatórium szervezett Kárpátalja különböző vidékeire. Kobulej Emil 1977 és 1985 között kollégáival együtt a nyári vakáció egy részét ezeknek a gyűjtéseknek szentelte. 1977-ben a kárpátaljai bojkókat, 1981-ben a huculukat, 1985-ben pedig a lemkiókat keresték fel. Összesen 645 népzenei darabot, illetve népdalt rögzítettek pappírra és hangszalagra. Ez utóbbiak megőrizték Kobulej Emil hangját is. Ebből kitűnik, mennyire komolyan vette a gyűjtést, s az előadók kilétének, a népzenei alkotás nevének, eredetének, módosulásainak, az előadásmód sajátosságainak, az ezzel kapcsolatos hagyományoknak a lehető legteljesebb dokumentálására törekedett.

Nagy figyelmet szentelt a népi hangszeres zenének. Rahón és környékén rögzítette a hucul havasi kürtösök játékát. Sikerült magnószalagra vennie a nagyon ritkán hallható *Kántáló* és *Lányköszöntő* kürtjeleket, illetve a pásztoroknak szóló – *A havasi legelőre fel!* és *A havasi legelőről le!* – kúrthangokat, mégpedig zeneileg tiszta „előadásban”, ami azt bizonyítja, hogy a havasi kürtösök művészete még a 80-as években is fejlett volt. Kobulej Emil hangszalagra vette a hucul hegedűsök – akik egyébként mesterien szólaltatták meg a furulyát és a dorombot – játékát is. A gyűjtött anyagban vannak különböző autentikus mennyegzői, kántálási és táncmelódiai.

A népi vokális műfajban is sikerült ritkaságokra bukkannia, például jószágdedélgető dalokra és játékos húsvéti dalokra, siratóénekekre és bölcsődalokra.

A gyűjtőmunkában szerzett gazdag tapasztalataira építve Kobulej Emil részletesen tanulmányozta a Bartók Béla által Kárpátalján rögzített anyagokat. Meglehetősen közeli kapcsolatban állt a nagy magyar zeneszerző és zenetudós fiával, Bartók Istvánnal, aki lehetővé tette számára, hogy tanulmányozza a kárpátaljai hangfelvételeket a Budapesti Néprajzi Múzeumban és a Bartók Archívumban. Kobulej Emil ennek alapján írta meg a *Bartók Béla és az ukrán folklór* című tudományos értekezését. Ez a kutatás szolgált alapul több tanítványának diplomamunkájához is. Kobulej kimutatta, hogy Bartók Béla számos ukrán zenei motívumot épített be egyes műveibe, például a *44 hegedű duett*be, a *2. rapszódia*ba, vagy a *Mikrokozmosz*ba.

A feltárt képek segítenek bemutatni Kobulej Emil népzenei érdeklődését. Folklorista tevékenységének mélyreható tanulmányozása külön kutatás témáját képezhetné.

Epilógus helyett

Kobulej Emil Kárpátalján született és kívánságának megfelelően ezen a hön szeretett földön helyezték végső nyugalomra.

A legutóbbi lemergi találkozónkon arra kért, küldjek fényképeket Ungvárról, a virágzó szakurákról és magnóliákról, a zeneművészeti szakiskoláról, a filharmóniáról, a várról. Kifaggatott a legújabb népzenei kutatásokról, a szakiskola növendékeinek népzenei témájú munkáiról. Élete utolsó évében türelmetlenül várta a *Kárpátalja professzionális zenei kultúrája* című gyűjtemény megjelenését, melybe ő is adott anyagot a vidék zenei életéről és legkiválóbb zeneművészeiről szóló visszaemlékezéseket.

A Kárpátaljához fűződő kapcsolata soha nem szakadt meg.

A tehetség, az emberség és a hazafiság forrt, ötvöződött benne, azaz a Zenész, az Ember és a Kárpátaljai.

Jakim Horak

A FELEJTHETETLEN TANÍTÓ ÉS BARÁT

Kobulej Emillel 1991-ben találkoztam először, amikor felvételiztem a Lembergi Liszenko Zeneművészeti Főiskolára. Az elméleti-zeneszerzői karra jelentkezőknek tartott konzultációt. Középmagas, arisztokratikus külsejű, bajszos és ősz haját hátrafésülő ember volt, öltözete: nyakkendő, szemüveg, öltöny, de legalább zakó. Tekintetéből sugárzott a jóság. Hangját sohasem emelte fel. Azóta az ideális férfi zenetanárt számomra mindig Kobulej Emil testesíti meg. A vizsgák előtti konzultációkon teljesen szabadon, kotta nélkül adta elő az egyes darabokat a zongorán. Az írásbeli megmérettetés után kijött a folyosóra, hogy rágyújtson elmaradhatatlan cigarettájára, s mosolyogva mondta nekünk: „Ne izguljanak, minden rendben van”.

A második évfolyamon a zenei formák elemzését oktatta nekünk. Ezek nem voltak szokványos, akadémikus órák. Inkább beszélgetések, érdemi viták, értékelések. Elevenek, megismételhetetlenek. Csodálatos, kerekre formált gondolatai voltak, melyeket a hallgató azonnal megértett és emlékezetébe véselt. Mert jegyzetelni nem is lett volna értelme, csak hallgatni, hallgatni... Emlékszem, amikor egy individuális foglalkozáson szóban vázolta fel nekem Liszt Ferenc magyar rapszódiainak teljes formavilágát, olyan újszerű megközelítésben, melyet azóta sem hallottam, illetve olvastam a zeneirodalomban.

Előadásainak különleges hangulatot és szépséget adott az alapvető tézisek zenei illusztrálása. Csak később tudtam meg, hogy milyen csodálatos zongorista és koncertmester. Műelemzésnél azonnal lejátszotta kottából az alkotást vagy részletet, s nem számított, milyen a mű stílusa és ki a szerzője. Műelemzéseiben különösen szerette felhívni figyelmünket különböző inkvadrát jelenségekre és a szimmetriára. Erőteljesen tudta szemléltetni a zenében az úgynevezett arany középutat, amihez gyakran hozta fel példaként Bartók műveit. Amennyiben egy-egy mű különösen érdekelte, külön foglalkozás keretében mutatta be nekünk, illetve elemezte. Az ilyen alkotások közé tartoztak például Beethoven szonátái és Csajkovszkij zeneművei.

Az előadások mellett nagyon érdekesek voltak az egyéni foglalkozások. Sohasem szabta meg, hogy ezekre milyen művet válasszunk, hozzunk, csupán ahhoz ragaszkodott, hogy az alkotás megfeleljen a tárgyalt témának. Mivel ezek az egyéni foglalkozások általában a zenetörténeti teremben folytak, más tanárok is gyakran betértek ide, s Kobulej személyes varázsa miatt a foglalkozások tevékeny résztvevőivé váltak. Ezekre az elemzésekre nagy örömmel vittem egyre több

zeneművet – Liszt, Brahms, Chopin, Szkrjabin és mások alkotásait. Kobulej Emil többször elmondta, hogy az adott tantárgy jó oktatójává válhatok, de előadni a zeneelemzést csak öt-hat év múlva tudom majd igazán.

Amikor tanintézetem zeneelméleti tanszékén kezdtem dolgozni, Kobulej Emil barátom és pártfogóm lett. Disszertációm elkészítésében is rengeteget segített. Néha úgy éreztem, mintha sajnálta volna, hogy annak idején ő maga nem csinált tudományos karriert... Miközben konzultált, egyes zenei sémákat a keze ügyébe került papírfecnikre vázolt fel. Több ilyen papírdarabkát ma is becses emlékként őrzök.

Gyakran szólalt fel a tanszéki üléseken a tudományos munkák, illetve az egyes problémák megvitatása kapcsán. E felszólalásait a megfontoltság, a munka szerzője iránti jóakarát jellemezte. „A tantárgyat kell szeretni, nem pedig a tantárgyban önmagunkat” – mondogatta. Ezzel a hozzáállásával is vonzotta a fiatalokat, akiknek eredeti, alkotó kutatásait mindig nagy érdeklődéssel követte. A leendő zeneszerzők koncertjein is mindig jelen volt, építő, jó szándékú észrevételeivel, tanácsaival segítve a fejlődésüket.

Három-négy évi konzervatóriumi ténykedésem után Kobulej Emil egy folyosói beszélgetés során nagy meglepetésemre közölte: „Átadom önnek a teoretikusok csoportját”. Mint mondta, elfáradt, nincs már elég ereje, és a csoportot szeretné biztos kezekben tudni. Több előadásomat hallgatta végig és sok hasznos, általam ma is követett észrevételt tett. Az előadói stafétát váratlanul kellett átvennem tőle. A 2003–2004-es téli vizsgaidőszaktól kezdve Kobulej egészségi állapota annyira megromlott, hogy már képtelen volt bejárni az akadémiára és előadásokat tartani. Az egyik este telefonált nekem és ekkor bízta rám a csoportját. Amikor több gyakorlati kérdés megbeszélése érdekében otthonában felkerestem, nagyon megörült nekem. De ugyanígy fogadta mindazokat, akik akkoriban meglátogatták. Szomorú kép fogadott. A tanár úr nagyon lefogyott, viszont, bár ezt nem lett volna szabad, ugyanannyit dohányzott, mint korábban. Bár a lakásban nem volt hideg, meleg ruhákba burkolózott és állandóan fázott. Suttogva, hörgöve ejtette ki a szavakat.

Két-három ilyen látogatás után nem kerestem fel többet. Tudtam, nem segíthetek. Ennek ellenére mindnyájan reménykedtünk abban, hogy ismét erőre kap...

Halálának híre 2004. szeptember 21-én az akadémián ért bennünket a soros évi aspiránsi konferencia alatt...

Meleg, simogató őszi napsütésben kísértük utolsó útjára. A Licsakivszkiji temetőben özvegye, Eliska odalépett hozzám és azt mondta: „Folytassa, amit ő elkezdett. Őmiatta is”.

Igyekszem, hogy méltó legyen hozzá.

Erfán Mária

РÖVID EMLÉKEZÉS

Alig egy éve szomorú hír érkezett Lembergől. Kobulej Emil elhunyt. Emlékek. Gondolatok. Ungvári évek. Igazi barátság.

1975-től 1980-ig voltam a konzervatórium növendéke. Kobulej nemcsak tanárom volt, hanem osztályvezető kurátorom is. Bármit meg lehetett beszélni, vitatni vele. A jó, bátorító szóval sohasem bánt fukarul – akár diákról, akár kollégáról volt szó. Sajátos humora sokakon segített.

Mérhetetlenül sokat köszönhetek neki és családjának. Az utóbbinak, úgymond, ötödik tagja voltam. Mindenben segített. Emberségével, megértésével, jóságával. Példát adott és utat mutatott.

Natália Pasztuhanova

EMLÉKEK KOBULEJ EMILRŐL

Kobulej Emil neve ifjú éveimmel asszociálódik. Három évig voltam tanítványa a konzervatóriumban zeneelméleti szakon. Ezért most elsősorban a pedagógusra szeretnék emlékezni.

Korábbi tanintézetemben, a Hmelnickiji Zeneművészeti Szakiskolában sokszor hallottam Kobulej Emilről, akit komoly zenetudósként és tehetséges pedagógusként emlegettek.

Első konzervatóriumi előadásai azonban némi csalódást okoztak: külsőleg egyáltalán nem volt tekintélyt parancsoló, nyugodtan, tárgyilagosan beszélt. Kezdetben ő sem hitt bennem. De a kapcsolatunk jótékony hatását igen hamar tapasztalhattam. Kiderült az is, hogy a látszólagos higgadtság és tartózkodás mögött heves temperamentum rejlik. Őszintén érdekelte, hogy miként telnek diák hétköznapijaim, melyik a kedvenc irodalmi és színházi műfajom, mi a véleményem az egyik-másik előadásról, koncertről, zeneművészről vagy zenetudósról.

Tapintatos ember volt, értékítéletét nem erőltette senkire.

Velem szembeni kezdeti óvatossága – valószínűleg a megfelelő hangnemet kereste – hamar feloldódott. Csakhamar én is felszabadultabbnak, oldottabbnak éreztem magam, a munka is sokkal könnyebben ment. Később kiderült az is, Kobulej Emil minden pedagógiai rugalmassága ellenére nagyon kemény kritériumokhoz ragaszkodott. S mindenek előtt azt szorgalmazta, hogy mi, diákok hallgassunk minél több, főleg új és modern zenét. Olyan zenehallgatásokat tartott, amelyeken nekünk kellett játszani, interpretálni.

Osztályában különböző beállítottságú és törekvésű diákok voltak, de ő mindig megtalálta velük a közös hangot és mindig tudta, hogy fejlődésükhöz mire van szükség. Engem például arra ösztönzött, hogy a tantervben szereplő vokális és hangszeres zeneművek elemzésével foglalkozzam. Ez jó eszköz volt arra, hogy végleg megszabaduljak belső gátjaimtól. Amikor behoztam az osztályba az újabb műelemzésem részletét, a tanár úr tüzetesen kifaggatott, milyen irányban és milyen szellemben szeretnék tovább indulni, milyen anyagokat szeretnék felhasználni gondolataim kifejtéséhez. Jóindulattal viszonyult hozzám és azt szorgalmazta, hogy igazi zenetudós vagy elméleti pedagógus váljak belőlem. Nagyon rossz néven vette, ha néha ellógtam egy-egy órájáról.

Rendkívüli memóriája közszájon forgott a diákok körében. Igazán nagy tudású ember volt. Elsősorban talán azért, mert lelkesen, odaadóan itta magába ezt a tudást, mely olyan volt számára, akár a levegő...

Nem volt magamutogató, dicsőséghajhász muzsikús, s nem kellett semmilyen ravaszsághoz, kozmetikázáshoz folyamodnia ahhoz, hogy nagy sikereket érjen el. A művészet igazi szolgálója volt. Ő maga volt garanciája a komoly, szakavatott munkának.

Gyakran megfordultam a Tanár úr otthonában, szobája házi filharmóniára hasonlított a rengeteg zenetudományi kiadvánnyal, kottával, hanglemezzel és... a csodálatos zongorával.

És milyen széleskörű ismeretekkel bírt! Gyakran vitatkozott filozófiai, gazdasági, irodalmi és művészeti kérdésekről. Ma már nagyon sajnálom, hogy akkori beszélgetéseink tartalmát nem rögzítettem valamilyen formában.

És még valami: egészségi állapotáról sohasem beszélt, mert tudta, ha panaszkodna, egy másik embert is részesévé tenne a betegségének, problémáinak, rabolva annak idejét és elrontva a kedvét. Tapintata, szerénysége soha nem engedte meg, hogy saját gondoljaival másokat terheljen.

Még a rendkívüli fizikai szenvedések közepette is rendületlenül hitt abban, hogy minden ember nemes célok elérésére, jóra hivatott...

Kobulej Emil számomra nemcsak tehetséges zenetudós és pedagógus, hanem az Élet tanítója is...

Adrian Korcsinszkij

„ÜNNEP VOLT MINDEN TALÁLKOZÁS”

Az ember életében vannak olyan pillanatok, melyek későbbi éveire is mélyen rányomják bélyegüket. Hálás vagyok a Mindenhatónak azért, hogy a Lembergi Sz. Kruselnicka Zeneiskola növendékeként 1976-ban találkozhattam Kobulej Emillel. Már akkor rabul ejtett rendkívüli tehetsége és lelki gazdagsága. Abban az időben kezdtem foglalkozni zeneszerzéssel. Az ő hasznos útmutatásaival tettem meg az első lépéseket a zenei formavilág elsajátításában.

Amikor Kobulej Emil visszatért Ungvárra, két éven át szinte lelki ürességet tapasztaltam. A többi pedagógus nem igazán talált utat lelkemhez, zeneszerzői próbálkozásaimat abbahagytam. Amikor a tanár úr visszatért Lembergbe, előadásai, a közös foglalkozások, a komponálási gyakorlatok ismét ünnepet jelentettek számomra.

Az órák kitűntek eredetiségükkel: Kobulej Emil minden zenei frázisomat kielemezte és a klasszikus zeneirodalomból vett példákkal illusztrálta. Kiváló zenei és asszociatív emlékezettel bírt, s rendkívül érdekes zenei ismeretekkel gazdagított. Gondolatait, véleményét mindig a legnagyobb precizitással támasztotta alá.

Később, a Moszkvai Központi Zeneiskola hallgatójaként abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy együtt lakhattam az éppen ott kiküldetésben tartózkodó Kobulej Emillel. Így lehetőségem nyílt arra, hogy emberi, ha úgy tetszik, hétköznapi arcát is megismerjem: kiváló humorérzékét, eredeti életfelfogását, illetve a zeneművészet lényegének mély ismeretét. Később már ritkábban hozott vele össze a sors, ám ezek a találkozások mindig felejthetetlenek és gyümölcsözőek voltak. Őszintén mondom: nem találkoztam még egy olyan pedagógussal, mint amilyen Kobulej Emil volt.

Leveleit becses emlékként őrzöm. Emlékére komponáltam a *Távoli csillag fénye* c. vonósnygyesemet.

Jevhenyija Picur

Ó, muzsika, egek gyönyörű nyelve!
Szférák zenéje, harmóniáid betöltenek.
Érezlek téged és megértem hangodat,
Szárnyaltatni tudlak a zongorán,
És át tudlak adni növendékeimnek.
S mindazt a kincset, melyre féltőn vigyázok,
És azt, hogy a zene világát választottam,
Önnek és Jellonykának köszönhetem.
Az Ön tehetségének és türelmének, szeretetének és pedagógusi
tudásának,
Ihletettségének, kedves Tanítóm,
Emil Dmitrovics.
Önnek, akire hálával és szeretettel emlékezem.

Andrij Szlavics

„GYERMEKEID VAGYUNK”

Kapcsolatunk Kobulej Emillel 1978-ban kezdődött és élete utolsó napjaiig tartott. Úgy emlékszünk rá, mint érző, tiszteletre méltó, igényes emberre, aki jóakarattal, szinte apai módon viszonyult hozzánk. Mindig mosolygós, szívélyes ember, csodálatos, igazán példamutató pedagógus és szakember volt. Már első találkozásunk alkalmával megcsodáltuk rendkívüli memóriáját, mely zongoristaként és zenetudósként is egyik kiemelkedő tulajdonsága volt. Elméleti következtetéseit, téziseit a különböző korokhoz és stílusokhoz tartozó zeneszerzőinek műveiből vett példákkal illusztrálta. Egyszerű, a fiatalok számára érthető nyelvezetet használt. Ezzel, illetve szakmai tudásával, pedagógusi tapintatával és lelkes, átszellemült előadásával belopta magát a szívünkbe.

Oreszt Jarka: „Sohasem felejttem el azt az időt, amikor a diplomamunkámat írtam. A körülmények úgy hozták, hogy fiatal apaként kénytelen voltam feleségemet és a fiamat is magammal hozni. Két hétre igazi otthonra találtunk Kobulej Emil lakásában. A Kobulej családban uralkodó légkör ideális háttérrel teremtett Emil alkotó munkájához és mások számára is követendő példa volt. Később sokszor találkoztunk. Nemcsak magánemberként, hanem akkor is, amikor Kobulej Emil többször járt Drohobicsban, ahol az ottani zeneművészeti szakiskola állami vizsgabizottságának elnöki tisztét látta el. Sok hasznos és megszívlelendő észrevételt tett a szakiskolai növendékek oktatásával kapcsolatban.”

Andrij Szlavics: „1982-ben a zenetörténeti és -elméleti kar hallgatói Kijevbe utaztak Sztankovics *Olga* című balettjének ősbemutatójára. Az utazást Kobulej Emil szorgalmazta, aki már korábban megismertette diákjait a két kiváló zenész, Kotljarevskij és Sztankovics munkásságával... Kobulej Emil tanácsai és észrevételei mindig nagy segítségemre voltak, akkor is, amikor tanárként a Drohobicsi Pedagógiai Egyetemen kezdtem dolgozni, s hasznomra válnak ma is.”

Hálásak vagyunk a sorsnak, hogy ezzel a nagyszerű muzsikussal, e csodálatos lelkü emberrel találkoztunk, akinek ragyogó emlékét örökre megőrizzük.

Tetyana Roszul

ZENETUDÓS, ZONGORISTA, PEDAGÓGUS

Kobulej Milivel 1992-ben ismerkedtem meg, amikor az Ungvári Zádor Dezső Zeneművészeti Szakiskola végzőseként úgy döntöttem, hogy tanulmányaimat a Lembergi Liszenko Zeneművészeti Főiskolán folytatom. Elhatároztam, hogy tanácsért, konzultációért Kobulej Emilhez fordulok.

Korábban sokat hallottam a jeles zenetudósról, zongoristáról és pedagógusról. Mi, kárpátaljaiak mélységesen tiszteltük, nevét különös nimbusz övezte. Kivétel nélkül mindenki szerette: barátai, kollégái, ismerősei, tanítványai.

Már ismeretségünk első perceiben rabul ejtett jósága, kedves pillantása, szerénysége, műveltsége, kitűnő zenei ízlése, zeneelméleti tudása. Mindig naprakész volt az új ukrainai és külhoni zenei áramlatokat és jelenségeket illetően, élénken érdeklődött a kárpátaljai zenei újdonságok iránt.

Velünk, diákokkal egyszerűen, meggyőzően és konkrétan társalgott. Toleránsan. Önuralmát sohasem veszítette el. Egyetlen alkalommal sem „telepedett rá” beszélgetőtársára. Növendégeit figyelmesen végighallgatta, majd gyengéd, ám világos formában magyarázta meg és igazította helyre tévedéseinket. Nem a skolasztikára épített, hanem a logikus gondolkozást, az új zenei irányzatok el- és befogadását szorgalmazta.

Szakmáját, munkáját mérhetetlenül szerette. Bárkinek bármikor szívesen segített. Lakásának – és lelkének – ajtaja mindig nyitva állt. Hálás diákjai így emlékeznek rá.

Uljana Babjuk-Koszmanko

KIVÁLÓ EMBER ÉS ZENÉSZ

Azt szokták mondani, hogy nincsen pótolhatatlan ember. Ez nem igaz. Különösen akkor, ha egy olyan valaki távozik az élők sorából, mint Kobulej Emil.

A zeneiskolai tanulmányoktól kezdve jól ismertük egymást és azt követően is gyakran találkoztunk. Családjuk a szomszédban lakott egy új, kilencszintes épületben. Telefonjuk nem volt és sűrűn átjöttek hozzánk, hogy hazatelefonáljanak Kárpátalján élő szeretteikhez. Akkoriban még meg kellett rendelni a hívást és sokszor órákig várni kellett a kapcsolásra. Ezt az időt beszélgetéssel töltöttük, megalapozva egyre szorosabb kapcsolatunkat.

Nagy hatással volt rám. Megfogott gyengédsége, sajátos világnézete, zenei hozzáértése. Ujjainak könnyed mozgása a zongorán, lágy, kárpátaljai kiejtéstől ízes beszéde. Idővel magánórákat vettem tőle az elméleti tantárgyakból: összhangzattanból és szolfézsából. Rendkívül nagy figyelmet fordított a diákok alkotói fejlődésére, s tette ezt olyan átéléssel és játékossgal, hogy előadásai, tanórái mindig igazi esztétikai élvezetet okoztak. A hagyományos harmóniai feladatokat is úgy tudta illusztrálni zongorajátékával, hogy megérettük és megértettük a muzsika fenségét. Szobájában a zongorán kívül rengeteg kottát és partitúrát őrzött, és a zenei kiadványok mellett sok filozófiai, művészeti tárgyú könyvet is.

Állandóan foglalkoztatta valami, s idős korában sem vesztette el életkedvét és életszeretét. Ifjonti hévvel merült el a zene világában. Velünk, diákokkal is egyenrangú félként társalgott, sohasem nevetett ki bennünket. Figyelmesen végighallgatta érvelésünket, kimondott gondolatainkat.

Soha nem törekedett tudósi címekre, rangokra. De számomra kevés olyan muzsikos létezik, mint ő, aki igazán megérdemelné a professzori címet. Nagy tudású ember volt. Ez egyaránt elmondható zeneelméleti ismereteiről, zongoratudásáról és tanári kvalitásáról. S nem fanyalgott, nem idegenkedett akkor sem, amikor Beethoven, Mozart és más romantikusok mellett az órákon a Queen vagy a Pink Floyd számait hallgattuk, amelyeket velünk együtt értékelt és elemzett.

A zene volt az élete, és a zenének ezt a mérhetetlen szeretetét oltotta belénk is. És a humort, illetve a könnyed, soha sem bántó iróniát.

Sok érdekes, szép és jó emberrel hozott össze a sors. De határozottan állítom: Kobulej Emilt az én szememben még senki sem múlta felül. Nagy úrt hagyott maga után...

Okszana Sztaszjuk-Osztasevszka

A TISZTESSÉG A SZEMÉLYISÉG JELE

Emlékszem a távoli 1978-as esztendőre, a III. évfolyamra a leMBERGI konzervatóriumban. Hogy miért olyan emlékezetes ez számomra? Azért, mert ekkor kerültem az Ivano-Frankivszi Pedagógiai Főiskoláról a leMBERGI konzervatóriumba, mégpedig a Kobulej Emil vezette csoportba. Ugyanakkor érkezett a csoportba Szvitlana Rojtenberg Asztrahanyból. Itt történt az alábbi eset.

Nem kívánok részletekbe bocsátkozni, inkább Kobulej Emil szerepéről szeretnék szólni. Az történt ugyanis, hogy Szvitlana családjával együtt Amerikába készült kivándorolni. De ez az akkori időkben, az akkori politikai viszonyok között... Egyszerűen, fentről arra utasítottak, hogy – tanárok és diákok egyaránt – ítéljük el ezt a hazaárulást, diáktársunkat, ezt a tehetséges, rendkívül igyekvő és rendes fiatal lányt pedig bélyegezzük meg.

Kobulej Emil teljes mellszélességgel kiállt tanítványa mellett. Nyugodt hangon, meggyőzően érvelt, s a végén sajnálatát fejezte ki, hogy az egyik legjobb diákja elhagyja a tanintézetet...

Hogy miért említem ezt az epizódot? Azért, mert ez is rávilágít Kobulej Emil tisztességére, gerincességére. Egész életében mindig a művészetet, nem pedig az éppen aktuális ideológiát szolgálta. Az SZKP-nak sem volt tagja. Soha nem kategorizálta, nem osztotta fel az embereket fehérekre és feketékre, sem nemzetiségi, sem más alapon. Tulajdonságaik, magatartásuk alapján alkotott róluk véleményt.

Mindig összetartott bennünket. Emlékszem például arra, hogy a negyedik évfolyam végén csodálatos kirándulást tettünk a Kárpátokba, Vorohtára. Nagyszerűen pihentünk. Mintha azokat a napokat is Kobulej Emil „varázspálcája” tette volna könnyűvé, felhőtlené, derűssé...

Alla Szirenko

NÉGY FELEJTHETETLEN ÓRA A TANÍTÓVAL

Amikor a régi leMBERGI értelmiség kerül szóba, mindig eszembe jut tanárom, Kobulej Emil, akitől a zenei formák elemzését tanultam a leMBERGI konzervatórium zeneszerzői szakán.

Mindig választékosan öltözködött és ajkáról sohasem fagyott le a hamiskás, vidám mosoly. Amikor édesanyámnak beszéltem a tanárimról és Kobulejt is megemlítettem, elnevette magát. Kiderült, hogy évfolyamtársak voltak. Elmondta azt is, hogy Emil nagy népszerűségnek örvendett a hallgatók, különösen a lányok körében. S ezt a népszerűséget nem csupán megjelenésével vívta ki, hanem kiemelkedő tudásával, tehetségével is. A róla alkotott kép az idő múlásával és tanári működésével sem változott meg. Talán csak annyiban lett más, hogy a haja őszbe csavarodott és egyre többet dohányzott.

Vele mindig érdekes volt eltársalogni a zenéről, a zene különböző formáiról és irányzatairól. Előadásain többször tanácsolta: ne ragaszkodjunk mereven a könyvekben lefektetett kánonokhoz, hiszen egy leendő zeneszerzőnek meg kell találnia a saját útját és az új zenei formákat. Intelmét – „Legyél önálló, a kompromisszumokat elvető, szabad alkotó!” – örökre az eszembe véstem.

A konzervatórium befejezése után sorsom Angliába vezérelt. Zeneszerzőként gyakran koncerteztem Lembergben, ahol találkoztam a barátokkal, rokonokkal, s természetesen Kobulej Emillel is. Aktívan ténykedett a leMBERGI magyar közösségben, szenvedélyesen népszerűsítette a kárpátaljai zeneszerzők műveit. Barátai, kollégái, ismerősei tudták: hozzá bármikor fordulhatnak segítségért.

Ott volt a Lembergi Operaházban az *Aranypingvin* c. operám bemutatóján. Az előadás végén őszintén gratulált, ami számomra ugyancsak nagyon sokat jelentett.

Legutoljára egy csésze kávé mellett találkoztunk. Beszélgettünk a modern zenéről, felelgettünk a konzervatóriumot, azokat a tanárokat és professzorokat, akik már távoztak az élők sorából. „Talán nem kellene ennyit dohányoznom – mormolta Emil. – De a cigarettafüst segít feledtetni az élet ocsmányságait...”

Meggyőződésem, hogy Kobulej Emil a vele kapcsolatba kerülő emberek mindegyikébe be tudta plántálni a benne munkálkodó jóság és alkotói lobogás, nemeslelkűség és becsületesség egy részét. Részemről soha el nem fogyó tisztelettel fogok emlékezni rá.

Ljudmila Falengyuk

A CSODÁLATOS EMBERRŐL ÉS PEDAGÓGUSRÓL

Kobulej Emillel öt éves koromban ismerkedtem meg. Akkor az első órán, emberi tartása, vidámsága, szikár termete és mosolya fogott meg. Három évig tanultam az Ungvári Csajkovszkij Zeneiskolában. S azt, amikor nem dicsért meg, szinte katasztrófaaként éltem meg. Egy-egy elismerő szaváért bármit megtettem volna.

1968-ban immár a zeneművészeti szakiskola gólyájaként az ő osztályába kerültem. Mint később kiderült, egyik utolsó zongorista növendéke voltam. Felejthetetlen idők voltak ezek. Szigorú értelemben vett tanórák nála nem léteztek. S mint legfiatalabb tanítványt, gyakran küldött le a boltba egy doboz cigarettáért. Majd pedig azon álmélkodtam, hogyan tudja a zongorán lejátszani a legbonyolultabb futamokat, miközben ujjai között ott füstölög a dohányrudacska. Különböző oknál fogva a foglalkozásokra gyakran az otthonában került sor. Sokat beszélgettünk, s nemcsak a zenéről. Felesége, Eliska paprikás sült krumplival és igazi magyaros piritóssal kedveskedett nekünk.

Külön visszaemlékezés témája lehetne a szüleim és Kobulej család közötti kapcsolat. Sok családi ünnepet ültünk meg együtt. Emil szerette az ilyen alkalmakat és a terített asztalnál is, vidámsága és közvetlensége folytán, a társaság lelke volt.

...Amikor Chopin cisz-moll noktürnjét tanultam, sokáig képtelen voltam beleélni magam a kulmináció emocionális világába. Emil szándékosan nem mutatta meg nekem ezt a zenerészletet, hanem hagyta, hogy több napon át magam keressem és találjam meg a szükséges intonációt, ütemet, frázisokat. Dicsérete ma is a fülemben cseng és bátorít.

*Szeverin Tihij***A ZENEELMÉLET LOVAGJA**

Diákként az 1980-as évek végén és az 1990-es évek elején az a szerencse ért, hogy zeneelméletre egyszerre két kiváló pedagógus oktatott: Kobulej Emil és Jarema Jakubjak. Ők ketten nemcsak az elemzéstudomány fő irányait képviselték, hanem sajátágosan közelítették meg ezeket a problémákat. Egyéniségek voltak.

Amíg Jarema Jakubjak szoros, koncentrált, lakonikus formában tolmácsolta nekünk az elméleti anyagot, addig Kobulej Emil mint zenész és pedagógus, zongorista és zeneszerző a zenemű hangzásának egyediségére hívta fel a figyelmet. Bár Lembergben nem oktatott kompozíciót és nem volt tagja a zeneszerzők szövetségének, az Ungvári Zeneművészeti Szakiskolában mindenben felkarolta a tehetséges növendékeket. A hangokat rendkívül dallamosan szólaltatta meg. Az adott darab eljátszása előtt fokozatos ujj- és kézgyakorlatokat végzett. Erre tanították annak idején a leendő zongoristákat a Bécsi Konzervatóriumban. A zongorai illusztráció vagy a lemezfelvétel meghallgatása után azonnal beszédbe elegyedett a diákokkal a szerző egyéniségének jobb megértése céljából. Csak ezután tért rá a zeneirodalom ismertetésére. Növendékeit arra ösztönözte, hogy önállóan minél több zeneművel ismerkedjenek meg.

Számunkra nemcsak annak a nagy muzikalitásnak volt jelentősége, mellyel az elemzést illusztrálta, s ezek gyakran valóságos koncertté terebélyesedtek, hanem annak is, ahogyan a növendékeivel kommunikált. Sok érzéssel, sok szenvedéllyel.

Amíg Jakubjak a deduktív, addig Kobulej az induktív módszert alkalmazta.

Kobulej Emil kétségtávol a leMBERGI konzervatórium ékessége volt, a régi, a klasszikus és a modern zene kiváló ismerője. Ezekről sokszor hevesen és átéléssel értekezett. Kardot forgató lovagként azonosult a zeneszerző eszméivel és elképzeléseivel, a zenealkotás csodájának részeseivé tette diákjait is.

Okszana Kovaly

A GESZTUSAI, MINT A DELPHI JÓSÉ

...Gyors, energikus járással és sugárzó mosollyal jött be az előadóterembe, ahol első előadásunk volt zenei formaelemzésből. Ez a szívélyes és jóságos mosoly, dús bajusszal keretezve mindig az arcán volt. Testtartásában és modorában érezhető volt a rá jellemző rendszeretet, jellegzetes összeszedettség. A derék osztrák katonatisztre emlékeztető fegyelmével mindenkin csiszolt valamit. Az első találkozásunk óta így emlékezem Kobulej Emilre. A mi Tanítónk a lemergi konzervatóriumban eltöltött gyönyörű diákévek előadója volt.

Rendkívüli tehetsége volt minden zenei műfajhoz. Az előadásokon érdekes beszélgető partner. A zenekutató diákok számára az egyéni találkozók voltak különösen érdekesek. Kobulej Emil mély, alapos ismereteket adott az elemzésre váró műhöz, ismertette a kort, amelyben az adott mű született. A modern előadónak ugyanis néha elég nehéz feltétel nélkül hinni abban, amiben mélyen hitt az elmúlt idők zeneszerzője. Természetesen az egyszerű vers csak a partitúrában van, vagyis a mű „tisztá” szerkezetében, amit a kottafüzetben rögzítettek. Az eredmény: megszületik a pontos forma tudatos elemzése.

Kobulej Emil képes volt nemcsak a sémára figyelmi, hanem közelebb hozta a szerző teljes lelkivilágát, hitet lehelt bele. Attól vált a várt jelenség tudatos elemzéssé.

Kobulej Emil figyelmesen hallgatta a zenét, amit előadtunk, illetve elemeztünk. Szigorú tekintete néha a meglepetését tükrözte. A tanár meghallgatta a feleletet, majd pedig váratlanul tette fel a kérdéseit, olyan szenvedélyes gesztusokkal, mintha ő lenne a delphi jós. Azonban előfordultak olyan esetek is, amikor az ítélet egyetlen szó volt: „Jó.” És ez bőven elég volt, hiszen a híres kobuleji „jó” a legnagyobb elismerést jelentette. A Tanár úr kiválóan improvizált, azért játéka mindig sikert aratott.

A hallgatók és a tanítványok, akik ismerték, a legnagyobb tisztelettel őrzik emlékét ennek a valóban karizmatikus művésznek.

Tetyana Frolova

**A ZENE MA IS ÉL
(KOBULEJ EMIL RAGYOGÓ EMLÉKÉNEK)**

– részlet –

A régi zongora sír Ön után.
És sóvárogja az utolsó hangot.
Lelkét nem értette úgy senki talán,
Mint Ön. Ezért is sikít bánatot...

Szomorúsággal telt néma zongora.
Mert a halált ő sem válthatja meg.
Ó, az Egeknek igazságos Ura,
Vedd magadhoz e jóságos lelket,
Melyben ott zeng a magasztos muzsika,
S a Világmindenségben szétárad...

***Az elméleti-zeneszerzői kar 2004. évi végzőseinek
visszaemlékezései***

NAGY EMBER. ZENÉSZ. PEDAGÓGUS

Zorjana Lasztovecka

A sors ajándéka, hogy találkozhattunk Kobulej Emillel, e rendkívüli egyéniséggel, tehetséges zenésszel és csodálatos pedagógussal. Irányításával sajátíthattuk el a zenei formák elemzését, az akadémiai csoport tagjaiként öt éven át a közelében lehettünk. Nagyon szerettük. Utolsó végzősei voltunk...

Nagyon nehéz róla múlt időben beszélni, s még inkább írni. Ma is úgy érezzük, hogy most is jelen van a koncertjeinken, most is ott áll a zeneelméleti és zeneszerzői osztályok foglalkozásainak otthont adó előadótermek ajtaja előtt...

A nagy korkülönbség ellenére úgy gondolkozott és beszélt velünk, mintha kortársunk lenne. Mindig megőrizte fantasztikus frissességét és elfogulatlanságát, éles észjárását és gyors reagálását. Valóságosan szerelmes volt a tantárgyába, s ezért nagyon szerettünk járni az előadásaira. Mindig csodáltuk gazdag tudását, tehetségét, a művészetekben való jártasságát. Magyarázatait zongorajátékkal illusztrálta, s tökéletes technikáját az utolsó éveiben is megőrizte.

Gyakran mondogattuk neki, hogy nemcsak csodálatos és mélyen tisztelt tanárunknak tekintjük, hanem szellemi atyánknak is. Ha kellett, bölcs tanácsokkal látott el, ha pedig szükség volt rá, mindig a védelmébe vett.

Hálásak vagyunk a Mindenhatónak ezért az emberért, aki egész életünkre irányt szabott és gazdag útravalót adott.

Ljubava Szidorenko

Kobulej Emil rendkívül jóakarató és őszinte emberként marad meg az emlékezetünkben. Zenészek egész sora került ki a keze alól, akiket Ukrajna határain túl is jól ismernek. Ezzel az igényes és maximálisan hozzáértő pedagógussal való kapcsolatunk, beszélgetéseink szellemi gazdagodásunkat, épülésünket szolgálta. Iránytű, világítótorony volt az ukrán zeneművészek sok nemzedéke számára.

Anna Skolnyikova

Kobulej Emillel való első találkozásomat követően – 16 éves koromban – világossá vált előttem, hogy én is egyéniség vagyok. Erre ő ébresztett rá. És diákéveim alatt meggyőződtem arról, hogy nemcsak bizonyos ismereteket adott át, hanem meg tudott tanítani ezeknek az ismereteknek a hasznosítására. A szolfézsrókon mindenekelőtt azt igyekezett elérni, hogy fejlesszük magunkban

a polifonikus gondolkodást, megértjük a sokszólamúság logikáját. Útmutatásai pontosak és tömörek voltak. Egy akadémiai óra alatt gyakran egymással összefüggésben gyakran két-három tantárgyat is átvettünk. Neki köszönhetően a harmónia feladatok nem maradtak meg a skolasztikus sémák szintjén, hanem igazi zenei miniatűrökké váltak.

Tanár–diák kapcsolatunk csodálatos volt. Mert nemcsak nagyszerű tanár volt, hanem bölcs tanácsadó is, aki sokszor találó tréfával oldotta a feszültséget.

Bohdana Makszimenko

Egy közeli ember elvesztése után vele kapcsolatban általában csak a szépre emlékezünk. Így van ez most is, amikor a tanárunk és tanácsadónk emlékét idézzük fel, sorba fűzve az emlégyöngyöket. Ez a tehetséges, jóindulatú, nyílt és jó humorérzékkel megáldott ember csodálatos zenész volt mind a gyakorlat, mind pedig az elmélet terén. A zenéhez való szakmai, ám ugyanakkor alkotó és egyedi hozzáállásával mindig egy új világot nyitott meg számunkra.

A zenei formák elemzésének oktatása közben arra is megtanított, hogy ne váljunk közömbössé a zene iránt, ne kezeljük a zenei elemzést formálisan. Számára a zenemű elemzése során elsősorban az volt a fontos, hogy jól ismerjük magát a zenei anyagot, alakítsunk ki saját képet a zenei hangzásról, megértjük az alkotás igazi mondanivalóját.

A sors úgy hozta, hogy a mi évfolyamunk volt az utolsó, amellyel Kobulej Emil végig együtt dolgozott. Mindig csodálkoztunk azon, hogy idős kora ellenére is megőrizte optimizmusát és objektív valóságértékelését. Ekkor is változatlanul érdekelték napjaink zenei irányzatai, sajátos véleményt nyilvánított az előadók lehetőségeiről, s személyes tanácsokkal látta el őket az egyes előadói problémákkal kapcsolatban. A festészet szeretete, a kompozíció klasszikus törvényeinek megértése és érzékeny befogadása lehetővé tette számára, hogy előadásait még színeesebbé, gazdagabbá tegye. A zeneművek elemzésekor gyakran vont párhuzamot az adott zenemű és a képzőművészeti alkotások között.

Ismételten hálásán köszönjük a szakmának és az életnek ezt az iskoláját. Tanítványai voltunk és mindvégig azok is maradunk. A tőle kapottakat igyekszünk hozzá méltóan továbbvinni tudományos és alkotói pályánkon.

Tetyana Pjatnickska

Halk neszezéssel teríti az őszi szél arany palástját,
Az utcakövön színes takaró...
Erőtlen napsugár még megszépítené,
De tehetetlen, mert szomorú ez a nap.

A férfikórus hangja zeng, de mögötte ott a bánat,
S a feszes akkordok lassan elhalnak...
Megdöbbenő a harmónia fájó hiánya,
Mert elnémult egy hang, a kottalap is fakóbb lett.

A büszke, tiszta hangzás nem remegett, s nem hajlott,
Ifjú szívekbe mindig a Tűzmadár hevét oltotta...

П'ЯТНИЦЯ, 24 ВЕРЕСНЯ

17.00 Концертний зал Державної Музичної Академії

Концерт пам'яти Емілія Кобулея

Лев Ревуцький (1889-1977) Антон Веберн (1883-1945)	Балада для віолончелі і фортеп'яно, ор.20 (1933) Дві п'єси для віолончелі і фортеп'яно (1899) Langsam G-dur Langsam F-dur Соната для віолончелі і фортеп'яно (1914) Три малі п'єси для віолончелі і фортепіано, ор.11 (1914) Mäßige Sehr bewegt Äußerst ruhig Месідж про А.В. для віолончелі і фортеп'яно (1996) Траурна прелюдія для фортеп'яно (1920)
Олександр Щетинський (*1960) Борис Лятошинський (1895-1968) Золтан Алмаші (*1975)	Краплини (2002) для фортеп'яно Грані (2003) для віолончелі і фортеп'яно Перервана пісня Попа... Рефлексія

Євгеній Громов, фортеп'яно
Золтан Алмаші, віолончель
(Україна)

**Az Ungvári Zeneművészeti Szakiskola diákjai,
akik Kobulej Emil speciális zongoraosztályát végezték
(1958 – 1970)**

1. Brinzej Eliska
2. Tadler József
3. Hosovszka Tamara
4. Ivancso Marija
5. Kuzmik Irina
6. Huszt Irina
7. Lohojda Tetyana
8. Sztetik Okszana
9. Seleszt Okszana
10. Limer Katalin
11. Kovcsi Marija
12. Kancseva Mahdalina
13. Dravecka Marija
14. Olhovics Jevhenyija
15. Havrilko Larisza
16. Tomcsányi Gabriella
17. Rokoszovik Sztepan
18. Szenyko Mahdalina
19. Illjasko Tetyana
20. Kosztik Irina
21. Bosicka Nelja
22. Falengyuk Ljudmila

**Az Ungvári Zeneművészeti Szakiskola diákjai,
akik Kobulej Emil osztályában végezték el a zeneelméleti
kurzust (1964 – 1970)**

1. Szolomka Tibor
2. Goldstein Judit
3. Bodak Irina
4. Begya Jeva
5. Sztetik Okszana
6. Jackiv Olena
7. Ember Tibor
8. Opalenik Olga
9. Czirikusz Katalin
10. Fuscics Katerina
11. Ruszin Tetyana
12. Zseltova Alla
13. Rejder Alla
14. Jakubovics Olena
15. Kajtukova Marina
16. Nevzorova Adél
17. Valko Jelizaveta
18. Zseltvay Zsuzsanna
19. Otcenas Marina
20. Hoteszman Olena
21. Akkerrman Judit
22. Jakubovics Ágnes

- 23. Maszljani Irina
- 24. Zsukevics Valentina
- 25. Mitrikina Inna
- 26. Olijnik Natália
- 27. Nitkulinec Olga
- 28. Pollák Tibor
- 29. Weis Geda
- 30. Edelstain Júlia
- 31. Doka Szvitlana
- 32. Roman Anna
- 33. Kubarics Natália
- 34. Weis Judit
- 35. Herskovics Irén
- 36. Nocsevnova Irina
- 37. Scserbacsenko Natália
- 38. Muravec Vera
- 39. Berkovics Sándor
- 40. Petrecky Éva
- 41. Jendrék Katalin

**A Lembergi Liszenko Állami Zeneakadémián a Kobulej Emil
szakosztályában végzett növendékek
(1970 –1990)**

1. Kravciv Olha
2. Mokanu Ljudmila
3. Vjatkina Ljudmila
4. Hovda Vaszil
5. Ivanyiscsev-Szibirjakov Ihor
6. Szlivinszka Tetyana
7. Homangyak Uljana
8. Jarko Oreszt
9. Zaharkiv Miroszlava
10. Podzizej Tarasz
11. Suflat Nagyija
12. Erfán Mária
13. Piszmenna Okszana
14. Marcsenko Olekszandr
15. Ivanyiv Miron
16. Szolovij Emilija
17. Jendrik Katalin
18. Melnicsuk Juri
19. Pasztuhanova Natalia
20. Baziv-Vojcicka Ljudmila
21. Sztempnyak Tetyjana
22. Kologyij Rokszolana
23. Zinics Oleh
24. Tverdohlib Halina
25. Szendecka-Novak Bohdana
26. Csajkovszka Olena
27. Krivorot Szvitlana
28. Csernyancsuk Inna
29. Liszeckij Vaszil
30. Dudkina Anna

A KÖTET SZERZŐI

BABJUK LJUBOV, a Lembergi Liszenko Állami Konzervatórium zenetörténeti tanszékének volt professzora, a filozófiai tudományok kandidátusa.

BERNACKA HALINA, a Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia zeneelméleti tanszékének docense.

BONISZLAVSZKY TIBOR, hegedűművész, a Hodinka Vonósnégyes vezetője, Magyarország, Budapest.

BULKA JURIJ, a művészettörténet kandidátusa, a Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia zeneelméleti tanszékének professzora.

HORAK JAKIM, a művészettörténet kandidátusa, a Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia zeneelméleti tanszékének docense.

ERFÁN MÁRIA, zenetudós, Magyarország, Nyíregyháza.

ÖRMÉNY JÓZSEF, Revuckij- és Ljudkevics-díjas zongoraművész, a Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia speciális zongoratanszékének docense.

ZATINA NAGYIJA és **BORISZ**, az Ungvári Csajkovszkij Zeneiskola volt tanárai.

KACAL MIKOLA, Ukrajna Érdemes Művésze, Nemzeti Sevcsenko-díjas, a Dudarik Állami Kórus vezetője, a Dudarik Énekművészeti Iskola igazgatója.

KIJANOVSZKA LJUBOV, a művészettörténet doktora, professzor, a Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia zenetörténeti tanszékének vezetője.

KOVALY OKSZANA, zenetudós, a Lembergi 2. Sz. Zeneiskola tanára.

KORCSINSZKIJ ADRIAN, zeneszerző, zongoraművész, Moszkva.

KOSZMENKO (BABJUK) ULJANA, a Lembergi Ljudkevics Állami Zeneművészeti Szakiskola tanára.

KRAVCIV OLHA, teoretikus, tanár, módszerész, USA.

KRUSELNICKA MARIJA, a Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia professzora.

LEMISKO MIHAJLO, a Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia zeneelméleti tanszékének docense.

LIHOVID (SZTECIK) OKSZANA, zenetudós, zeneszerző, költő, az Ukrán Zeneszerzők Nemzeti Szövetségének tagja, New-York, USA.

LISZECKIJ SZTEPAN, a művészettörténet kandidátusa, a Drahomanov Nemzeti Pedagógiai Egyetem professzora.

MARCSENKO OLEKSZANDR, zenetudós.

NEMES MARGIT, zongoraművész, zenei közéleti tényező, Ungvár.

NOVÁK (MAGYAR) VERA, az Ungvári Zádor Dezső Állami Zeneművészeti Szakiskola és a Donyeck-i Prokofjev Zeneakadémia Ungvári Levelező Tagozatának tanára, a Kárpátok Népzenei Központ tudományos vezetője, Zádor Dezső-díjas.

OSZTASEVSZKA (SZTASZJUK) OKSZANA, zenetudós, Edmonton, Kanada.

PASZTUHANOVÁ NATÁLIA, a Rivnei Zeneművészeti Szakiskola zeneelméleti tanára.

PICUR (OLHOVICS) JEVHENYIJA, az Ungvári Csajkovszkij Zeneiskola zongoraosztályának vezetője.

PJATNICKSKA TETYANA, zenetudós.

ROSZUL TETYANA, a művészettörténet kandidátusa, az Ungvári Zádor Dezső Zeneművészeti Szakiskola és a Dnyipropetrovszki Prokofjev Zeneakadémia Ungvári Tagozatának tanára.

SZIRENKO ALLA, zeneszerző, Ukrajna – Anglia.

SZLAVICS ANDRIJ, a Drohobicsi Barvinszkij Zeneművészeti Szakiskola zenetörténeti- és zongoratanácskékének vezető tanára.

SZTANKOVICS JEVHEN, zeneszerző, Ukrajna Népi Művésze, Nemzeti Sevcsenko-díjas, a Kijevi Csajkovszkij Nemzeti Zeneakadémia professzora.

TADLER JÓZSEF, zeneszerző, zongoraművész, karmester, Waldürn, Németország.

TELICKO VIKTOR, az Ukrán Zeneszerzők Nemzeti Szövetsége Kárpátaljai Szervezetének elnöke, az Ungvári Zádor Dezső Zeneművészeti Szakiskola és a Dnyipropetrovszki Prokofjev Zeneakadémia Ungvári Tagozatának tanára, Ukrajna Érdemes Művészeti Tényezője.

TIHJ SZEVERIN, a művészettudomány kandidátusa, a filozófia professzora, (Németország), Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia zeneelméleti tanszékének docense.

FALENGYUK LJUDMILA, az Ungvári Zádor Dezső Zeneművészeti Szakiskola speciális zongoratanácskékének vezető tanára.

FROLOVA TETYANA, költő.

CSORI JURIJ, drámaíró, költő, prózaíró, etnográfus, Ungvár.

JARKA ORESZT, a Drohobicsi Barvinszkij Zeneművészeti Szakiskola zenetörténeti és zongoratanácskékének vezető tanára.

JAROSZEVICS LJUBOMIRA, a művészettörténet kandidátusa, a Lembergi Liszenko Nemzeti Zeneakadémia zenetörténeti tanszékének professzora.

2004-ben végeztek: **LASZTOVECKA ZORJANA, MAKSZIMENKO BOHDANA, SKOLNYIKOVA ANNA, SZIDORENKO LJUBOVA.**

TARTALOM

TETYANA FROLOVA. Szól a zongora.....	141
JURIJ BULKA. Kobulej Emil: Életút, életpálya.....	142
SZTEPAN LISZECKIJ. Eszmetársai voltunk.....	147
JEVHEN SZTANKOVICS. A legszakavatottabb teoretikusok egyike.....	150
BONISZLAVSZKY TIBOR. Emlékezés egy régi és hű barátára.....	151
LJUBOV BABJUK. Csodálatos ember, tehetséges zenész.....	154
LJUBOMIRA MELEH-JAROSZEVICS. „Mili...”.....	155
MARIJA KRUSELNICKA. Emlékek, emlékek.....	157
MIHAJLO LEMISKO. Egy barát emlékére.....	158
TADLER JÓZSEF. Emlékezés szeretett zenetanáromra és barátomra.....	160
MIKOLA KACAL. A lovag, a tudós, az arisztokrata.....	161
OKSZANA LIHOVID. Meghatározta a sorsomat.....	162
JURIJ CSORI. Emléke bennünk él.....	164
VIKTOR TELICSKO. A tiszta lelkű ember.....	166
NEMES MARGIT. Koncertmester nagybetűvel.....	169
NAGYEZSDA ÉS BORISZ ZATIN. Az ungvári zenei élet forгатagában.....	170
ÖRMÉNY JÓZSEF. Megemlékezés egy csodálatos emberről.....	171
LJUBOV KIJANOVSZKA. Színes emlékkockák.....	173
HALINA BERNACKA. Nagy tehetségű egyéniség.....	177
OLEKSZANDR MARCSENKO. A Művész.....	178
OLHA KRAVCIV. Ének a tanítóról.....	180

VIRA MAGYAR-NOVÁK. Vonások egy portréhoz.....	182
JAKIM HORAK. A felejthetetlen tanító és barát.....	186
ERFÁN MÁRIA. Rövid emlékezés.....	188
NATÁLIA PASZTUHOVA. Emlékek Kobulej Emilről.....	189
ADRIAN KORCSINSZKIJ. „Ünnep volt minden találkozás”.....	191
JEVHENYIJA PICUR. Vers.....	192
ANDRIJ SZLAVICS. „Gyermekeid vagyunk”.....	193
TETYANA ROSZUL. Zenetudós, zongorista, pedagógus.....	194
ULJANA BABJUK-KOSZMENKO. Kiváló ember és zenész.....	195
OKSZANA SZTASZJUK-OSZTASEVSZKA. A tisztesség a személyiség jele.....	196
ALLA SZIRENKO. Négy felejthetetlen óra a tanítóval.....	197
LJUDMILA FALENGYUK. A csodálatos emberről és pedagógusról.....	198
SZEVERIN TIHIJ. A zeneelmélet lovagja.....	199
OKSZANA KOVALY. A gesztusai mint, a delphi jósé.....	200
TETYANA FROLOVA. A zene ma is él.....	201
AZ ELMÉLETI-ZENESZERZŐI KAR 2004. ÉVI VÉGZŐSEINEK VISSZAEMLÉKEZÉSEI	202
TETYANA PJATNICKSKA. Vers.....	204
AZ UNGVÁRI ZENEMŰVÉSZETI SZAKISKOLA DIÁKJAI, AKIK KOBULEJ EMIL SPECIÁLIS ZONGORAOSZTÁLYÁT VÉGEZTÉK (1958–1970).....	205
AZ UNGVÁRI ZENEMŰVÉSZETI SZAKISKOLA DIÁKJAI, AKIK KOBULEJ EMIL OSZTÁLYÁBAN VÉGEZTÉK EL A ZENEELMÉLETI KURZUST (1964–1970).....	208
A KÖTET SZERZŐI.....	209